

Utopia

STUDENTAVISA I TROMSØ • NR 10 • UKE 37 • 31. ÅRGANG • WWW.UTROPIA.NO

13. SEPTEMBER 2006

NYHETER

Universitetet vil gjøre som Høgskolen og gi studiepoeng til studenter med tillitsverv.

SIDE 3

NYHETER

Tromsøs eneste skeive utested må stenge bare et halvt år etter åpningen.

SIDE 10 og 11

FOKUS

Du ser aldri den sudanske regjeringen avbildet som nazister, sier Israels ambassadør, Maryam Shomrat.

SIDE 8 og 9

NYHETER

SIDE 2

FOKUS

SIDE 8

KULTUR

SIDE 14

MENINGER

SIDE 32

KRITISKE RØSTER SVEKKES

Styret har mistet makt til fordel for instituttlederne. Det betyr at både studenter og ansatte har mindre de skulle ha sagt. Intonasjonen var å profesjonalisere ledelsen, sier arkitekt bak Kvalitetsreformen, Anders Ryssdal.

SIDE 2, 4 og 5

PLATE

Rather Ripped: Sonic Youth har blitt voksne, men fortsetter jakten på ungdomskilden.

SIDE 28

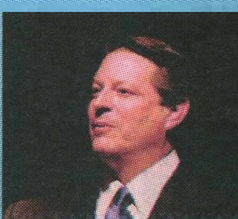
PORTRETTE

Helsedirektoratet...oj oj... "Det er nyttig med fysisk aktivitet", hermer psykologiprofessor Anders Ågmo hånlige.

SIDE 12 og 13

FILM

En ubehagelig sannhet: 200 millioner mennesker langs kysten av Afrika og Asia trues på livet av klimaendringer.

SIDE 25

LEDER

Gjenninnfør instituttdemokratiet

Akademisk selvstyre, studiefrihet, lærefrihet og forskningsbasert undervisning var de viktigste idealene Humboldt nedfelte da han etablerte forløperen til det moderne universitetet i det gamle Preussen. Disse verdiene har blitt svekket de siste årene, gjennom systematiske, politiske vedtak. At instituttlederene nå er ansatt, ikke valgt og fått større fullmakter og spillerom er et av disse vedtakene.

Med den nye Universitets- og høgskoleloven fra 2005 ble det åpnet for nye måter å organisere institusjonene på. Ved Universitetet i Tromsø valgte man å beholde ordningen med valg av rektor, prorektor og dekaner, mens man på instituttnivå gikk over fra valg av instituttleder til ansettelse av instituttleder.

Det har ikke gått mer enn om lag et halvt år siden den nye strukturen ble vedtatt, men allerede nå er det mulig å ane uheldige konsekvenser, som konflikten ved Institutt for Filosofi. Om instituttleder på filosofi har brukt sine utvidede fullmakter på en uheldig måte eller ei, er i grunn ikke viktig. Det viktige er at han kunne gjort det, med full hjemmel i regelverket. Dette er det problematiske. Det er i dag opp til den enkelte instituttleders dømmekraft å avgjøre hvor mye innflytelse han eller hun ønsker. Uten at noe demokratisk organ på instituttene kan gå inn å overprøve avgjørelsene som tas.

At man har rett til noe betyr som kjent ikke at det nødvendigvis er det riktige å gjøre. Det finnes dessuten en del verdier man tradisjonelt har forbundet med et universitet, som passer dårlig sammen med en effektiv og autoritær ledelse.

I instituttstyret sitter representanter

for de ansatte og studentene. Når makt flyttes fra instituttstyret til instituttleder og dermed fra studenter og ansatte til en enkelt person, svekker man det indre demokratiet den enkelte ansatte sin autonomi. Dette bryter med lange tradisjoner for internt demokrati ved institusjonene og med selve ideen om universitetet, og er en omorganisering fullt i tråd med næringslivets ledelsestenkning og moderne bedriftsmodeller. Men skal universitetene og høgskolene være bedrifter?

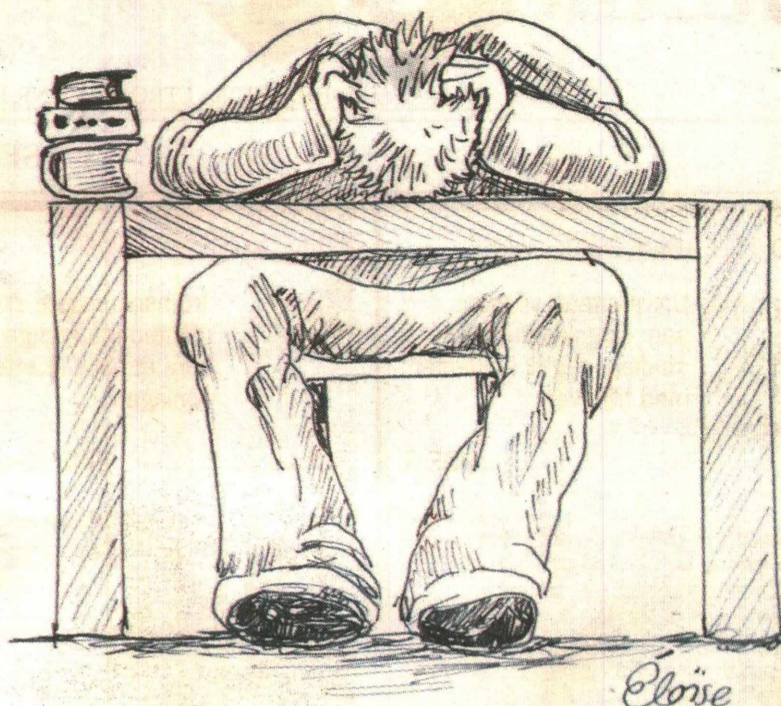
Det er flott med effektivitet, men i noen sammenhenger ligger det en verdi nettopp i det motsatte. En slik treghet burde verdsettes mer innen høyere utdanning, der man søker kritikk, debatt, grundighet og kunnskap, ikke effektive avgjørelser og økonomiske gevinster. Det er ikke bare det endelige resultatet som teller, også veien frem har en egenverdi. Dette er i ferd med å bli glemt. Hvor har det blitt av universitetsideen? Den akademiske friheten? Og den demokratiske strukturen? Hva skjedde med Humboldt?

Universitetsstyret bør revurdere sitt vedtak om organisasjonsmodell fra våren 2005 før flere institutt lider samme skjebne som Institutt for Filosofi.

Ufine uttalelser

"Mitt råd er: Avslutt med verdighet! Han var i hvert fall tidligere en respektert fagmann." Disse ordene uttalte Dekan på SV-fak., Petter Nafstad, til Nordlys 7. september om Professor i filosofi, Viggo Rossvær. Uttalelsen føyer seg inn i en rekke av lignende forsøk overfor Utopia, fra andre involverte parter, på umyndiggjøring av Rossvær. Utopia tar avstand fra slike personangrep og maner alle debattanter til å ta ballen og ikke mannen.

KOMMENTAR

Tverrfagleg frustrasjon

AV TALE SEVERINA HALSØR

ILLUSTRASJON: MARIANNE ELOISE STØRSETH

Då ein gjekk over til den nye reforma og over til nytt gradsystem vedtok ein på same tid å satse på sokalla tverrfaglege bachelorgradar. Planen er at studentane skal komme ut med kompetanse som er spesialtilpassa samfunnet vi lev i og skal gi eit godt grunnlag for ein arbeidssituasjon. Så langt, så vel. Det er jo ikkje noko som er betre enn at godt kvalifiserte samfunnsborgarar renn ut av universiteta med solid oversikt på sine fagfelt. Hadde dette vore den einaste årsaka til å opprette desse tverrfaglege programma kunne vi alle sove godt om natta. Problematisk vert det først når dei kjem på bana på same tid som universiteta går over til å vere eigne økonomiske einingar som skal fokusere på å tene pengar. No vert det viktigare enn nokon gong å trekkje til seg studentar, for etter dei følgjer pengane. Resultatet er då at universiteta oppretta masse program, som tilsynelatande skal gi studentane ei heilt unik og interessant kompetanse. Somme tider gjer dei det, andre tider verker det som om programma er laga på eit møte der ingen av dei involverte fakulteta var representerte. Det gjeld særskild dei programma der komponentane i programmet er fordelt utover fleire fakultet. For dei som har følgd med i Utopia de siste året er det vel lite tvil om at studieprogrammet Russlandsstudier er eitt av desse. Vidare vert det sagt å vere store problem på både Helseadministrasjon og Marin bedriftsledelse.

For oss som ikkje tek del der ein tek avgjerdene her på universitetet lyt vi sjølvsagt berre gisse, men at det ligg eit økonomisk motiv bak opprettinga av ein del tverrfaglege bachelorprogram verkar veldig truleg. At nokre fagleg tilsette ved involverte fakultet ikkje ønskjer å ta del i desse programma eller veit at dei eksisterar, har eg sjølv erfart. Og at det ikkje finst ein administrasjon som tek seg av mellom-fakultære program ser vi tydeleg gjennom den uansvarlege måten Russlandsstudier vart driven på. Så til alle de som er tekne opp på eller tenkjer på overgang til mellom-fakultære tverrfaglege studium: desse programma er ikkje oppretta for at du skal få ei god utdanning, dei er oppretta for at universitetet skal tene pengar på deg, så bu deg på ein kamp om du framleis tenkjer på å gjennomføre. Lukke til!

REDAKSJONEN

UTROPIA
Universitetet
i Tromsø
Hovedgården
9037 Tromsø
utropia@utropia.no
www.utropia.no

Telefon: 77 64 59 00
Fax: 77 64 51 99

ANSVARLIG REDAKTØR:
Clemet Askheim
redaktor@utropia.no

NYHETSREDAKTØR:
Emilie Ekeberg
nyhet@utropia.no

KULTURREDAKTØR:
Frithjof Eide Fjeldstad
kultur@utropia.no

ASS. FOTOSJEF:
Ingrid N. Halvorsen
foto@utropia.no

LAYOUTSJEF:
Kristian O. Gundersen
kristian@utropia.no

IT-ANSVARLIG:
Øle M. Seibe Aasi
it@utropia.no

FRIVILLIGE

Åsgeir Mørthensen
Carmen Castrejon
Christian Bjørne
Elin Østvik
Frank Jørgensen Wold
Finn-Henning
Johannessen
Glenn Fagervik
Helene Skeggestad
Henriette Paulsen

Ila Malonius
Inga Bårdsen Tøllefsen
Inga Marie Holst
Joep Aarts
Jørn Normann Pedersen
Kjerste Hellesøy
Kåre Grundvåg
Magnus A. Holte
Magnus Dale
Marianne Størseth

Mari Åslund
Morten Harnaug
Ruth Helen Thorheim
Simon Osen
Siri Katrine Gaski
Stian M. Johansen
Tale Severina Halsar
Therese Merete Lindseth
Tim Dassler
Tobias Ellertsen

Trude Thoresen Høyberg
William Martinsen
Viktor Emanuel Sanden

Studiepoeng for tillitsverv

TEKST: MAGNUS DALE
FOTO: ESPEN SANDBERG

Universitetet følger Høgskolen, og vil gi kurs og studiepoeng til studenter med tillitsverv.

Forslaget om frivillig kursing med studiepoeng for tillitsvalgte studenter ved Universitetet ble lagt frem for Studentstyret på forrige møte. Det skal først og fremst gjelde studentene med verv på fakultetsnivå og høyere.

Positivt for alle studenter

Initiativtakerne, studentrepresentantene ved Universitetsstyret Anja Bjørsvik og Frode Henriksen, fikk grønt lys og videreutvikler nå prosjektet. Sistnevnte forklarer:

Å være student med tillitsverv og skulle arbeide med erfarne mennesker som har sittet på sine posisjoner hele livet, er en utfordring. Kursingen vil forberede studentene og gi innblikk i viktige tema. De tillitsvalgte vil gjøre en bedre jobb noe som også vil gagne de øvrige studentene ved universitetet.

Studentstyret omtaler opplegget som en "kick-start" på perioden som tillitsvalgt, og skal gi en grundig innføring i blant annet organisasjonsteori og ledelse. Bestått eksamen vil gi ti studiepoeng.

Suksess i sør

Idéen om et "forberedelseskurs" til studenter med verv er ikke ny og litt senger syd på Øya har erfaringer allerede blitt høstet fra et liknende tiltak. For ett år siden innførte nemlig Høgskolen et tilbud til sine studenter om undervisning i hvordan å forholde seg til den nye situasjonen som inneholder av tillitsverv. I løpet av fire kvelder i fjor høst deltok unge tillitsmenn og -kvinner på forelesninger og diskusjoner - med påfølgende middag og spandert av Høgskolen. Tilbudet skal holdes ved like også fremover og Studenttinget sitter på en utelukkende positiv opplevelse av opplegget:

Det er supert! Studentene får svært mye ut av kurset. Det sier de selv, sier en engasjert og overbevist leder Guro Fosse. Hun peker også på økt oppslutning om studentvervene: - Den er fortsatt litt laber, men i forhold til tidligere år har vi hatt en stor oppgang i antall interesserte.

Fosse anbefaler Universitetet å gå videre med sin idé, og ønsker velkommen et samarbeid dersom kurset skulle bli en

INITIATIVTAKER: Representant i universitetsstyret Frode Henriksen tar initiativ til kursing for alle tillitsvalgte studenter.

realitet. Universitetet i Ås og NTNU i Trondheim har også ordninger som gir studentene en "mykere start" i tillitsvervsverdenen og rapporterer begge om svært gode resultater.

Arena: SV-FAK?

En del arbeid gjenstår allikevel før idéen blir gjennomført på Universitetet: - Siden store deler av det pensumet vi ser for oss dekkes av kurs som allerede tilbys på det samfunnsvitenskapelige fakultetet, kommer vi i nær fremtid til å sende dem en forespørsel. Der vil vi be dem utarbeide og redegjøre for en forsvarlig fagplan som kvalifiserer til studiepoengene, sier Henriksen. Dekan ved SV-fakultetet, Petter Nafstad, ønsker

ikke å ta stilling til saken utover at han ser frem til å motta henvendelsen: - Jeg har hørt om liknende prosjekter som fungerer godt andre steder. Saken vil bli behandlet i Studieenheten ved fakultetet.

Skulle fakultetet stille seg positivt, starter arbeidet med å finansiere prosjektet: - Vi vil da jobbe mot universitetsstyret for å skaffe penger. Et slikt kurs vil koste, sier Henriksen, og understreker at idéen fortsatt er i startfasen.

News in Brief

Extra incentive to work

Student representatives might begin getting study-points and courses based on their work. This would mean that students chosen to be on faculty boards and higher would get a basic introduction to prepare for board meetings and the like. In addition, a passed exam in this mini-course might provide ten study-points. Frode Henriksen explains that when you are a young student on your first board meeting with people who have held their positions for a long time, it's easy to get overwhelmed. This course would provide a good start, thus benefiting both the representative and the students they are representing.

Mama Africa in Tromsø

Wangari Maathai, the Nobel peace prize winner from 2004, was in Tromsø last Saturday to talk about the environment and peace. When Maathai received the peace prize, a lot of people were very critical towards it, simply because they could not see the connection between working to save the environment and working towards peace. For Maathai, the connection is obvious, especially since earlier working for human rights was not seen as peace-prize-worthy either. The definition of peace-work has to change as the world changes.

Gay bar has to close

The only queer hangout in Tromsø has been forced to shut down due to a lack of interest. Ragr - a name taken from Norse mythology, describing gay men - was opened in February, but now it is closing. However, it will stay open on Friday and Saturday evenings until the lease is through. In more positive news, there will be a "gay week" in Tromsø in October, with various events held in and around Ragr by some of the gay organizations working in Tromsø. And the student organization, HomoPolaris, is back from the dead, fairly active and always looking for new blood. They can be found in The Closet, in Hovedgården, somewhere behind the old Bodega at various times through the month.

NYHETER Maktforskyving

Effektivitet på bekostning av de

HØRES IKKE: Instituttstyrets rolle har blitt svekket etter Kvalitetsreformen. Det går blant annet utover studentenes medbestemmelse.

TEKST: JØRN NORMANN PEDERSEN/
MAGNUS AAMO HOLTE/ EMILIE
EKEBERG
FOTO: CARMEN CASTREJON

Med den nye styringsstrukturen ved høyere utdanning i Norge, har instituttleder fått mer makt på bekostning av instituttstyret. – Problematisk, hevder professor i filosofi, Viggo Rossvær.

Med den nye universitets- og høyskoleloven fra 2005 ble det innført en ordning hvor utdanningsinstitusjonene selv kan velge om de vil ansette eller velge ledelse på de ulike nivåene. Anders Ryssdal, leder av lovutvalget som avga innstillingen til loven og en av arkitektene bak Kvalitetsreformen, sier at mulighetene for å ansette ledelse er et ledd i moderniseringen av utdanningsinstitusjonene. – Intensjonen bak dette er å profesjonalisere ledelsesfunksjonene ved de ulike utdanningsinstitusjonene. Ved å utvide fullmaktsretten får man en effektiv og enhetlig ledelse som tilsvarer det en administrerende direktør i et moderne system trenger, sier Ryssdal.

Ifølge Viggo Rossvær, professor i filosofi, er disse endringene er en del av den overordnede markedsorienteringen av høyere utdanning. – Dette er en type blåruss-reform lik de andre vi så komme fra tidligere utdanningsminister Kristin Clemet. Disse reformene brøt ned mye av den beskyttelsen universitetene hadde

mot styring på markedets premisser. Særlig denne ordningen med økt makt til instituttlederne spiller på en forestilling om styringseffektivitet vi kjenner fra forretningsverdenen, sier Rossvær.

Ryssdal er ikke enig i at den nye styringsstrukturen er en del av markedsrettingen av høyere utdanning: – I den grad man kan snakke om markedsretting er det et spørsmål som går på finansieringssystem, ikke styringsstruktur. Likevel kan man si at en enhetlig ledelse i større grad har mulighet til å håndtere situasjoner som oppstår gjennom økt markedsretting fra andre hold.

Uenighet på Institutt for filosofi
Ved Institutt for filosofi har det den siste tiden versert en debatt knyttet til pensumendringer på ex-phil. Rossvær mener instituttleder har tatt i bruk sin myndighet til å bestemme opplegget på tross av ønsker fra fagmiljøet, spesielt siden det er instituttleder som forbereder saker til instituttstyret. – Vi var 9 stykker som uttrykte vår misnøye med saksgangen i et brev til instituttleder Alte Måseide, noe som ikke fikk andre konsekvenser enn det jeg vil kalle sanksjoner mot en av faglærerne som protesterte. Ifølge Rossvær ble personen det gjaldt satt til å oversette et informasjonsskriv til nynorsk, et språk han ikke behersker, samt overta ansvaret for

internettundervisningen i ex-phil, noe som krever spesiell kompetanse.

Jan Harald Alnes er nestleder ved institutt for filosofi og en av de tre vitenskapelige ansatte i instituttstyret. Han er ikke enig i Rossværs betraktninger av pensumprosessen, og mener at etikkpensumet for ex-phil ble vedtatt på demokratisk vis. På en generell basis mener han likevel at instituttstyret er svekket. – Selv om dette vedtaket ble fattet i instituttstyret, er instituttstyret som organ svekket med de administrative omorganiseringene etter Kvalitetsreformen. Det er ikke noe tvil om at det har blitt en forskyvning i maktforholdet i etterkant av disse endringene. Instituttstyret kan i dag avgjøre mange flere saker enn i tiden før reformen, uten å involvere styret, sier Alnes.

Direktør ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Bjarne Toftaker, forteller at det er opp til hvert enkelt fakultet å bestemme hvor mye makt instituttlederne skal ha. – Her på SV-fakultetet må instituttlederne forholde seg til instituttstyrene. Slik er det på alle fakultetene ved universitetet, ved unntak av Norges Fiskerihøgskole, som ikke har noe styre. Slikt sett har vi altså valgt å ha en litt mer demokratisk maktstruktur, forteller han.

Morten Wastrud, nylig avtroppet studentrepresentant i instituttstyret ved

filosofi, mener konflikten på instituttet først og fremst skyldes sammensettingen av det eksisterende styret. – De som sitter i instituttstyret på filosofi nå representerer ikke de grunnleggende motsetningene som finnes på instituttet. Dermed fanges ikke bredden ved instituttet opp av de demokratiske organene, og kritiske røster tas ikke så seriøst som de burde. I tillegg burde det være større åpenhet omkring de faglige konfliktene overfor studentene, sier han.

Morten Wastrud mener dagens styreordning kan gå utover studentdemokratiet. – Det er problematisk at instituttleder har fått mer makt på bekostning av styret. Den eneste røsten studentene har på instituttet er jo representantene i instituttstyret, og den blir jo mindre når flere beslutninger tas utenfor dette styret, sier han.

Går utover studentene

Rossvær mener at situasjonen som har oppstått ikke bare etablerer et dårlig arbeidsmiljø på instituttet, men også går utover studentene, noe han også argumenterer for i en kronikk trykket i Nordlys 23. august. – Når instituttledelsen bestemmer pensum på det jeg vil kalle en uryddig måte på tross av fagmiljøet, er dette en situasjon som i siste instans går utover studentene. Et undervisningsopplegg basert på pensum store deler av miljøet verken er enig i eller

krati Lydighetsplikt

komfortable med, går dette selvfølgelig på bekostning av undervisningen, sier Rossvær og påpeker: – Det problematiske er at når man ser seg blind på ordlyden og tror at det å lede er å bestemme mest mulig selv, kan instituttledelsen gis tiljammel både i lovverket og av dekanus til å gjøre dette. Men effekten kan bli det tikk motsatte av hva Clemet intenderte, nemlig at man ikke lenger kan samle universitetsmiljøene om å skape faglig kvalitet.

Staben uthengt

Onsdag 6. september trykket Nordlys et motinnlegg mot Rossværs kronikk fra 23. august. I motinnlegget uttrykkes et dyp mistillit mot Rossværs argumentasjon i kronikken. Mariann Solberg, Universitetslektor ved Institutt for filosofi, var en av fire initiativtakere bak motskrevet mot Rossvær. Hun vil ikke gå inn på debatten som verserer på instituttet, men sier motskrevet var en reaksjon på Rossværs debattform og argumentasjonsteknikk. – Problemet med Rossværs kronikk er at han fremstiller lærerne på ex-phil som inkompetente pedagoger som faglig ikke står inne for sin egen undervisning. Dette er ikke riktig, avslutter Solberg.

De kan med Samfunnsvitenskapelig fakultet, Petter Nafstad, er ikke enig i Rossværs betraktninger om den nye styringsmodellen. – Denne spesielle taker ved institutt for filosofi kan jeg ikke kommentere, men når det gjelder styringsordningen, så har jeg fått inntrykk av at den fungerer bra. Instituttleder er selv en person som har faglige kvalifikasjon og er ansatt etter anbefalinger fra instituttet. Heller ikke instituttleder Atle Måseide ønsker å uttale seg om konflikten ved institutt for filosofi. Han ser ikke noe oppsiktsvekkende med den eksisterende styringsstrukturen. – Den framgangsmåten vi praktiserer ved institutt for filosofi i forhold til pensum er ikke uvanlig, slikt er det på alle institutt ved alle institusjoner for høyere utdanning i hele Norge. Den er en naturlig konsekvens av Kvalitetsreformen, sier han.

BAKGRUNN:

• 15. august ble romanen "Herrer i åndenes rike", forfattet av masterstudent i filosofi ved UiTø Stian M. Landgaard, utgitt. Romanen tar blant annet for seg konflikter ved institutt for filosofi.

• 23. august skrev filosofi-professor Viggo Rossvær en kronikk i avisen Nordlys under overskriften "Filosofinstituttets krig mot masterstudentene – en kommentar til Stian M. Landgaard, Herrer i åndenes rike, Aschehoug 2006", hvor han hevder at protest er en farlig sport ved Universitetet i Tromsø, som følge av at instituttbestyrer har fått mer makt.

• 6. september skrev 13 av Rossværs kollegaer ved institutt for filosofi under på et motsvar i samme avis, der det bl.a. heter at Viggo Rossvær har hang til å svarte kollegaer offentlig og skape splid mellom ansatte og studenter ved institutt for filosofi.

TEKST: MAGNUS AAMO HOLTE

Man trenger ikke gå til media hver gang man ønsker å belyse kritikkverdige forhold på arbeidsplassen, mener Bernhard Caspari, avdelingsdirektør ved Fornyings- og administrasjonsdepartementet

For et år siden iverksatte det tidligere Moderniseringsdepartementet et sett med etiske retningslinjer som ansatte i statlig virksomhet plikter å følge. Et av de mest kontroversielle punktene i retningslinjene dreier seg om den såkalte lojalitets- og lydighetsplikten som gjelder statsansatte. Dette innebærer at de ansatte som går ut offentlig med kritikkverdige forhold på sin arbeidsplass i verste fall risikerer sanksjoner fra sine overordnede.

Lydighetsplikt

Nordlys skriver 7. september at en ansatt ved filosofisk institutt er i konflikt med instituttledelsen i en sak om påstått arbeidsnekt. Vedkommende hadde skrevet under på et protestskriv mot instituttstyrets vedtak om etikkpensum i ex-phil. Angivelig ble den ansatte satt til å oversette et informasjonsskriv til nynorsk, et språk han ikke behersker, i tillegg til å bli overflyttet til fjernundervisningen på ex-phil. Da nevnte ansatte stilte seg kritisk til dette, ble det oppfatta som arbeidsnekt.

Lojalitets- og lydighetsplikten innebærer at statlige ansatte ikke "uberettiget kan omtale arbeidsgiver eller virksomheten på en negativ måte". Videre heter det at det følger av lydighetsplikten at den statsansatte skal iverksette fattede vedtak hurtig og effektivt, uansett hva den aktuelle statsansatte har av oppfatninger om saken, og at arbeidstaker "plikter å etterkomme pålegg fra overordnede". Etter det Utopia erfarer, er det spesielt de to sistnevnte punktene som var årsaken til arbeidskonflikten mellom den ansatte og ledelsen ved Institutt for filosofi.

Rektor Jarle Aarbakke ønsker ikke å uttale seg om denne saken. – Men på generell basis kan jeg si at vi har alltid hatt en tradisjon for å ha en betydelig takhøyde her på universitetet, noe jeg er veldig glad for. Men stor frihet betyr som kjent også stort ansvar. Videre er det en god praksis å ta de nødvendige harde diskusjonene i forkant av demokratiske vedtak, og etter at vedtak er fattet forholder man seg til disse. De etiske retningslinjene for statsansatte synes jeg er gode og gjelder selvsagt også på Universitetet i Tromsø, sier han.

Hvor går grensa mellom illojalitet og berettiget kritikk?

– Du må ikke blande innhold og prosedyre. Det er viktig at berettiget kritikk kommer frem, men det er like

Professor Rossværs debattform

FAKSIMILE FRA NORDLYS 06.09.2006

viktig at den kommer frem i det riktige forum på en god måte, poengterer Aarbakke.

- Retningslinjer ønskelig

Avdelingsdirektør ved Fornyings- og administrasjonsdepartementet, Bernhard Caspari, sier implementeringen av de etiske retningslinjene var ønskelige. – Dette har vært et tema i lenger tid, både nasjonalt og internasjonalt. Det har vært et behov for disse retningslinjene for å vise publikum at det offentlige er opptatt av etikk og moral. Det er også viktig å klarlegge for de statsansatte hvor grensene går gjennom å forklare hva vi ikke ønsker på vår arbeidsplass, sier han.

Kan lojalitets- og lydighetsplikten ødelegge for forskerfriheten og den kritiske diskusjonen, for eksempel på utdanningsinstitusjonene?

– Nei, det er ikke intensjonen med retningslinjene. Faglige innspill fra alle involverte i en faglig debatt er svært verdifulle, blant annet for oss i departementene, sier Caspari. Han forteller også at intensjonen bak lojalitets- og lydighetsplikten ikke er å kneble dissidenter innenfor statlig virksomhet.

– Selvfølgelig skal statsansatte ha lov å uttale seg om faglige og politiske spørsmål, men dersom saken er innenfor deres fagområde eller stilling, er det nødvendig å spørre overordnede på forhånd eller å stå fram som privatperson uten stillingstitel, utdyper avdelingsdirektøren.

Hvor går grensa mellom illojalitet og berettiget kritikk?

– Dersom en ansatt oppdager kritikkverdige forhold på sin arbeidsplass, kan han i mange tilfeller være pliktig til å melde ifra. Det er likevel stor forskjell på måten man velger å si fra på. Først og fremst burde man ta saken opp internt på arbeidsplassen. Dersom det skulle vise seg å ikke ha noen effekt, trenger man jo ikke nødvendigvis å gå til media. Man kan jo melde saken til politiet eller andre relevante institusjoner, avslutter Bernhard Caspari.

Notiser

Høyt forbruk i sør

Husholdningene i Oslo og Akershus har 25 prosent høyere forbruk enn husholdningene i Nord-Norge. Husholdningene i Oslo og Akershus bruker mest penger totalt, med 359.400 kroner per gjennomsnittshusholdning pr. år, skriver Statistisk sentralbyrå (SSB). I Nord-Norge er forbruket lang lavere, med kun 285.800 kroner pr. husholdning. Beboerne på det sentrale Østlandet ligger på topp når det gjelder restaurant- og hotelltjenester, med 17.800 kroner. Det er også Oslo- og Akershushusholdningene som bruker mest på klær og sko, med 22.300 kroner i gjennomsnitt. (Aftenposten)

Første valg i nytt land

Montenegro løsrev seg fra Serbia i juni. Søndag kunne velgerne i verdens nyeste land gå til sitt første valg siden uavhengigheten. Valget avgjør hvilke parti som skal få de 81 stolene i det nye parlamentet. Landets midlertidige statsminister, Milo Djukanovic, har uttrykt ønske om at Montenegro må bli medlem av EU og NATO. Djukanovic' koalisjon leder på meningsmålingene, men får trolig ikke rent flertall. Det bor om lag 620.000 mennesker i Montenegro, og 480.000 av dem er stemmeberettiget. (ANB-AP)

Død etter 41 år på tronen

Tongas konge, Taufa'ahau Tupou IV, var en fremtredende figur for landet, som ligger i Stillehavet. Ved midnatt mandag, lokal tid, døde han på et sykehus i New Zealand. Han ble 88 år gammel, melder AP. Hans død åpner for mer demokrati på Tonga, hvor kongefamilien han hersket med absolutt makt siden flere stammer på mer enn 170 øyer samlet seg til ett kongerike i 1845. Det er 26 arvinger til Tongas trone. Det er sannsynlig at kronprins Tupouto'a, (57) blir den nye kongen. (Dagbladet)

Foreldregenerasjon på dop

Mens bruken av dop blant ungdom synker i USA, så tar foreldrene ansvar for langernes inntekter. For tredje år på rad stiger bruken av ulovlig dop i aldersgruppen 50 til 59 år. I følge nyhetsbyrået AP sier Ifølge amerikanske myndigheter hevder 4,4 prosent i aldersgruppen 50 til 59 svarte bekræftende på at de hadde brukt ulovlige stoffer den siste måneden. Blant ungdom er det tilsvarende tallet dobbelt så høyt, men stadig fallende. Ifølge David Murray, som jobber med narkotikabekjempelse for regjeringen, ble det brukt mest narkotika i USA på slutten av 70-tallet. Marijuana er mest brukt, og dette gjelder for alle aldersgrupper. (Dagbladet)

NYHETER Maathai i Tromsø

Mor Afrika på Norgesbesøk

BESØKTE UITØ: - Du er mor Afrika!, sa leder for Nobelkomiteen Ole D. Mjøs, i sin tale til fredsprisvinner Wangari Maathai.

TEKST: KJERSTI HELLESØY
FOTO: MORTEN HARNAUG

- Vi må tenke helt nytt når det gjelder begrepene fred og sikkerhet. Før var det ikke en selvfølge at arbeidet for menneskeretter ble sett på som fredsarbeid heller, sa fredsprisvinner Wangari Maathai, da hun nylig besøkte fredssenteret ved UiTø.

Lørdag formiddag inviterte FN-sambandet i Tromsø til åpent møte i Kulturhuset. Fredsprisvinneren fra 2004, Wangari Maathai, holdt foredraget "Miljø og fred - Hva betyr det for deg?" for flere hundre oppmøtte tromsøværing. - Da jeg var liten samlet jeg ved. Det var et tre min mor sa at jeg ikke skulle plukke grener fra. Hvorfor? Spurte jeg. Det treet er et tre fra Gud, sa mamma, det skal leve for alltid. Dette treet var enormt stort, med røtter som bryter opp bakken så vann kan komme opp til overflaten. Det var da jeg skjønnte at et tre ikke bare er et tre. Det har innvirkning på sine omgivelser.

Maathai forteller historien til fire spente

skolebarn, utsendt fra skoleavisen sin. Vi er på pressekonferanse. For få minutter siden fikk hun stående applaus i et fullsatt kulturhus. - Dere er heldige her i Norge, dere har fred og penger. Og mange trær. Mitt budskap til norske barn må bli at dere må passe på trærne deres. Det er i alles interesse å ta vare på miljøet.

We are all africans

Tromsø har etter hvert vært vertskap for mange fredsprisvinnende afrikanere. Både Desmond Tutu og Nelson Mandela har gjestet byen. - Det er en ære å ha deg her i Tromsø. Vi har hatt besøk av to afrikanske fredsprisvinnere før. I dag har vi besøk av den kvinnelige Nelson Mandela. Du er mor Afrika, mama Maathai! sa Ole Danbolt Mjøs, leder for Nobelkomiteen i sin tale til Wangari Maathai.

Planter trær for fred

Wangari Maathai har plantet trær helt siden 1977. Gjennom bevegelsen Green Belt Movement har kvinner i Afrika organisert seg for å hindre jorderosjon og tørke. Der trærne er borte ligger jorda ødelagt tilbake.

Bevegelsen har spredt sitt budskap til en rekke andre afrikanske land, og har utviklet seg til en organisasjon som også kjemper for menneskerettigheter

og demokrati for Kenyas fattige. Siden starten i 1977 har 30 millioner trær blitt plantet av fattige, afrikanske kvinner.

Sammenheng mellom miljø og fred
Tidligere på dagen møtte Wangari Maathai fredsstudenter ved Universitetet i Tromsø. Hun brukte mye tid på å snakke om sammenhengen mellom miljø og fred. - Folk ble overrasket da fredsprisen ble gitt til et miljøprosjekt. Men vi må tenke helt nytt når det gjelder begrepene fred og sikkerhet. Før var det ikke en selvfølge at arbeidet for menneskeretter ble sett på som fredsarbeid heller, sier Maathai.

Det var mange som var kritiske da Wangari Maathai mottok fredsprisen i 2004. Det ble sagt at det ikke er noen statistisk påvisbar sammenheng mellom ødelagt miljø og krig. At å plante trær ikke har noe med fred å gjøre. Det er kritiske røster også blant Maathais publikum i dag, men hun understreker gang på gang sitt poeng om at mangel på ressurser fører til konflikter.

- I et samfunn der miljøet ikke blir tatt hensyn til, vil det bli konflikter. Alle har et ønske om å overleve, så alt som truer livet kan føre til konflikter. Det er en forskjell på å skape fred, og å beholde fred. Å sørge for at det er nok ressurser, og at disse blir fordelt rettferdig, er en måte å beholde freden på

Å forandre verden krever mot
Tilbake på Kulturhuset snakker Maathai om at man må gjøre det man kan. Om man vet at noe er skadelig for naturen, må man la være å gjøre det. - Men hva gjør man om man er sulten, om man må hugge trær for å overleve?, spør en i salen.

- Å forandre verden krever mot. Skal man gjøre verden bedre kan det fort hende at man må ofre litt. En fattig person vil kutte det siste treet for å koke sitt siste måltid. Og det er jo ingen som syns at det er noe rart. Men det blir aldri bedre om man bare fortsetter i den samme onde sirkelen. For å løse et problem må man finne en måte å bryte ut av sirkelen på. Det er ikke alltid smertefritt, svarer Maathai. Hun har sittet i fengsel flere ganger på grunn av arbeidet sitt.

En fredelig og rettferdig verden
I møtet med fredsstudentene tidligere på dagen påpekte Maathai at "You norwegians live forever!". Levealderen i Norge er nesten dobbelt så høy som i de fattigste afrikanske landene. Selv om Maathai er forsiktig med å løfte en moralsk pekefinger er det et faktum man ikke kommer forbi. Skal vi få en miljøvennlig, fredelig og rettferdig jord må vi gjøre noe med hvordan vi lever.

Trang hverdag i Sankt Petersburg

TEKST: HELENE SKJEGGESTAD
FOTO: STIAN JOHANSEN

Det Norske Universitets-senteret i Sankt Petersburg har sprengt sin kapasitet. UiTø bidrar gjerne til at en utvidelse kan tas opp på ledernivå blant de involverte norske universitetene.

- Det er rett og slett ikke nok plass, sier en oppgitt leder av det norske universitets-senteret i Sankt Petersburg, Tamara Lønngren. - Jeg mener at senteret spiller en meget viktig rolle når studenter kommer til Russland, som oftest for første gang. Her kan de få hjelp til å skaffe bolig, her kan de lage seg mat, få personlig og tilrettelagt undervisning av håndplukkete lærere og ellers hjelp til småting som dukker opp når en flytter til et nytt sted og et nytt land. Men nå er senteret fullt til randen, det er mer av alt. Mer folk, mer mat, mer avfall og mindre plass på datamaskinene og til den enkelte student. Det er ikke slik vi ønsker å ha det, men jeg klarer ikke å si nei når folk spør om de kan komme hit, senteret er for viktig. Derfor er vi helt avhengige av at vi får støtte til den nye etasjen.

Det Norske Universitets-senteret i St. Petersburg drives i et samarbeid mellom Universitetet i Bergen, Oslo, Tromsø og NTNU. Senteret eier nå en etasje på 300 kvadratmeter som før har vært nok til å

dekke behovene til de norske studentene i byen. Denne høsten har senteret møtt en hard hverdag, da så mange som 70 mennesker har inntatt senteret daglig, med de konsekvenser som følger store menneskemengder på små plasser: mye avfall og skadedyr. Løsningen er rett over hodet på senteret. En ny, like stor etasje bygges for fullt, men for at denne etasjen skal tilfalle senteret er de avhengige av midler fra universitetene.

Ser ikke bort fra hjelp
Universitetsdirektør ved UiTø, Lasse Lønnum, vil gjerne bidra til at saken tas opp blant de ansvarlige universitetene - Vi kan bidra til at saken blir drøftet på ledelsesnivå blant de involverte norske universitetene. For å gjøre dette trenger vi et brev fra studentene, og det vil sikkert gagne argumentene til Universitetet i Tromsø om også studenter fra andre av landets universiteter skriver under på brevet. Da vil jeg ikke se bort ifra at de kan få penger til en utvidelse.
Jorun Gammelsæter Jacobsen er student fra Russlandsstudier i Tromsø og er i Russland for første gang. Hun mener at det er en veldig fin og god stemning på senteret, at alle er veldig hjelpsomme og at lærerne er utrolig gode. - Når vi først begynte på senteret i begynnelsen av august var det ennå ikke kommet så mange folk her, og da var det mulig å få slappe av og ha et godt studiemiljø. Nå når en står og går i kø overalt er det mest slitsomt og masete og det er vanskelig å få gjort noe fornuftig eller å få lest skikkelig. Det er ikke plass til alle.

IKKE Plass: Senterleder Tamara Lønngren vil utvide Universitets-senteret i St. Petersburg.

Studentene fremdeles i mindretall

TEKST: JØRN NORMANN PEDERSEN

Selv om det forrige studentstyret i vår vedtok å ta tilbake studentflertallet i styret i Studentsamskipnaden i Tromsø, er Tromsø-studentene fortsatt de eneste i landet uten flertall.

Studentstyreleder Øyvind Johnson mener saken er mer komplisert enn kun å øke antall studentrepresentanter i Samskipnadens (SiTø) styre.

- I det man øker antallet studenter i styret, vil også de ansatte kreve bedre representasjon. Jeg kan se for meg Norges Tjenestemannslag (fagforening for universitets- og høyskoleansatte) vil stritte mot at studenter skal ha for stor

innflytelse over de ansatte i SiTø sin arbeidssituasjon, forteller Johnson og fortsetter: - Dette betyr ikke at vi ikke ser på dette, men vi må finne en modell som gagnar alle parter.

God dialog

Til tross for at studentene ikke er i flertall i Samskipnadens styre mener studentstyrelederen at det ikke er umiddelbar grunn til å være urolige. - Studentstyrets representanter i Samskipnadens styre, Martin Osima og Tor Arne Morskogen, gjør en god jobb og vet hvilke kanaler man skal bruke for å få gjennomslag for studentvennlig politikk, sier Johnson. Velferdssansvarlig i studentstyret, Morten Weea, er enig: - Vi har en veldig god dialog med styret i SiTø.

I posisjon til å kritisere

Videre mener Johnson at det faktisk del

at studentene ikke er i flertall i Samskipnadens styre, gjør det lettere for studentstyret å rette kritikk mot forhold de mener er uheldige. - Ett eksempel på dette er den situasjonen som oppsto i forbindelse med utdeling av studentboliger tidligere i høst, hvor vi har foretatt grep ovenfor boligsjefen og sagt at dette er helt uakseptabelt, sier han.

Viktig med åpenhet

Det Johnson imidlertid synes er en svakhet med Samskipnadens styre, er at møtene foregår bak lukkede dører, hvor de som står utenfor styret ikke har innsikt i debattene som foregår der. - Vi kan se på dette som et tiltak for effektivitet i styringen av Samskipnaden og alle har tilgang på sluttvedtakene fra styret. Likevel er det veldig viktig med åpenhet rundt debattene, men hvorvidt dette har ledet til en omorganisering av

hele styremodellen er et annet spørsmål, sier Johnson og avslutter: - Vi har tiltro til Samskipnadens styre, vi vet de som sitter der er godt kvalifiserte og representerer de ulike politiske fløyene blant studentene.

DETTE ER SAKEN

Studentsamskipnaden i Tromsø (SiTø) er en velferdsorganisasjon for byens universitets- og høyskolestudenter. SiTø eier og driver blant annet studentboliger, kantiner, idrettshallen KRAFT og studentbarnehager. Studentene bestemmer i prinsipp selv om de vil ha flertall i SiTøs styre. Studentene i Tromsø er de eneste i Norge som har frasagt seg denne retten. Det forrige studentstyret gikk inn for å ta tilbake studentflertallet i SiTøs styre.

FOKUS Antisemittisme

Latent antisemittisme eller bere

TEKST: CLEMET ASKHEIM / EMILIE EKEBERG
FOTO: RUTH HELEN THORHEIM

- I Norge har antisemittismen nå blusset opp, og det er viktig at det politiske lederskapet kaller den ved sitt rette navn, mener Israels ambassadør i Norge, Maryam Shomrat.

- I løpet av dette året jeg har vært i Norge har jeg sett en latent antisemittisme, som er blusset opp i forbindelse med konflikten i Libanon. Det er egentlig en bra ting, for det er viktig for et sunt samfunn å konfrontere antisemittisme og fremmedhat og ikke feie problemene under teppet, sier Maryam Shomrat, Israels ambassadør i Norge siden 2005. Nylig besøkte hun Tromsø for å overrekke medaljer og diplomer til flere tromsøværingere som hjalp jøder å flykte under andre verdenskrig. Besøket utløste protester blant flere politiske partier og solidaritetsorganisasjoner i Tromsø, som innkalte til demonstrasjon og sendte ut et opprop som fordømte Israels krigføring i Libanon og Palestina.

Midtøstenforsker, forfatter og ivrig debattant Lars Gule er ikke enig i at antisemittisme er et utbredt problem i Norge i dag, men understreker likevel at antisemittismen har lange tradisjoner i Europa. - I følge ordboka betyr antisemittisme rett og slett jødehat, men det kan ha ulike dimensjoner.

” Israel og deres venner er på ville veier når de slenger om seg med antisemittismebetegnelsen i tide og utide.”

LARS GULE, MIDTØSTENFORSKER

- Det finnes en lang tradisjon i det kristne Europa for negative forestillinger om det jødiske folk. Både fordi de var ulydige mot Gud, og fordi de drepte Jesus. Dette falt etter hvert sammen med utviklingen av raselæren som en egen vitenskap, der jødene som rase ble antatt å ha dårligere egenskaper enn andre raser. Antisemittismen toppet seg i Nazi-Tyskland. Kort sagt er det snakk om en bestemt form for rasisme, men i Norge vil jeg si at det er et kvantitativt lite problem, sier Gule.

Karikaturstrid

Ambassadør Maryam Shomrat har i kjølvannet av debatten rundt sommerens krig mellom Israel og Libanon meldt Dagbladet til Pressens Faglige Utvalg (PFU) for å trykke en karikatur av den israelske statsministeren Ehud Olmert som en nazikommandant under andre verdenskrig. I tillegg har hun i flere medier beskyldt for-

LATENT: Antisemittisme er et tema som det bør tas grundig tak i, mener Israels ambassadør i Norge, Maryam Shomrat.

fatter Jostein Gaarder for antisemittisme for sin kronikk der han skriver at han ikke lenger anerkjenner staten Israel.

- Det er ikke opp til meg å definere antisemittisme, men når jeg leser Jostein Gaarders artikkel eller ser karikaturer i Dagbladet og Klassekampen som avbilder jøder som nazister, vet jeg at det er antisemittisme vi har med å gjøre. Gaarders idiomatiske språk er klassisk antisemittisme. Han skriver at man har forsøkt å lære jødene humanisme i 2000 år, men at vi vil ikke høre. Han forstår ikke noe som helst av verken jødedom eller historie! Den vestlige humanismens vugge ligger i de ti budene. Elsk din neste som du elsker deg selv. I 2000 år har jøder blitt forfulgt av den kristne kirken, er det å lære bort humanisme?

Maryam Shomrat mener at historieløsheten er like prekær i redaksjonene til avisene Dagbladet og Klassekampen. - Når jøder karikeres som nazister viser det en like stor porsjon historieløshet. Men det er ikke antisemittisme enda. Det som gjør det til antisemittisme er at det bare er israelere og jøder som avbildes slik. Og at det er et helt folk. Ta Darfur, ta Burundi, ta Sri Lanka. Du ser aldri den sudanske regjeringen avbildet som nazister, konstaterer Shomrat.

En selvopplyllende profeti

Lars Gule mener at begrepet antisemittisme står i fare for å bli utvannet. - Israel og deres venner er ofte på ville veier når

de slenger om seg med antisemittismebetegnelsen i tide og utide. Berettiget kritikk avfeies, noe som kan komme til å radikalisere kritikken i retning ekte antisemittisme. Dette kan også bidra til å legitimere faktisk antisemittisme. Det fører til en ufarliggjøring av begrepet. Israel-vennene forsøker å devaluere kritikken, men ender opp med å devaluere egen valuta så å si. Begrepet antisemittisme utvannes og det er farlig. Påstander om antisemittisme brukes for å kneble kritikk, men nå ser vi at det ikke går lenger, sier han. Den israelske ambassadøren mener ikke grensen holder på å bli utvannet.

Hvor går grensen mellom kritikks av den israelske regjeringens politikk og antisemittisme? Ta for eksempel vareboikott av Israel?

- Grensen er den samme som grensen mellom anstendighet og uanstendighet. En respektabel avis vil ikke trykke pornografi. På samme måte burde de ikke trykke antisemittiske artikler og karikaturer. Boikott er ikke antisemittisme, men det er veldig smalsynt og en del av en urettferdig kritikk. De som er for boikott av Israel har ikke analysert situasjonen. Og her i Tromsø, jeg skjønner ikke hvorfor folk protesterer når veldig modige nordmenn blir bæret for å hjelpe jødiske mennesker. Dette er ikke en anledning for en demonstrasjon. Demonstrantene burde vise respekt for de menneskene som fikk medaljer i dag, sier Shomrat.

- Ikke på moralsk solid grunn

Ambassadøren mener at demonstrantene i Tromsø er ensidige i sin kritikk, og vil derfor ikke ta demonstrantenes budskap med seg videre. - Jeg tror ikke at menneskene som bruker denne anledningen til å demonstrere noen gang har demonstrert når palestinsk terror har rammet, og fortsatt rammer, israelske sivile. Jeg tror heller ikke de har demonstrert for implementeringen av FN-resolusjon 1559, som innebærer at alle utenlandske styrker skal forlate Libanon, særlig iranske og syriske styrker som trener opp Hizbollah. Eller resolusjon 1701, som innebærer avvæpning av og våpenembargo mot Hizbollah, og innsettelsen av en internasjonal styrke i Libanon, sier hun, og fortsetter: - Jeg setter pris på retten til å demonstrere, men for å bli tatt seriøst av Israel må man moralsk sett være på solid grunn. Demonstrantene tar ikke Hizbollah, Hamas og Jihad-islamister med i sine overveielser, og de er ensidige og forutinntatte. Personlig kan jeg heller ikke ta de seriøst.

I erklæringen demonstrantene har sendt ut står det " Den sionistiske staten Israel misbruker imidlertid jødernes lidelser under andre verdenskrig for å rettferdiggjøre undertrykkinga av palestinerne, og krigen mot Libanon i dag". Skjønner du hvorfor det er provoserende for noen at du deler ut disse medaljene samtidig som konflikten mellom Israel og Libanon står på for fullt?

- Jeg tenker ikke å synke så lavt at jeg svarer på noe slikt. De burde skamme seg!, ra-

get Israel-kritikk?

CELEBRASJON: Flere tromsøværingar mottok æresmedaljar frå Israels ambassadør. Tromsø kommune ved ordførar Herman Kristoffersen var vertskap.

er Maryam Shomrat. En omformulering av spørsmålet gjør ikke ambassadøren mildere stemt, og hun gjentar, med trykk på alle stavelser. - Jeg tenker ikke å synke på lavt.

”Ta Darfur, ta Burundi, ta Sri Lanka. Du ser aldri den sudanske regjeringen avbildet som nazister.”

ISRAELS AMBASSADØR I NORGE, MARYAM SHOMRAT

Lars Gule er imidlertid overbevist om at staten Israel utnytter Holocaust for å fremme sin sak og sine interesser. - Ja, selvfølgelig. Det er da vel ingen tvil om det og det er heller ikke rart. Sionistiske organisasjoner har hele tiden utnyttet dette. Det uakseptable er å bruke Holocaust til å reise en mur mot palestinske krav og kritikk av Israel. Den krasseste kritikken mot dette kommer fra Norman Finkelstein gjennomgangen av det han kaller Holocaustindustrien

Drep og bli drept

Når man kan intervju den israelske ambassadøren på Tromsø-besøk, må man registreres og sjekkes av politiet i Tromsø. Sredskuldrede, vennlige, israelske sikkerhetsvakter sjekker at fotografen ikke har ombygd kameraet til en bombe for innledningen. At mange av Israels kritikere ikke tar innover seg at Israel står overfor

vanskelige fiender, mener Maryam Shomrat er tydelig. - Israel er omgitt av fiender som i de siste tiårene ikke har klart å takle moderniteten. Det handler blant annet om kvinners rettigheter, for eksempel til utdanning og til å stille til valg. Disse regimene er antivestlige, og Israel er et vestlig land. Istedenfor modernisme, prediker disse islamistiske organisasjonene, som Hizbollah og Hamas, martyrdøm til sine ungdommer. Drep og bli drept. Disse fiendene aksepterer ikke Israels rett til å eksistere, og de er ikke villige til å løse problemene via forhandlinger. Bare med vold, sier hun.

- Jeg skjønner ikke hvordan demonstrantene i Tromsø eller store deler av norsk venstreside kan støtte disse regimene, når de samme menneskene ikke aksepterer kvinneundertrykkning. Demonstrantene er jo også tilhengere av en to-statsløsning, og det er ikke Hizbollah og Hamas, sier ambassadøren. - Du er ikke demokratisk bare fordi du er demokratisk valgt. Hamas og Hizbollah har fått makt på demokratisk vis men er ikke demokratiske organisasjoner. Hitler ble jo også demokratisk valgt, men alle er vel enige i at han ikke var en demokrat.

Vanunu er en landsforræder

Også Universitetet i Tromsø har markert seg som kritiker av den israelske regjeringens politikk. Heller ikke denne kritikken mener den israelske ambassadøren er berettiget. I 2001 ble den israelske atomforskeren

Mordechai Vanunu utnevnt til æresdoktor ved Universitetet i Tromsø. Vanunu har sittet fengslet i Israel i 18 år for landsforræderi, og har siden løslatelsen i 2004 ikke fått lov til å forlate Israel. Rektor Jarle Aarbakke har i samarbeid med blant annet flere professorer ved Institutt for historie sendt brev til både forhenværende utenriksminister Jan Pedersen og nåværende Jonas Gahr Støhre for å be norske myndigheter om å legge press på den israelske regjeringen slik at Vanunu får komme til Tromsø. - Mordechai Vanunu er dømt for landsforræderi i Israel, og er fortsatt regnet som en sikkerhetstrussel. Israel har et uavhengig og høyt anset juridisk system, og Vanunu-saken blir løpende vurdert. Jeg mener det er gode grunner til at han ikke får forlate landet, sier Shomrat.

- Jeg kan ikke si at jeg forstår hvorfor man har utnevnt Vanunu til æresdoktor. Han er dømt for landsforræderi i et demokratisk land. Hva ærefullt er det i det? Han er ikke en respektabel mann, så derfor bør man ikke gi han den respekten et æresdoktorat innebærer, konstaterer hun.

- Kall antisemittismen ved navn

Maryam Shomrat håper at den norske regjeringen vil ta antisemittismen i Norge på alvor, og gjøre sitt for å bekjempe den. - Jeg trenger ikke å gi det norske politiske lederskapet råd om hvordan dette gjøres, men det er et tema som det bør tas grundig tak i. Og det politiske lederskapet må kalle antisemittismen ved navn.

Midtøstenforsker Lars Gule skiller mellom negative forestillinger til jøder og til jødene. - Kritiserer man eller har negative forestilling om jøder, så er det noe ganske annet enn å kritisere jødene og ha negative forestillinger om dem som folk. Da er man rasist, og antisemitt, sier han. Ambassadøren mener den siste kategorien må være den norske regjeringens ansvar. - Den norske regjeringen må ta seg av antisemittismen. Jeg tar meg av all den urettferdige kritikken av Israel, konstaterer hun.

Les også kronikken side 29.

ANTISEMITTISME:

Antisemittisme defineres som jødehat. Begrepet oppstod i 1879 da tyskeren Wilhelm Marr definerte jødene som en egen rase. I dag er antisemittisme flere steder, blant annet i Russland og den arabiske verden, fremdeles utbredt. Også EU og OSSE mener at jødehat er et problem.

SIONISME:

Sionisme er en form for jødisk nasjonalisme. Grunnlaget for sionismen ble lagt med Theodor Herzls bok Der Judenstaat (Jødestaten) fra 1896, hvor han hevdet at det jødiske folket måtte få sin egen stat. Begrepet forbindes ofte med den politiske ytre-høyreflyen i Israel og religiøse nybyggere i de okkuperte territoriene. Dette på tross av at den historiske politiske sionismen var sekulær og sosialistisk.

Kilder: Wikipedia, Aschehougs og Gyldendals Store Norske Leksikon.

Kritisk for Tromsøs eneste skeive utested

TEKST: MARI ÅSLAND

10. februar i år åpnet Tromsøs første skeive café og utested. Nå har daglig leder, Mai Løvli, sagt opp leiekontrakten.

Til tross for at behovet for et eget møtested for homofile helt klart er til stede i Tromsø, er det ikke lenger mulig for Mai Løvli å holde Ragr Vinstue i Vestregata åpent. Cafeen og utestedet holder fortsatt åpent fredag kveld og lørdag for å kunne betale husleia, ettersom stedets leiekontrakt har en oppsigelsestid på seks måneder. Fortsatt er det ikke klart om driften vil avvikles når kontrakten utløper ved årsskiftet. Mai Løvli er ikke optimistisk, men håper at andre krefter vil overta Ragr og drive videre.

- Behovet for et skeivt møtested i Tromsø er der absolutt, sier hun.

- Ragr er det eneste stedet hvor man kan komme og treffe andre skeive uten at det er snakk om et arrangement eller annen organisert aktivitet. Tilbudet til homofile blir kraftig redusert dersom Ragr ikke er mer, forteller hun videre.

Tar vare på alle

Atmosfæren på vinstuen er behagelig, med

dempet musikk, telys og hjemmekoselige sofagrupper.

- Her føler folk seg som hjemme, sier Løvli. Hennes engasjement går langt utover det å servere kundene øl og et smil når de kommer.

- Jeg er borte og prater med alle som kommer hit, uansett om de kommer alene eller i grupper. Jeg ønsker at alle skal bli tatt vare på på Ragr, og mange av de som kommer hit har andre ting i bagasjen enn bare legningen sin.

Delt om åpenhet

Det er flere faktorer som gjør at det ser mørkt ut for cafeen. Mange har reagert på de store utildekte vinduene som gir alle forbipasserende innsyn.

- Hvorfor skal vi gjemme oss? spør Løvli og understreker at hun ønsker en åpen café på alle måter.

- Jeg vil ikke signalisere at det ikke skal være greit å være åpen om legningen sin, og synes det er synd at en del fortsatt ikke gjør det. Likevel har hun forståelse for at

mange, kanskje særlig yngre, har litt vanskelig for å risikere å bli observert i vinduet på "homsebaren", og synes det er synd. Vi som har levd åpent ei stund har kanskje glemt litt hvor usikre vi var da det var vi som "kom ut", tror hun.

Miljøsvikt

Hun føler også at stedet har blitt sviktet av sin egen målgruppe.

- Det er for lite engasjement og for mye utakknemlighet blant homofile i Tromsø. Hvis de homofile ønsker et sted, og er misfornøyde med stedet, må de selv ta ansvar for å få gjort endringer.

Lokaliteten er også litt utfordrende. Ragr ligger på hjørnet Vestregata/Strandskillet, to kvartaler over den delen av Storgata hvor de fleste av Tromsøs mange utesteder ligger. - Utelivsmenneskene går ikke forbi Ragr. Å komme hit, er et valg man må ta.

Kan fortsatt berges

Men alt håp er ikke ute for Ragr-gjenger-

ne. HomoPolaris, LLH Troms og Skaut skal sammen møtes for å se på ulike måter å berge Ragr på. Som privat driver av stedet har ikke Løvli mulighet til å søke om midler for å få stedet til å gå rundt. Hun etterlyser sterkt initiativ utenfra.

- Dersom homoorganisasjonene i Tromsø kunne gått sammen og søkt om midler til prosjektstøtte for å ha ulike arrangementer og konsepter på Ragr, og noen andre hadde tatt over driften, er det kanskje mulig å berge Ragr.

I oktober blir det arrangert egen homouke i Tromsø, hvor Ragr sammen med organisasjonene vil ha forskjellige aktiviteter og spre informasjon om tilbudet for homofile i byen. Løvli peker også på Mirage og Circa som homovennlige steder, blant annet pleier en del homofile å møtes på Circa på lørdager.

- Men det er jo vanskelig for nye å vite hvem som er de skeive, og terskelen for å gå dit er høyere enn på Ragr, legger hun til.

Aktiviteten tar seg opp i HomoPolaris

BÅLKOS: Diskusjonene på hytteturen veksler mellom homopolitikk og ymse faginteresser

FOTO: TONJE BROX

- Det kommer til å skje ting, lover leder for HomoPolaris, Hilde Falch

HomoPolaris er ei gruppe for skeive studenter, tidligere studenter og universitetsansatte i Tromsø, underlagt Samfunnet. Leder Hilde Falch (32) har det siste året blåst liv i gruppa, som mer eller mindre har ligget brakk siden 90-tallet, og nå håper hun at det meste skal være på plass for at høstsemesteret skal ta seg opp aktivitetmessig. Det nye studieåret innledes med hyttetur for skeive studenter på Brensholmen 8.-10. september.

- Kjempeåreit, melder Tone Irene Røssund (20), som er med på hytteturen.

- Det er veldig avslappet stemning. Vi spiller kort, lager god mat, skravler og griller og blir kjent med nye mennesker. Jeg har blitt kjent med 3-4 som jeg aldri har truffet før.

Imøtekommende

HomoPolaris ble gjenstiftet høsten 2005, av primus motor Hilde Falch. Hun kom til Tromsø som fersk student og fersk ut av skapet på nittitallet, og opplevde stor imøtekommenhet og varme fra den skeive studentforeninga. Etter å ha bodd i Oslo i ti år, returnerte hun til Tromsø i fjor, og opplevde at HomoPolaris, som hun kjente den, var forvitret.

- Jeg undersøkte om det var stemning for gjenreising av gruppa, noe det var, og dro i gang i fjor høst, fordi jeg skylder HomoPolaris dette, så godt som de tok i mot meg da jeg kom hit første gang.

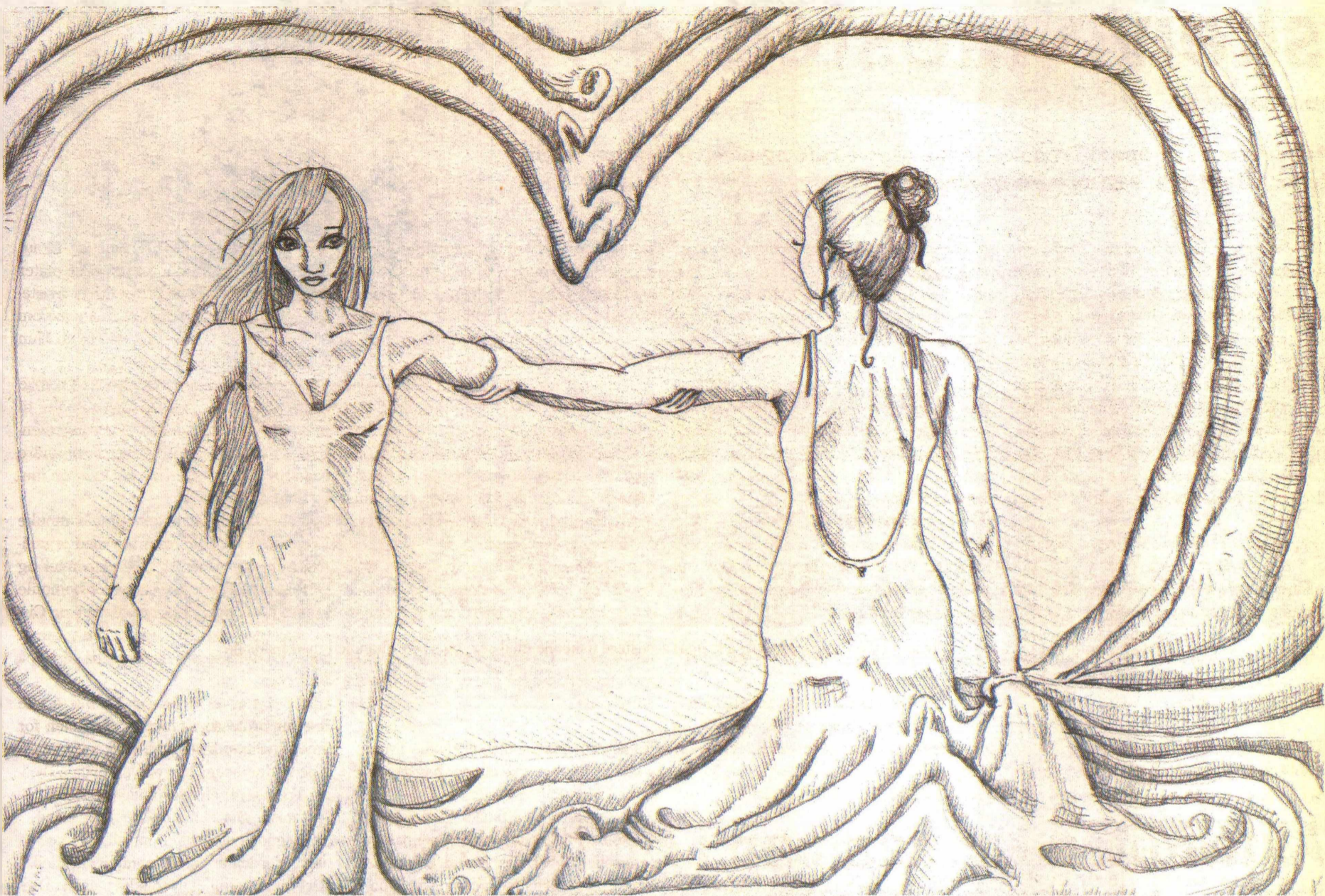
Den ultimate toleransesone

Hun ønsker at HomoPolaris skal være den ultimate toleransesone, men peker på at det er utfordrende å få det sosiale aspektet til å fungere.

- Vi i foreningen har gjerne veldig lite til felles utover det at vi har samme legning, og er studenter i Tromsø. Og det er vanskelig å finne frem til arrangementer som passer alle.

Høstprogrammet til gruppa er fortsatt ikke helt klart, men HomoPolaris vil fortsette å holde hybelen "Skapet" i Hovedgården åpen et par ganger i måneden. Her er det bare å stikke innom for å slå av en prat med andre skeive over en kopp kaffe. I oktober skal det arrangeres skeiv fest på Driv, hvor Falch regner med omtrent hundre deltakere. Gruppa vil og profilere seg på ei eventuell homouke i Tromsø. Informasjonsplakater skal opp rundt omkring på universitetscampus og på HiTø for å nå de av studentene som ikke er registrert på homoportalen, Gaysir, hvor all informasjon om hva som skjer blir lagt ut.

Ut-av-skapet opplevelser

ILLUSTRASJON: MARIANNE ELIOSE STØRSETH

Da jeg var 15, fant jeg ut at jeg var bifil. Da jeg var 17, innså jeg at jeg var lesbisk. Siden den gang har jeg prøvd å finne en måte å fortelle dette til foreldrene mine. Det er ikke det at jeg er redd for hvordan de vil reagere, ei heller tror jeg at det faktisk kommer som en overraskelse på noen - til og med moren til en venninne av meg hadde en gang spurt om jeg var lesbisk "for det så sånn ut" - det er bare det at det aldri passer inn i samtalen. Det er virkelig så enkelt: jeg har brukt seks år på å forsøke å finne en samtale med foreldrene mine, hvor det enkle faktum at jeg er lesbisk endelig kan fastslås. Og jo eldre jeg blir, jo dummere virker det å foreta en storslagen avdukning av typen "Mamma, pappa, det er noe jeg må fortelle dere..." Jeg har ventet, forgjeves, i seks år på det rette øyeblikket, øyeblikket da jeg endelig kan nevne det, uten fanfarer, fyrverkeri eller andre forferdelige ting.

Alle, enten de nå er homo, hetero eller queer, har et skap - med eller uten skjeletter - men definitivt med hemmeligheter. Noen av disse hemmelighetene er hemmelige av veldig gode grunner, men ganske mange av dem er hemmelige mest fordi det er så slitsomt å komme ut av skapet, uansett hvor lite og ulukket det er fra før av. Det tar nerver, stress, hjerteklapp og

mentale kortslutninger før man endelig er klar for å si det. Det krever omveier og forklaringer, sidelange remser med "ehm" og "um" og "hm" før man kommer til poenget, en hvilepuls på cirka 400 før man åpner munnen og innrømmer ting. Man gjør seg klar for vantro og mistro og misting av venner, man er forberedt på å kastes ut, bankes opp eller låses inn. Så uansett hvordan folk reagerer når man endelig får fram sitt glade - eller triste, eller egentlig ganske nøytrale - budskap, blir det et anti-klimaks. Det krever strengt tatt fyrverkeri og høylytte utbrudd (av glede eller forbanne) for at reaksjonen skal tilsvare forberedelsene. Og det er som regel dårlig med fyrverkeri, med mindre du satser på å fortelle det på nyttårsaften - selv om det kanskje føles som om noen kinaputter går av i magen - og forhåpentligvis er det dårlig med eksplosive utbrudd også.

Ærlighet er en dyd av nødvendighet, derfor skal jeg nå åpne skapdørene enda mer - det er ingen skyvedørsgarderobe det er snakk om her, så skal det først åpnes blir det vidåpent - og innrømme det: jeg foretrekker av og til bøker framfor mennesker. Jeg kan også komme ut av skapet og innrømme at det finnes få ting jeg elsker mer enn en amerikansk ungdomsfilm som

kombinerer intelligens og idioti på rette måten - og det skader heller ikke om filmen inneholder Lindsay Lohan (da kan jeg forøvrig også komme ut av skapet som en fan av rødhårede mennesker).

Poenget mitt er ikke å fortelle alle mine skitne hemmeligheter og guilty pleasures til alle Utopias lesere, men å se litt på den noe absurde ideen om å komme ut av skapet. Hvorfor skal det være så skummelt? Og hvorfor skal det føles så nødvendig? Og hadde det ikke vært enklere om man gjorde det å komme ut av skapet til noe dagligdags, så å si: at hvem som helst kan komme ut med hva som helst. Universitetsansatte kan komme ut av skapet og innrømme at de er forvokste barnehagebarn, Utopiafrevillige kan komme ut som høyrevendte og venstrevridde. Enkelte av oss kan komme ut av skapet med en idealtanke om at alle burde være antatt bifile til det motsatte er bevisst, og noen kan komme ut av skapet med antagelsen om at alle er homofober og samehatere til det motsatte er bevisst. For det er der det ligger, behovet og problemet med å komme ut som homofil, eller som en hvilken som helst minoritetsgruppe, er at du ikke vet hvordan folk vil reagere - og dessuten er det å komme ut bent fram umulig å inkludere i en gjennomsnittssam-

tale. "Ja, vi var på kino i går, så kjøpte jeg sjokolade, og på hjemmeveien tenkte jeg på at jeg er skikkelig homofil, også gikk jeg og la meg forholdsvis tidlig." Det eneste som høres dummere ut enn akkurat det er "det er noe vi må snakke om", da kan man jo nesten høre de foruroligende trommeslagene i bakgrunnen - ba dun dun dun! - og det stråler ut mot verden som et gudegitt budskap: Jeg Er Homo! Så kommer tordendrønnet av innestengt nervøsitet før det hele møtes med et trekk på skuldrene, "som om vi ikke har skjønnet det enda..."

Det eneste jeg egentlig vet er at alle på et eller annet tidspunkt burde komme ut av skapet. Det være seg det vanlige homoskapet, eller et helt annet skap. Alle har noe de burde eller vil fortelle andre, alle burde ville kjenne gleden ved å komme ut av skapet. Kom ut du óg, det er hyggelig her, med færre hemmeligheter og flere små gleder og glade mennesker.

PS. For dem som eventuelt måtte lure, ja, foreldrene mine leser Utopia, så nå er jeg offisielt ute av skapet.

SIRI GASKI

Tjokka sigarar og brendvin

Professor i psykologi, Anders Ågmo, har lært rotter å kose med en stoffkanin ved å la dem assosiere fiskeolje med sex, og så stoffkaninen med fiskeolje.

TEKST: SIMON OSEN
FOTO: TIM DASSLER

- Se på folk her.. ser ni mine kollegar.. tror ni verkligen at en enda en her kunne hatt en riktig jobb? Nej! Det er derfor de er her!

Prof. Anders Ågmo jobber ved institutt for psykologi i Tromsø og er født i Norrköping og gikk på offentlige svenske skoler frem til gymnasalder. Lykkelig forlot han hjembyen til fordel for Uppsala. Selv begrunner professoren at han var ung og dum og ikke visste bedre enn å begynne på psykologistudiet. Han ble i arbeidet med sin hovedfagsoppgave, engasjert av en farmakolog på fakultet for å jobbe med dyrs seksuelle atferd. De ville ha en psykolog – for medisinerne forsto seg visstnok ikke på psykologiske problem. Dette var begynnelsen på en lang karriere der Ågmo selv hevder å ha styrt unna den største fella for psykologer – nemlig å havne i en drømmeverden der mennesket bare er et mentalt vesen og ikke et fysisk.

Uhøytidelig til vitenskapen

Selv mener Ågmo at han som forsker drives fremover av frykt for kjedsomhet. Det er hans jobb. Han får betalt for å gjøre noe. Skattepengene betaler for professorene. De må gjøre noe. Det er hans plikt å gjøre noe. Som kontrast til dette bestemte han seg tidlig for å ta vitenskapen seriøst.

– Som ung oppdaget jeg at alle sjarlantene, de som intet gjør og intet vet – de er alltid fryktelig seriøse. De som har gjort noe har ikke behov for å gi inntrykk av at

de er seriøse.

Det er en hobby på heltid. De gjør som de vil.

- I en typisk arbeidsdag er det morsomt å studere rottene oppførsel et par timer. Likevel, skal man gjøre gi et seriøst bidrag til vitenskapen så må man jobbe fjorten-femten timer hver dag. Dessuten må du sterkt ønske å være forsker. Jeg har aldri hatt en ordentlig jobb. Jeg har drevet med hobbyen min hele livet.

Ekstra underholdning er det å forelese. Da kan han tvinge på andre studenter alle de dumheter du tror på selv.

- En utmerket distraksjon, utbryter han.

Jobb, fritid og klima

Skillet mellom jobb og fritid er viktig for Ågmo. Friluftsliv skyr han som pesten. Hvis han skal på tur så er det til puben. Og der diskuteres det ikke jobb. Der vil han snakke om andre ting, og helst med et glass brennevin i hånden.

- Amerikanske kolleger skal alltid snakke jobb. Det må være en slags yrkessykdom, fortviler han.

- Man må tenke på annet enn jobben. Det man gjør skal man gjøre fordi det er morsomt uten å glemme at graven står der og venter. Før du dør skal du kunne tenke at du har gjort det du skulle. Å publisere femti artikler gir ingen tilfredsstillelse. En flaske bourbon derimot, det tycker jeg er nyttig.

Alt usunt gjør han glad.

- Tjokka sigarar og brendvin!

Hva får professoren til å bli i kalde Tromsø med slike vaner? Tidligere har han jobbet i både Paris og Mexico.

- Svaret er naturen. Klimaet. Dette stedet er åpenbart fullstendig uberegnet på menneskelig liv. Det er jo midt i Arktis.. det er en fornærmelse mot naturen å bo her. Like fullt så bor vi her. Et opprør mot naturen og det tycker jeg er nyttig! Ingenting er normalt her. Det er jo kullsvart i mørketiden. Men så kommer du ut. Brøytebilen er her. Alt fungerer normalt.

Hjernen, bare en fettklump?

Professoren i psykologi mener at om vi skal forstå atferd må vi se bort fra psykiske prosesser. De forstår vi uansett ikke. Vi vet mye om hjernen, nervene og hormonene. Likevel kjenner vi lite til hvordan dette henger sammen med emosjoner og hvordan vi føler oss. Hjernekjemi, som transmitterstoffer og hormoner, forstår vi. Hvordan de fungerer på oss som helhetlig psykisk vesen, det som vi *er*, vet vi lite om.

- Jeg er min hjerne, sier professoren.

- Nei, hjernen er en fettklump, endrer han det så til. - Mennesket er egentlig et esoterisk vesen, og da holder ikke våre fysiologiske kunnskaper om organismen. Kompleks og mennesketypisk atferd vet vi intet om.

- Psykologiens problem, starter Ågmo, er at mange innbiller seg at de vet veldig mye, og så sier de en forferdelig masse dumheter, isteden for å innrømme at vi ikke vet noe særlig. Og så må studenter lære en masse tåpelige hypoteser.

En ting professoren finner fullstendig ubegripelig er hvordan noen kan finne på noe så dumt som å gå opp på Blåfjell (fjell på Tromsøya) en helt vanlig søndag. – Hvorfor gjør et menneske det? Det sliter seg jo ut og bruker opp all energien sin. Atferden er jo fullstendig irrasjonell. Det gir deg kun et øyeblikks nytelse. Du ville få eksakt samme nytelse av å sitte på Skarven og ta deg en pils. Typisk menneskelig atferd som vi ikke klarer å forstå. Vi gjør det for å få en type tilfredsstillelse og vi er blitt lurt til å tro at noen typer tilfredsstillelse er bedre enn andre. Lært sosial atferd kaller vi det.

Skyr fysisk aktivitet

Derfor har det meste av det mennesket gjør ingenting med biologiske behov å gjøre. Isteden har det mye med samfunnet å gjøre. De dominerende fordommene styrer menneskene. De som har rett til å uttrykke meninger i samfunnet styrer alle de andre. En av disse bedrevitene er tydeligvis helsedirektoratet ifølge professoren: – Helsedirektoratet...oj oj oj. Det er nyttig med fysisk aktivitet, hermer han hånlig.

Vi blir jo i bedre humør av fysisk aktivitet?

- Nei nei nei, jeg er alltid i godt humør og jeg er aldri i fysisk aktivitet. Fysisk aktivitet er det verste jeg vet.

Så du drar ikke opp på blåfjell med det første? – Aldri!

Skarven og en pils ligger altså nærmere? – Skarven ligger nærmere, bekrefter

Ågmo.

Professoren driver på med mange prosjekter samtidig, men mest aktuelt for tiden er dyreobservasjon og hvordan forskere kan manipulere dyrs atferd. Med dyr slipper forskerne å ta høyde for den tillærte sosiale atferden vi finner hos mennesker.

- Ingen har fortalt rotter at du skal spise dine pellets fordi de er sunne og gode. Men de spiser dem på eget initiativ, og heller dyre pellets enn de billigere. De er selvstendige og upåvirket av fordommer. Rottene lever det sokratiske ideal; de har ikke fått de tillærte fordommene menneskene har. Derfor er atferd i sin naturlige variant bare observerbart hos dyr. Kun menneskene lærer slike sosialt betingede fordommer. Rottene gjør det de har lyst til. Det er helt absurd å innbille seg at vi kan tenke hva vi ville gjort i dyrenes sted. Så vi må arrangere situasjoner der rottene må ta et valg, situasjoner der det eneste rotten har å gjøre er å knulle. Du arrangerer situasjoner der du får frem atferden du ønsker.

Om religion og den reproduktive diskurs

I en artikkel skriver du som psykobiolog at homoseksualitet kun er sosialt betinget og ikke finnes belegg for i genene. Det vil jo si at ingen kan være "født homo". Hva mener du med det?

- Det var amerikanske Kinsey som på førtitallet fant ut at homoseksualitet var lært. Jeg har bygget videre på dette. Hva er seksualaktens mål? Hva er hensikten? spør Ågmo.

Å formere seg?

- Nei! Inte alls! Hensikten er den kortvarige nytelse. En rotte har jo ikke sex fordi de vil ha barn. Dummisar! Mennesker har heller ikke sex fordi de vil ha barn! At sex er til for evolusjonens skyld er noe kristendommen gjennom den hellige Augustin har innført. Det insisterer jeg alltid på. Underminering av seksuallivet har vært offisiell doktrine i Europa i hundrevis av år. Sex ble synd og forbundet med skam. Alle kroppsåpninger utenom vaginaen ble kriminalisert.

I den sammenheng har du sagt at rotters sexliv imponerer deg, og at det må være noe i den menneskelig kultur som hindrer samme grad av utfoldelse. Hva tenker du på da?

- Religion har jeg jo nevnt. Religion er det verste av alt. Men vi har en annen mindre kjent grop å falle ned i. Og det er biologer. For dem er jo sex bare for å formere seg. Det er jeg uenig i. En ting er når vitenskapen finner den biologiske årsaken til en handling. En annen ting er hva som beveger individet til å ha sex.

Her er det et skille?

- Du må skille mellom biologisk funksjon, og de faktorene som får organismen til å utføre aktiviteten. Sex er ikke et biprodukt av reproduksjonen, reproduksjonen er en bieffekt av sexen! Evolusjonen har gjort det slik at alle vesener er interessert i seksuell aktivitet, med hvem det nå enn er mulig med. Slik har evolusjonen sikret formering. Alle individer har interesse av å ha sex. Den hellige Augustin skrev selv

at alle organismer hadde en trang til formering, men det han ikke hadde forstått var at det egentlig var en trang til sex!

Det peker kanskje mot at evolusjonen har motivert organismen til å ha sex ved å la seksuell aktivitet gi nytelse?

- Javisst! De færreste spiser jo fordi de er sultne, de spiser fordi det er godt.

Men man får jo ubehag når man ikke spiser, får man da også ubehag av å ikke ha sex?

- Det er jeg ikke så sikker på. Se på munkene og nonnene. De har det jo fint uten. Ingen dør av å ikke ha sex. Det er jo en luksusatferd. Livsviktig for arten, men luksus for individet. Jeg bruker å si "Ingen kopulasjon, ingen populasjon!"

Fiskeolje og seksuell tenning

Hvordan relaterer dette seg til forskningsprosjektene dine?

- Hensikten med seksuell atferd er jo å få denne nytelsen. Rotter vet jo alt om nytelse. For de fleste mennesker som med rotter er det det samme hvordan vi oppnår orgasmen og ejakulasjonen. Sauer, griser, masturbasjon. Alt går. Orgasmen ved masturbasjon er hos de fleste bedre enn ved tradisjonelt samleie. Vi mennesker lærer oss å ha sex med motsatt kjønn, men det er ikke nødvendig. Vi kan knytte seksuelle forestillinger til hva som helst.

Så hva slags forsøk har du gjort for å vise dette?

- Ideen er at et hvilket stimulus som helst skal kunne gi en seksuell reaksjon. Mennesker har en motorisk kreativitet og en anatomi som gjør mulig alternativ bruk av

kroppsåpningene våre.

Så du har prøvd å lære rotter nye seksuelle stillinger?

- Nei, nei. Det går ikke. Helt umulig. Rotten er for dum. De må være i en spesiell posisjon for å i det hele tatt gjennomføre samleier. Så vi måtte prøve å variere stimulusen, det som utløser den seksuelle interessen. Vi måtte bort fra den menneskelige fleksibiliteten. Så vi forsøkte å knytte seksuelle interesse til en lukt. Loddeolje. Fiskeolje. Det gir en fin lukt. Pluss at vi støtter lokalmiljøet. Og så var det billig.

- Har dere klart å lære rotter noe?

- Selvfølgelig. Vi har lært dem å kose med en stoffkanin ved å la dem assosiere fiskeolje med sex, og så stoffkaninen med fiskeolje. Jeg har fått bekreftet at man kan knytte seksuelle forestillinger til nesten hva som helst.

Hva som helst?

- Nei, det er gjenstander som ikke fungerer i utgangspunktet da. De færreste vil ha sex med en pistol. En pistol har jo en våpenfunksjon. Vi tenker på pistolen på noe som dreper andre mennesker. Men så igjen, har du jo fetisjer. Alt kan læres og betinges seksuelt.

Er ingen ting naturlig?

- Ereksjon. Det må bli det eneste. Det kan du vanskelige kontrollere. Du kan lære mennesker på samme måte å reagere med ereksjon på visse stimuli.

Foretrekker du å jobbe med mennesker eller rotter?

- Rotter.

KULTUR

We, beauty

KONSERT: WIBUTEE PÅ NORGESTURNE

TEKST: INGA B. TØLLEFSEN
FOTO: INGRID HALVORSEN

Under lørdagens konsert på Lillescenen beviste Wibutee hva jazzfolk har visst i nesten ti år; disse gutta har musikalsk stålkontroll. Utopia har snakka med dem. Dette er Wibutees greie.

Multiinstrumentalist, Håkon Kornstad, sitter backstage og snakker om Punktet. Det som nå tilhører Wibutee, hvor bandet styrer skuta sjøl, og for første gang er de samla om noe de alle vil. Bandet turnerer land og strand disse dager for å promotere nyplata, "Sweet Mental", som kom i mai, og da Utopia snakka med dem etter mange timer i bil virka de unektelig litt slitne – men entusiastiske. Fra begynnelsen på jazzlinja

i Trondheim har bandet hatt mange oppturer, fra å ha blitt tatt inn i varmen av Bugge Wesseltoft til å ha turnert både Europa og Japan. Sammen med sine kontemporære, deriblant Bugge, Nils Petter Molvær og Jaga Jazzist, sto Wibutee i spissen for den elektroniske jazzbølgen som traff oss for nesten ti år siden, og nå har bandet starta sitt eget selskap. Full kontroll.

Flat struktur og løsning

Mye har skjedd på de årene Wibutee har holdt sammen. I starten så vi et band med klar jazzprofil og med interesse for den nye elektronikken. Lange strekk med improvisasjon kom til i studio, og for eksempel Bjørk og klubbscenen kan nevnes som en inspirasjonskilde. Med den nye plata ser vi en bevegelse fra det improviserte til det gjennomkomponerte, en lang prosess

fram til en felles retning. Kornstad understreker bandets flate struktur, hvor skisser og ideer kommer fra alle instrumentene. Wibutee handler om løsninger, en tilnæringsform som ikke detaljstyrer og en klar visjon om hvor de skal. Og i følge Kornstad har bandet sjelden øvd så mye som nå.

Øvd får de, til tross for de 30 konsertene

KULTUR

Fra
"Skrivebordet"

RAPE ME

TEKST: FRITHJOF EIDE FJELDSTAD

Hver dag sender ulike tv-kanaler diverse programmer, myntet på å kjøre våre stakkars hjerter opp i halsen. Disse programmene skal tilsynelatende fremkalle primært én av to ulike reaksjoner. Enten skal vi ligge gråtkvalte og rulle oss rundt i vår egen forpestede samvittighet, eller vi skal føle oss medfølede, nestekjærlige, storsinnete. Jeg spyr. Ikke fordi samvittighet og nestekjærlighet i utgangspunktet er negativt. Men når andre menneskers tragedier og deres opprivende historier blir industri og tv-underholdning, mener jeg at vi er vitner til barbari, en moderne dekadanse. Vi klistrer oss glupske inntil fjernsynet som forkvaklede gribber. Og med cola, pils, kylling, fett, fanden og hans oldemor i fanget venter vi på å bli foret opp med andres pinsler eller regisserte, overdramatiske lykke til dessert. Jeg er ingen moralens vokter, og må skamfullt innrømme at jeg selv har tatt del i dette kvalmende fenomenet. Bare i sommer så jeg minst tre-fire slike programmer, alle på TvNorge, en kanal som for øvrig har gjort denne samfunnsportografien til sitt store flaggskip. Jeg så og ble underholdt. Det handlet om barn med nærmest ulidelige sykdommer og plager, og det handlet om familier som fikk ny luksurvilla, nærmest bygget opp fra grunnen, fordi akkurat de, av ymse grunner, "virkelig" og "selvfølgelig", fortjente det. Tja, kanskje det. TvNorge spilte uansett sleipt på både mine og andre seeres følelser og vant dem grådig til seg. Nå vil jeg ikke mer. Jeg vil at alt skal stanses. Men jeg vet at så fort en grå hverdag dukker opp og Ekstrem oppussing, Svanen, Extreme Makeover eller dokumentaren á la typen Gutten uten fingre og kneskåler, flyr ut av skjermen er svelget mitt vidåpent, umettelig. Overdose. Så kommer kvalmen.

- Rape me. Do it and do it again

- Waste me. Rape me my friend!

Selv om tanken om en formynderstat er lite populær, kunne det nå være på høy tid at noen bryter inn og får stanset denne voldtekten av våre følelser. Den utnytter alle involverte parter, til inntekt for den evige fiende, kapitalismen. Misforstå meg likevel rett. Jeg ønsker ikke annet enn å være i nærkontakt med mine følelser. Men det er slutt på å selge dem som vrakpant til TvNorge. Jeg erklærer krig mot samfunnsportografien.

Wibutee har spilt så langt på turneen. Noen av låtene har blitt bedre enn på plata, andre bare blitt annerledes. Men alle låtene er jobbet mye med, og inspirasjonen er hentet fra mange ulike hold. Kornstad nevner Rufus Wainwright i forbifarta, men understreker at det viktige i forhold til andre musikere er å la seg inspirere og erkjenne hva det gjør med den enkelte musiker og i bandkontekst. Av morsomt kuriosita i den anledning har mannen med all elektronikken, Rune Brøndbo (ja, om du lurte...fetter!) plukket opp en gitar for første gang på 15 år, og Kornstad selv spiller, i tillegg til saksofonen, tverrfløyte og melodica, både keyboards og synger. Og sannelig, dette er ingen dum ting.

Leken solo, en maktdemonstrasjon

For, Wibutee er så teknisk flinke at det nesten er ekkelt. Håkon Kornstad er et naturlig midtpunkt med sin eminente saksofonspilling, tilstede i alle lag av musikken. Saksofonister generelt kan selvfølgelig spille en solo eller et melodiløp, men maken til Kornstads perkussive spillestil høres sjelden - hans sololåt midt i settet er en maktdemonstrasjon.

Musikken bygges opp lagvis med detaljer og lyder, men samtidig hører vi også avstemt struktur og en viss forutsigbarhet, noe som uten tvil kan spores tilbake til det gjennomkomponerte. Men, vi finner også lekenhet i momenter av interessant tonalitet, og det er godt å høre sånn flyt i samspillet i et band.

Vil unngå flinkisstempelet

Har medaljen en bakside? Jo da. Når man møter slik tung profesjonalisme i et band har det både positive og negative effekter, og som Kornstad sier, handler det om gleden med musikken.. og slippe å bli stemplet som flinkis. Sorry Wibutee, men dere er flinkiser enten dere vil eller ikke. Og her ligger kanskje den fremste kritikken, så langt man kan kritisere et sånt band: det blir nesten for bra. Det kontrollerte, bestemte, nesten sterile blir noe framtrædende i musikken, og gir derfor ikke rom for å kunne ta helt av... Wibutee nærmer seg blant annet rocken, og sitter på et enormt potensiale i trommis, Wetle Holthe og livebassist Tor Egil Kreken. Det nærmer seg irriterende å se en (imaginær?) uforløst villskap i deres liveopptredener! På konserter har bandet også med seg Eyvind Andreas Skeie på gitar og keyboard. Ikke noe å utsette på hans prestasjoner.

Wibutees låter er gjennomarbeidede og solide, og særlig "The Ball" har hitpotensiale, på plata med vokal av Anja Garbarek, på Lilleescenen på lørdag en snodig og nydelig låt som kledde Kornstads sære Jarvis Cockerstemme. Bandet sier selv at det lenge har vært en drøm å jobbe med nettopp Anja Garbarek, som har deltatt på flere av Wibutees konserter tidligere. Tromsø fikk dessverre ikke muligheten til å høre hennes egenartede stemme, men at bandet også kan synges sjøl skader ikke kredibiliteten. Det lille som brukes av vokal gjennom konserten fungerer nemlig godt, men fokuset ligger tydelig på instru-

mentene, hvor Kornstads saksofon ofte er melodiførende.

Kler navnet

Navnet Wibutee fant guttene på i møtet med street art på en vegg i Trondheim, og det står for mye av det samme som bandets musikk: utforskning av lyder som ikke er hørt før og rom for interpretasjon. Bandet skal kle navnet (eller omvendt?), og i nettopp det at publikum møter et navn uten konnotasjoner møtes kanskje bandet på samme måte?

Ikke vet jeg, men ut fra navnet trodde jeg Wibutee drev med hip-hop. Så feil kan man ta.

Men det er litt trist at et band som Wibutee spiller på Lilleescenen foran ikke så veldig mange, mens sjangerfrendene i Jaga Jazzist spiller foran et ellevilt og ekstatisk publikum på Håkon scene. Som min kollektiv-kamerat Stig Bin sier: det er forskjell på folk. Men, kanskje Nå virkelig er Punktet for Wibutee, og at flere åpner ørene for bandet som balanserer akkurat på den fine grensen mellom "finkultur" og "populærkultur" - det er sært, men ikke for sært. Det er jazz, men også elektronika, rock og seriøs groove. Det er komplisert, men ikke uforståelig - og uten å bli kjedelig.

Utopia gleder seg vilt til Wibutees lysende fremtid, og håper bandet får en større fanskare som strekker seg langt utover både jazzhoder og Norges grenser.. fordi de fortjener det!

KULTUR

4x4 Tid x sted x publiku

TEKST: IDA WALENIUS
FOTO: KÅRE GRUNDTVÅG

4 x 4 besøkte Tromsø den første helga i september. 10 lokale og internasjonale kunstnere invaderte Tromsø kunstforening og omgjorde hele huset til et interaktivt kunstprosjekt.

Et arbeid i endring

Kurator og initiativtaker til dette prosjektet er Marianne Cosserrat, sammen med seg som teknisk kurator har hun hatt Hege Pålstrud. 4 x 4 står for *tid*, verket pågår i en avgrenset tidsperiode på fire dager. *Sted*, denne gangen kom prosjektet til Tromsø, tidligere har prosjektet vært i blant annet Belgia. *Publikum* er også en faktor, like mye fordi noen av arbeidene er interaktive og trenger publikums hjelp. *Kunstnerne* er den siste faktor, denne gangen var det 10 kunstnere, både lokale og internasjonale. Målet for selve prosjektet er å lage kunst som er forståelig. Ved ankomst Tromsø Kunstforening, fikk man en viss festivalfølelse. Man fikk utlevert festivalarmbånd, ved kjøp av firedagers pass og man måtte også kjøpe bonger for å kunne kjøpe forfriskninger i baren. Det siste man fikk utlevert var et tidsskjema og kart over hva som skulle skje i huset utover kvelden. Man ser ut fra planen at til visse gitte tidspunkt er det noe som bare skjer en gang i et rom. 4 x 4 er et stort prosjekt og har tidligere vært utført i flere andre land. I Tromsø har de arbeidet med hvordan man kan få lyd til å samarbeide. Det har blitt jobbet på

grensa mellom de forskjellige kunstartene, dans, musikk og visuell kunst. Kunstnerne møttes flere måneder i forveien i Brussel og arbeidet sammen. Deretter samlet de seg i Tromsø i slutten av august. De har sammen arbeidet svært tett og deltatt aktivt i utviklingen av de forskjelliges arbeider. De har også spist middag sammen hver dag hvor danseren Domenico Giustino har vært kokk. Han hadde også ansvar for baren under 4 x 4. Det hele utvikler seg til et kollektivt arbeid, som er svært spontant. Det gir stort rom for improvisasjon, noe også publikum kunne merke, siden arbeidene endret seg fra dag til dag. Dette gjorde det også spennende å troppe opp som tilskuer flere dager.

Teatralsk dusj

Jeg trekkes av min nysgjerrighet oppover trappen og det første som møter meg oppe i gangen er en balje. Denne er en del av teaterinstruktøren og dramatikerens Kristin Eriksen Bjørns installasjon sammen med en dusj i et rom fylt med tekst. Hennes rom er som et hørespill, med forskjellige tekster som er skrevet på veggen. Publikum har muligheten til å aktivt delta ved

å tilføye ord i teksten eller skrive ting deler av teksten minner dem om. Dusjen er ment for å brukes, man kan gå inn i den og få en 3,5 minutter lang opplesning av den første teksten som er skrevet på veggen. Inne i tekststrømmen blir man stående og lese, tenke skal jeg tilføye noe akkurat her, tør jeg. Dusjen gir en den nærheten og det avlukkede rommet man gjerne trenger for å lese, man får en viss klaustrofobisk følelse når dørene er lukket.

Alle kan lage popmusikk

I Gaute Barlindhaugs interaktive installasjon får publikum mulighet til å være medkomponister. Han har laget 4 forskjellige komposisjoner som det byttes mellom, alle boksene har forskjellige egenskaper. Man må arbeide med musikken på en abstrakt måte, og vil intuitivt søke etter et mønster og et ønske om å lage det som minner mest mulig om popmusikk.

16 mm

Els Van Riel er en belgisk kunstner, hun har jobbet med relativitet i bevegelse i denne utstillinga. Dette har hun gjort med en serie vindmøller som blir projisert på

veggen av fire 16mm filmfremvisere hun har fått tak i her i Tromsø. Den ene av framviserne er av det faste inventaret på Blå Rock og Van Riel ristet på hodet over den tilstanden fremviseren var i. "Den hadde et ekstremt tykt lag av støv og jeg måtte skifte ut flere reimer". Sjansespillet man driver med å bruke såpass gammelt utstyr fikk hun merke på urfremføringa, da et av apparatene tok fyr. Men det ble fløyet inn et nytt apparat fra Honningsvåg. Som betrakter er Van Riels arbeid et av de mest gjennomførte og mest ferdige i utrykk. Man får også følelsen av den magien som kan være i å vise levende bilder på en vegg. Nuno Rebello arbeidet med problemstillinga. Er mekanikk alt som skal til for å lage musikk? Han benytter seg av platespillere og gitarer og andre mer enkle finesser som lager lyd.

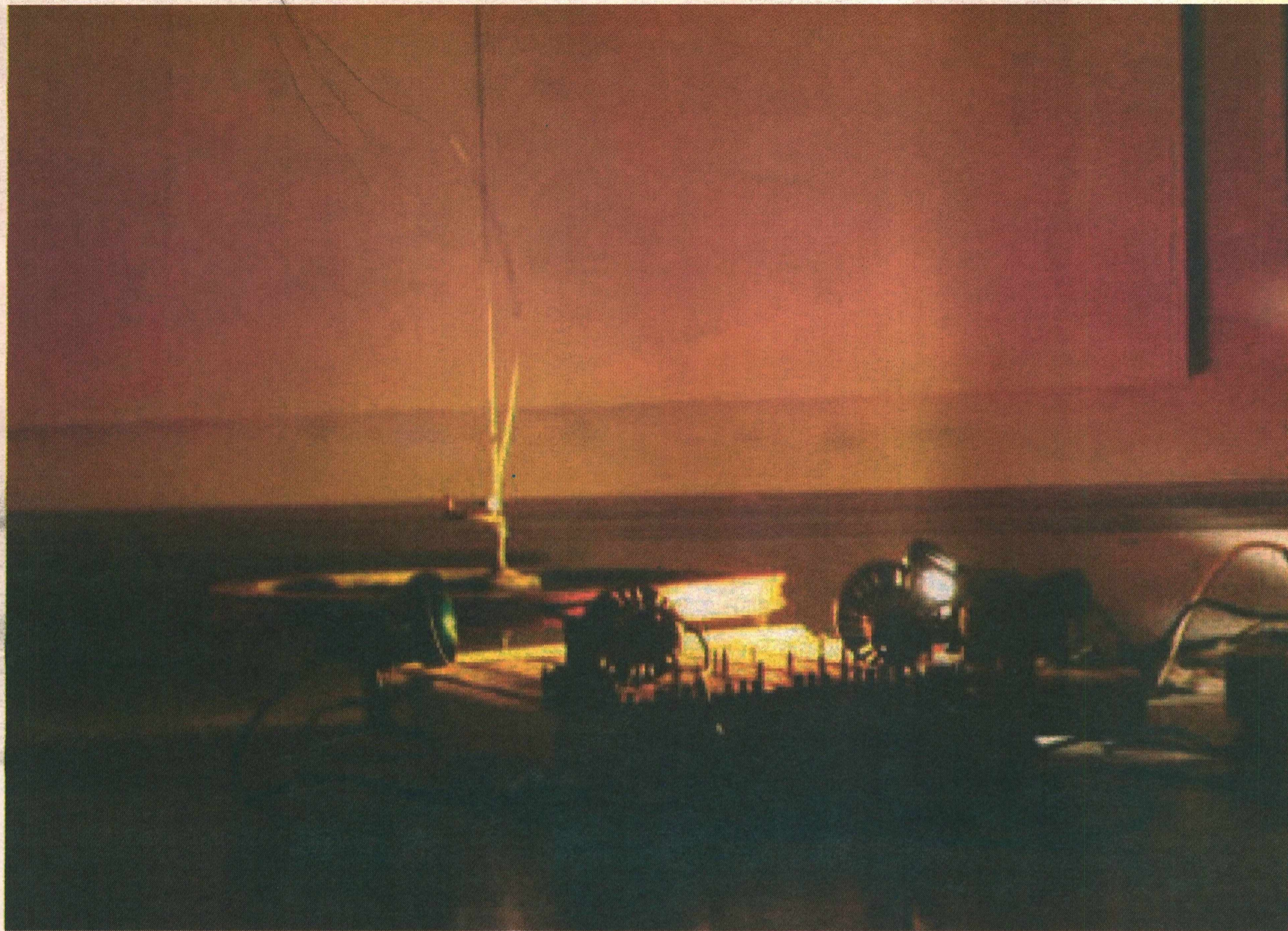
Snurrebasser og moderne koreografi

Lawrence Malstaf er tidligere kjent i Tromsø for blant annet sitt prosjekt under Nordlysfestivalen i 2003, *Sauna in Exile*. Under 4 x 4 viste han prototypen på sitt nye prosjekt, hvor han arbeider med snurrebasser i rotasjon og hvordan de forhol-

KULTUR

4 x kunstnere

der seg til hverandre geometrisk, og også hvordan tilfeldigheter oppstår og det at det er vanskelig å forutse hva som skjer. Det skapes mønstre og gjentakelser som i neste øyeblikk er borte. Han arbeider også med hvordan snurrebassene er i relasjon til mennesker. Her hjelper den japanske danseren og koreografen Yukiko Shinozaki til. Hun har utdannelse innen moderne og klassisk dans, og arbeidet under prosjektet med små spontane interaksjoner med de andre kunstnerne. Samtidig som hun også hadde sin egen solo performance på 25 minutter. Hun arbeidet her med overraskelsesmomenter og hvordan hver enkelt som ser arbeidet lager seg sin egen oppfatning av hva det betyr.

Disko ut i de små timer

I Kunstforeningas kjeller hadde den norske kunstneren John Løvøen tatt i bruk en del elementer fra nattklubber i New York på 70-tallet. Hele settingen hadde en syntetisk dimensjon over seg. Gullklede vegger og en svær diskokule midt i taket. Med fengende diskorytmer fra 70-åra var opplevelsen fullendt. De fleste som var innom

4 x 4 havna her i løpet av kvelden og danset ut i de små nattetimer.

Kappleik, synging i dusjen og indiansk meditasjon

Andre kunstnere som også hadde arbeidet under 4 x 4 var Per Henrik Svalastog, et av medlemmene til Baktuppen, han hadde satt i stand et arvestykke etter sin bestefar, en kappaleik og laget en installasjon som viser hvor kort vei det er mellom elektronika og folkemusikk. Sangeren Anja Kowalski arbeidet med hvordan publikum reagerer på forskjellige måter man framfører musikk på. Dette gjorde hun med musikkinnslag i de forskjellige rommene, blant annet i dusjen til Kristin Eriksen Bjørn. I Petter Alexander Goldstines bidrag til 4 x 4 ladet han opp i fire dager i en steinsirkel på et av Tromsøs fjell. Under 4 x 4 gjorde han det samme indianske ritualer som han gjorde i fjellet. For å kunne møte ham måtte man ta heisen opp til hans rom og man fikk muligheten til å stille spørsmål og snakke med ham mens han var i transe.

Det er ikke hver dag et slikt prosjekt besøker Tromsø, og selv om noen av arbei-

dene led litt under det at de ikke virket helt ferdige, var helhetsopplevelsen overveldende. Gleden av å se hele kunstforeninga koke over av energi og kreativitet og hvordan publikum responderer på denne type kunst. La det komme mye mer.

Tromsø kunstforening

Tromsø Kunstforening ble første gang stiftet i 1877, men har hatt flere perioder uten drift. Huset blir i dag eid av kommunen, men det er en stiftelse som drifter det, sier Hanne Hammer Stien som er den nåværende fungerende intendanten som senere vil gå over i en kunstformidlingsstilling når den nye intendanten ankommer Tromsø. På spørsmål om hvem som blir den nye intendanten, sier Stien: - Det er enda hemmelig, men det jeg kan si er at personen har tilknytning til det nasjonale kunstmiljøet, noe som er bra siden jeg har god oversikt innenfor det lokale miljøet. På denne måten tror jeg at vi blir å utfylle hverandre godt. Det blir spennende å se på hvordan ting utvikler seg.

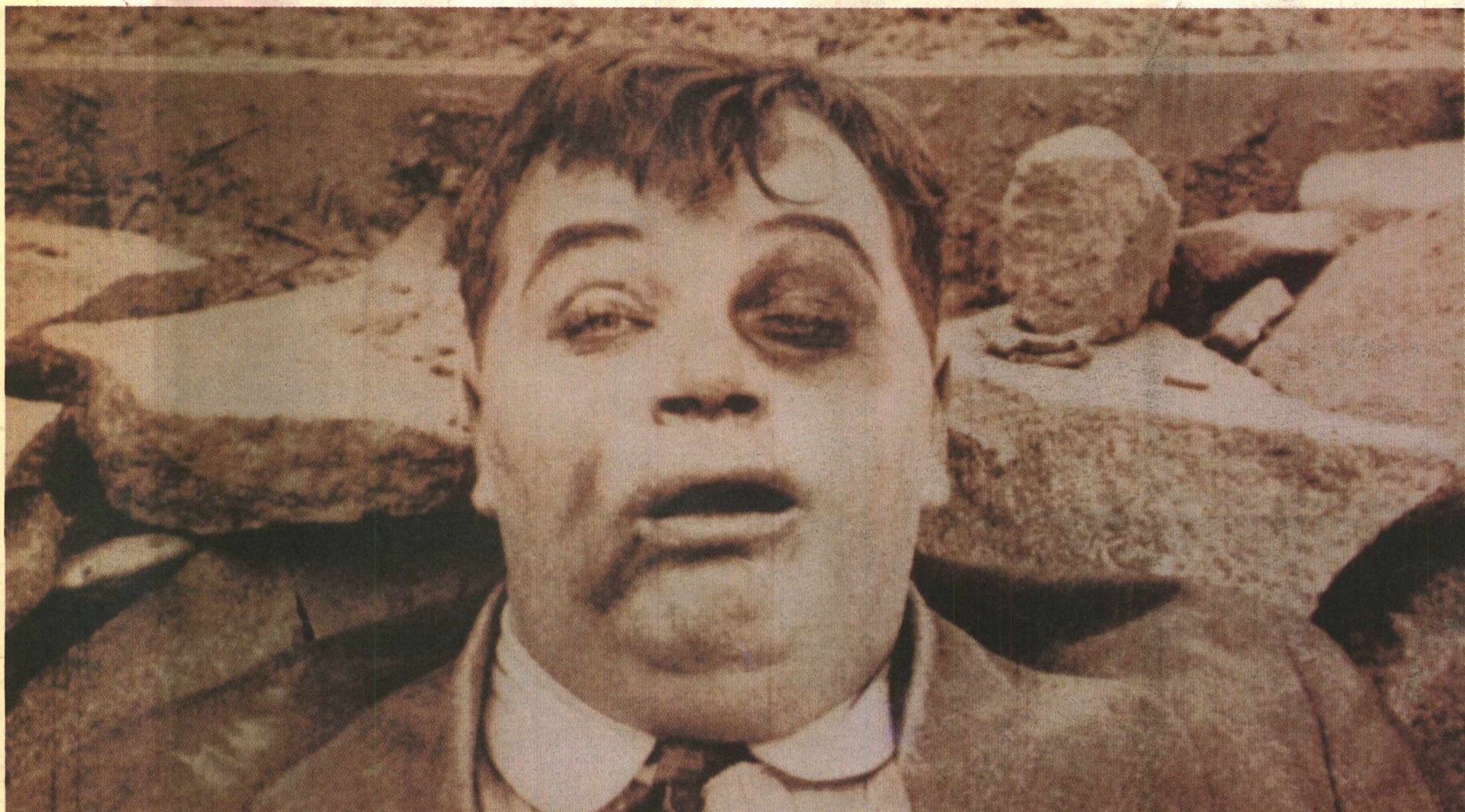
Kunstforeninga er i dag en privat stiftelse, samtidig som de også er en organisasjon

Kunstforeninga har et kunstnerisk råd og en intendant som utarbeider planen for utstillinger hvert halvår. Foreninga har de siste åra slitt med dårlig økonomi. Men etter lengre tid på nødbluss og en fortsatt opprettholdt restriktiv linje, har økonomien stabilisert seg. Stien skulle dog ønske at Tromsøs befolkning ikke hadde så stor sperre på å gå på utstilling. Barna omtaler jo kunstforeningas lokaler som slottet. Dette er noe kunstforeninga blir å jobbe med i framtida, senke terskelen for å gå på utstilling, de ønsker også en større aktivitet i huset. I dag brukes husets tredje etasje til kunstscole for barn, men det er ingen drift lengre i kjelleren som huser en kafe.

Det blir også en del utstillinger nå framover. Fredag 8. september starta det nye utstilling med Solveig Ovanger, Knut Fjørtoft og Erik Annar Evensen. Denne utstillinga blir avløst 13. oktober av Nordnorsken og Kurt Johannesen. I midten av november avløses disse av Tegnebiennalen og Mørketidsutstillingen.

KULTUR Stumfilmfestival

Velklingende stumfilmdager

Kortfilmprogrammet: En mørbanket Roscoe "Fatty" Arbuckle i filmen *A Reckless Romeo* fra 1917

TEKST: JOEP AARTS
FOTO: TIM DASSLER

90 år etter den første visningen på Verdensteatret har Tromsø Internasjonale Film Festival i samarbeid med Norsk Filminstitutt organisert de første Stumfilmdager i Tromsø.

Verdensteatret kino ble bygd i 1916 under stumfilmens storhetstid, og utgjør dermed en naturlig arena for dette arrangementet. På programmet, som først og fremst fokuserte på nordiske stumfilmer, var det to filmer som tidligere har vært vist på Verdensteatret, nemlig svenske *Terje Vigen* og norske *Laila*.

Støy fra maskinen

I utgangspunktet begynte man å spille musikk til stumfilmer for å overdøve støy fra kinomaskinen. Etter hvert begynte musikken å utgjøre en viktig del av filmopplevelsen, men mange spådde filmen en tidlig død ved lydfilmens inntredelse. Den ikke ukjente Charles Chaplin var veldig skeptisk til lydfilm til å begynne med, selv om han senere i karrieren skulle komme til å få stor suksess med det.

Raskere i gamle dager

Mange av de filmene som ble vist under festivalen var nyrestaurerte kopier fra de nordiske arkivene. Kopien av *Laila* var en av dem. Denne filmen fra 1929 er tatt opp

med 16 bilder per minutt i stumfilmformat, noe som ikke kan vises i de fleste moderne kinoene. Når filmen blir vist i 24 bilder i sekundet, blir bevegelsene i filmen altfor raske, og mye blir ufrivillig morsomt. Det er mange som i dag tror at gammel stumfilm skal ha hurtige bevegelser, men dette er ikke korrekt. Tempoendringene ble foretatt digitalt.

En blanding mellom villdyr og menneske

Stumfilmdagene ble åpnet 7. september med den norske filmen *Laila* med musikk skrevet og fremført av Herborg Rundberg. Filmen handler om den norske jenta Laila som vokser opp blant samer. Den er spilt inn i Finnmark og Troms og var både antropologisk og filmatisk interessant. En av samene ble introdusert som en blanding mellom villdyr og menneske. Ellers var filmen overraskende positiv i sin skildring av samene, tatt i betraktning at den kom i 1929.

Filmen varte i 2 timer og 45 minutter og overrasket både filmteknisk som narrativ. Den hadde en profesjonalitet som nyere norsk film kan lære mye av.

Svensk Ibsen og amerikansk slapstick

Fredag 8. september var det duket for en svensk Ibsen-filmatisering fra 1917, *Terje Vigen*, med musikk ved Matti Bye. Det er den eldste bevarte spillefilm basert på Ibsen som finnes, og den ble regissert av en

av de viktigste tidlige filmpionerer Victor Sjöström.

For undertegnede utgjorde møtet med Buster Keaton på søndag et av høydepunktene. Metafilmen *Sherlock Jr* fra 1924 hadde forbløffende tekniske grep (for eksempel Keaton som hopper inn i filmkammeret og deltar i filmen han ser på) og et forrykkende tempo. Pianisten Ben Modell kom med noen artige anekdoter om Keaton etter filmen, blant annet om da han knekte nakken sin under innspillingen av *Sherlock Jr*, men først oppdaget det lenge etterpå.

Pianisten

Model akkompagnerte en god del visninger under de første stumfilmdagene i Tromsø.

Han er ansatt som stumfilm-pianist ved The Museum of Modern Art i New York, og har akkompagnert stumfilmer i over 20 år over hele verdenen. Under Stumfilmdagene har han blant annet spilt til filmer av Charlie Chaplin og Buster Keaton.

-Komediene er kanskje mine favoritter, det å dele filmene med andre mennesker synes jeg er det viktigste med jobben min. Spesielt filmer fra slutten av 20-årene er mye mer ekspressive, og dermed veldig interessante å jobbe med.

Model har komponert en god del musikk, men til det norske polarprogrammet *Frosty Celluloid* ble han nødt til å improvisere.

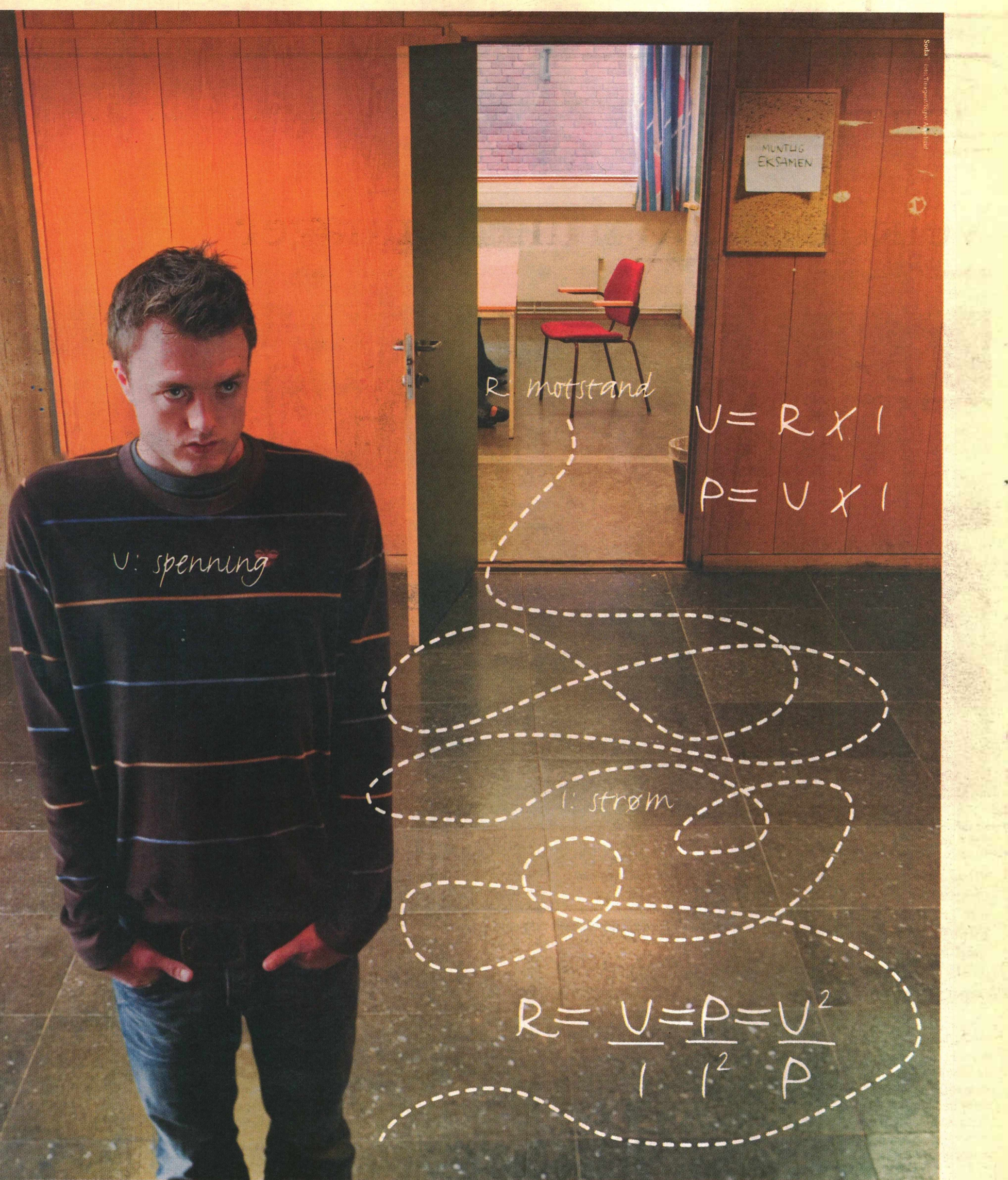
-Det er så klart en fordel å ha sett filmen på forhånd, spesielt med tanke på plot-

tet, stemningen og stilen. Men jeg synes uansett at pianisten alltid må komme i bakgrunnen under en stumfilmvisning. Folk er først og fremst kommet for å se en film. Pianisten er veldig fornøyd med arrangementet. -Jeg har hatt det storartet, og staben har vært veldig proff og begeistret hele veien. Høydepunktet for meg var konserten for skoleungdommer, der de på en måte ble satt i tidsmaskin for å se stumfilm i en kino fra stumfilmtiden.

Regionalt cinematek

Eneste minus med festivalen var dårlig oppmøte. Det er klart at de stive prisene (alt fra 80 til 150 kroner for studenter) må ta noe av skylden her. Selv om festivalen definerer stumfilmkonsert som mer enn en film og mer enn en konsert, vil nok studenter flest forvente vanlige kinopriser. Siden Stumfilmdagene også markerte starten på cinemateket i Tromsø, blir det spennende å se om TIFF klarer å skape nok filminteresse til å forsvare daglige visninger av såkalt annerledes film.

Den tidlige filmhistorien er en viktig del av vår kulturarv og de gamle stumfilmene har selvsagt vært forutsetningen for utviklingen av filmmediet. Derfor er det også så viktig med et arrangement som Stumfilmdagene, fordi stumfilmkonsert på en stumfilmkino er den eneste riktige fremgangsmåten for å formidle gamle stumfilmklassikere.

U: spenning

R motstand

$$U = R \times I$$

$$P = U \times I$$

I: strøm

$$R = \frac{U}{I} = \frac{P}{I^2} = \frac{U^2}{P}$$

Medlemskapet lønner seg lenge før du begynner i din første jobb

Tekna er organisasjonen for deg som planlegger en master innen teknisk-naturvitenskapelige fag. Som studentmedlem i Tekna får du en rekke fordeler som blant annet:

- Kurs og andre aktiviteter som hjelper deg i studietiden.
- Gratis forsikring. Velg mellom PC, ulykke eller innbo med sykkel.
- Hjelp når du søker jobb eller sommerjobb.

Blant våre 45 000 medlemmer er 7000 studenter, meld deg inn du også på www.tekna.no

Tekna

www.tekna.no

KULTUR

Internasjonalt seminar

TEKST: KJERSTI HELLESØY
FOTO: PRESSE

Internasjonalt Seminar har sluppet høstens program. Det vil bli diskutert om det er håp for Gaza, og Norges rolle som fredsnasjon, vi får høre om omveltninger i Nepal, og om atomtrusselen fra Iran. Men først av alt blir det verdenspremiere på en film om landminer.

Internasjonalt Seminar er et samarbeid mellom organisasjoner og institusjoner i Tromsø med FN-sambandet som koordinator. De arrangerer åpne møter om internasjonale spørsmål. Målet er å ha seminarer om aktuelle temaer. Programmet skal favne vidt, og ha temaer med brei og allmenn interesse.

Variert program

Høstens program spenner vidt, både geografisk og tematisk. Redd Barna, Leger uten grenser, Nei til EU, Palestina-komiteen, Latin-Amerika Gruppen og Fredskorpset er noen av organisasjonene som er med å arrangere denne høstens program. Som alltid holdes Internasjonalt Seminar på Lillescenen på Kulturhuset hver torsdag klokken 20.00.

Internasjonalt Seminar begynte allerede forrige uke, med ungdomspolikerpanel og problemstillingen "Norge: fredsmegleren?". Likevel kaller de torsdagens program for denne høstens kick-off. Da er det premiere på en dokumentarfilm om Kambodsja. Filmen vil bli vist på TV i alle de nordiske landene. Først ut er svensk TV1, som viser filmen samme dag som den blir vist på Verdensteateret her i Tromsø.

Folk skal vite hvordan det er

Kambodsja er et av landene i verden med flest mineskadde. Selv om krigen er over, skades eller dør rundt 1000 mennesker av miner hvert år.

- Jeg vil at folk skal vite hvordan det er. Om folk vil mene noe eller eventuelt gjøre noe med saken er opp til dem. Før skjønte jeg ikke hvor mye miner påvirker dagliglivet til folk, sier regissør, Marit Gjertsen, når jeg spør om hva hun vil fortelle med filmen sin.

Fulgte mineoffer

Arbeidet med filmen startet for fire år siden. Gjertsen bodde i en liten landsby midt i et 5 km langt minebelte. Her har hun bodd sammen med helsepersonell lært opp av Tromsø Mineskadesenter. Deres prosjekt går ut på å lære opp lokalbefolkningen i Nord-Irak og Kambodsja i avansert skadebehandling. Til sammen 5000 lekfolk og lokale helsearbeidere har

så langt fått opplæring.

Marit Gjertsen ville gjerne følge et mineoffer i dokumentaren sin. I et område, hvor 15 til 20 personer blir skadet av miner hvert år, måtte hun ikke lete lenge.

- En ung mann hadde vært i skogen og jobbet og gått på en mine. Jeg fulgte Ry Sok fra en time etter ulykken og i to år fremover.

Konsekvensene av en slik ulykke er store for en ung mann som Ry Sok. Han var forlovet, men etter ulykken ble forlovelsen brutt. En mann med bare ett bein kan vanskelig forsørge en familie, forteller hun videre.

Må dyrke minelagt jord

- Det er ikke sånn at du kan unngå miner. Minene ligger i skogen, på fjellet, på veiene, og der man dyrker mat, forklarer hun. Sentrale områder med mange mennesker prioriteres, og med tempoet på dagens minerydding i Kambodsja kommer ikke landet til å være ryddet for miner på et par hundre år, forteller Gjertsen.

En av hovedpersonene i filmen er An Vi. Hun har forsørgeransvaret for åtte døtre alene, etter at mannen hennes døde i en mineulykke. An Vi og døtrene har gjeld og bestemmer seg etter hvert for å bryte opp minelagt jord, for å få mer arealer å dyrke på.

- Dette er skjebnen til mange fattige. De menneskene det gjelder befinner seg nederst på rangstigen. Minerydding krever ressurser som ingen vil bruke på fattige bønder, som An Vi og Ry Sok, fortviler Gjertsen.

Hvordan det går med hovedpersonene vil hun ikke si. Folk får heller komme og se filmen selv.

Klager aldri

- På en side har jeg lyst å fortelle hvor jævlig det er med miner. På en annen side vil jeg vise hvordan folk takler situasjonen de er i. Hvor sterke folk er, hvor hardt de jobber. Det er imponerende. Folk tåler mye bare de må. Her hjemme utvikler vi en kultur hvor vi tror at vi er så jævla svake.

Gjertsen har aldri opplevd at menneskene hun har møtt i Kambodsja har klaget over livet, eller klandret noen for uføret de er i:

- Folk i Norge blir rasende for små ting. Det blir fort komisk, eller nesten litt trist, at folk med så masse ressurser blir så ulykkelige, sier hun kritisk.

14. september er det premiere på Marit Gjertsens film "Å leve i et minefelt". Premieren er på Verdensteateret og begynner klokken 21.00!

Medlemskapet lønner seg lenge før du begynner i din første jobb

Tekna er organisasjonen for deg som planlegger en master innen teknisk-naturvitenskapelige fag. Som studentmedlem i Tekna får du en rekke fordeler som blant annet:

- Gratis forsikring. Velg mellom PC, ulykke eller innbo med sykkel.
- Kurs og aktiviteter.
- Hjelp når du søker jobb eller sommerjobb.

Blant våre 45 000 medlemmer er 7000 studenter, meld deg inn du også på www.tekna.no

www.tekna.no

KULTUR **Klassisk**

Klassisk lunsj i kantina

TEKST OG FOTO: FRITHJOF EIDE FJELDSTAD

Tromsø Symfoniorkester vil ha bedre kommunikasjon med studentene. Nå inntar de kantina på Teorifagsbygget.

Tirsdag 29. august serverte Tromsø Symfoniorkester et lite smykke av musikalske toner til matpakken. Årets første lunsjkoncert hadde tre av musikkhistoriens legendariske komponister, Mendelssohn,

Wojciech og Dvorak, på menyen. Den sjeldent luksuriøse underholdningen brakte, mot slutten av konserten, en ellers støyfull kantine inn i nærmest total stillhet og dyp konsentrasjon. Ved siden av symfoniorkesterets overbevisende musikalske disiplin og prestasjon sto fiolinist og solist, Øyvind Bjorå, rett og rak og strøk konserten trygt og kjækkoment inn i publikums irrganger.

Tromsøs stolthet

Bjorå roser Tromsø Symfoniorkester

varmt og mener at orkesteret ikke på langt nær har fått den anerkjennelsen de fortjener.

- I Bergen og Oslo står de filharmoniske orkestrene svært høyt. I Tromsø føler jeg ikke at byen har denne tilknytningen til sitt eget orkester.

Dette mener han i stor grad skyldes tradisjoner, og at Tromsø Symfoniorkester mangler den lange tradisjonen og historien de to andre byene har.

- Jeg synes dette er synd. Symfoniorkesteret er langt på vei Tromsøs stolthet, og det

er trist at det ikke får større oppslutning, mener han

Bare 31 år gammel har Bjorå allerede en imponerende karriere bak seg. Blant annet har han vært konsertmester i Trondheim og Bergen og jobber nå som konsertmester i Den norske operas orkester. Selv trives han best med å jobbe som leder for et kammerorkester og være solist.

- Men det viktigste er variasjon. Å kunne få jobbe med mange forskjellige prosjekter er avgjørende for motivasjonen og kreativiteten, påpeker han.

Kommer gjerne tilbake

Bjorå føler seg godt mottatt i Symfoniorkesteret, og etter en ukes øving med lange dager forteller han at han svært gjerne kommer tilbake til Tromsø.

- Jeg har fått fine tilbakemeldinger av orkesteret. Det virker som at det har gått greit å jobbe sammen for alle, legger han til.

Etter hva undertegnede fikk høre 29. august tyder alt på at Bjorå har rett i dette. Den lille lunsjkoncerten var på alle måter dagens høydepunkt, tross få oppmøtte, og i påvente av flere slike godbiter fra symfoniorkesteret kan det anbefales å ta seg tid til å selv oppsøke deres konserter. Programmet for høsten er både spennende og utfordrende.

SiTø på orkesterplass

TEKST: FRANK JØRGENSEN WOLD

Studentsamskipnaden og Informasjonsavdelinga ved Universitetet har i høst startet et samarbeid med Tromsø symfoniorkester, som innebærer lunsjkonserter for både studenter og ansatte ved Universitetet.

- Det er et meget spennende samarbeid, sier administrerende direktør Ben Schei ved Studentsamskipnaden i Tromsø til Utopia.

- Dette samarbeidet vil sannsynligvis gi flere konserter i fremtida

Han uttrykker samtidig noe misnøye med den lave oppslutningen på den første konserten som ble avholdt den 29. august i Teorifagskantina, men forklarer dette med at konserten ble utsatt i en halv time, og at mange dermed hadde avsluttet lunsjpausen.

På spørsmål fra Utopia om studentsamskipnaden har noen som helst økonomiske forpliktelser ovenfor Tromsø symfoniorkester, avviser han det kategorisk.

- Studentsamskipnaden er ikke økonomisk forpliktet ovenfor Tromsø symfoniorkester.

Han henviser til Universitetets informasjonsavdeling, som han sier er den formelle samarbeidspartneren i denne saken.

- Studentsamskipnadens rolle i dette samarbeidet dreier seg i hovedsak om å låne bort kantina til arrangementet.

Torgunn Wærås, som er nestleder ved Informasjonsavdelinga ved Universitetet i Tromsø, presiserer at universitetet hele tiden har kontinuerlig samarbeid med Tromsøs mange kulturinstitusjoner, som Hålogaland teater og Nordlysfestivalen.

- Samarbeidet med Tromsø symfoniorkester er bare en del av et større kultursam-

arbeid, og dette gir promotering både til Symfoniorkesteret og universitetet.

Produksjonsleder ved Tromsø symfoniorkester Torbjørn Ingvaldsen, sier han tror mange studenter vil ha glede av klassisk musikk, men at de også gjør dette for å promotere seg selv.

- Vi er interessert i å komme i dialog med så mange studenter som mulig, ettersom vi ser på dem som en stor målgruppe. Dessuten har vi egne studentrabatter som vi håper studenter vil benytte seg av på fremtidige konserter med Tromsø symfoniorkester.

Det er ikke planlagt et fast program med lunsjkonserter, men Tromsø symfoniorkester er i tett dialog med Universitetet i Tromsø om flere fremtidige konserter.

- Vi håper på å kunne arrangere flere konserter på Universitetet i fremtida for både studenter og ansatte, og vi har et fast repertoar som vi ønsker å spille så mye som mulig og for flere ulike målgrupper.

I utgangspunktet var planen at det skulle holdes en storslått åpningskoncert på Universitetet i samarbeid med Trondheim symfoniorkester, men at det av ulike årsaker strandet. Kanskje vil vi i fremtiden vise mer av Tromsø symfoniorkester på Universitetet som kan underholde studentene med en symfoni til brødskiva?

Konsert

OKTETT: Åtte strykere fra symfoniorkesteret fremførte Shostakovichs strykeoktett nr. 1

TEKST: GLENN FAGERVIK
FOTO: CHRISTIAN BJØRNØ

TROMSØ SYMFONIORKESTER
KLANGER FRA SOVJET
KULTURHUSET
8. SEPTEMBER

Tromsø Symfoniorkester inntok storsalen i kulturhuset den andre fredagen i september med et program bestående av verk av de sovjetiske komponistene Dimitrij Shostakovich (1906-1975) og Alexander Schnittke (1934-1998). *Klanger fra Sovjet* viste seg å by på utfordrende

klanger, latter og faktisk litt gråt. En konsert som faktisk fremkalte en stor del av følelsesregisteret hos publikummet.

Orkesteret ansatte i august fiolinisten Kolbjørn Hauge som spillende kunstnerisk leder, og dette var hans første konsert i den rollen. En rolle han behersket svært godt. Kommunikasjon med publikum er viktig, både på det musikalske og det verbale plan, og det har Hauge skjønnet. Så han kom med fyldige presentasjoner av verkene som gjorde jobben litt lettere for publikum å forstå hva verkene dreide seg om. Det kan noen ganger være en fordel å være litt forberedt på hva man får pre-

sentert. (Tromsø Symfoniorkester er et svært lite symfoniorkester sammenlignet med andre orkestre, og det jobbes med å få midler til å utvide besetningen. Men selv om de denne kvelden bare var 19 musikere uten solister og leder står det ikke på trøkk og intensitet. På sitt hardeste er lydnivået på linje med en vanlig rockekonsert på Driv eller Kaos. Så den klanglige kraften i et lite orkester står ikke noe tilbake for et orkester med 110 mann, sånn opplevelsesmessig sett.)

Det første stykket var en strykeoktett av Shostakovich, og da var det naturlig nok bare åtte strykere på scenen. Verket er

skrevet da han var 18 år gammel og bærer preg av opprør mot det tradisjonelle og avant-garde. Et tidvis voldsomt verk med til tider ekstreme musikalske virkemidler.

Det andre stykket var opprinnelig en strykekvartett han skrev etter han besøkte Dresden i 1960 og opplevde ødeleggelsene etter andre verdenskrig. Men den er i ettertid orkestrert for større strykeorkestre så verket ble her presentert som en kammersymfoni. Et tidvis svært gripende stykke der orkesteret klarte å få frem tårene hos enkelte i salen.

Til slutt var vi kommet frem til 1977 og Concerto Grosso Nr. 1 av den jødiske komponisten Schnittke. Her blandes svært moderne uttrykk med både barokk og tango på en svært fornøylig måte. Stilarter som på ingen måte hører sammen blandes så det er en fryd for både øre og øye. Preparert piano (piano med gjenstander mellom strengene) og cembalo i samme stykke er ikke hverdagskost for noen. Anført av fiolinsolistene Kolbjørn Holte og Håkan Rudner ble dette en svært morsom opplevelse jeg ikke ville vært foruten.

Spennende Jazzhøst

TEKST: GLENN FAGERVIK

Høstsemesteret er i gang, og Tromsø Jazzklubb har sluppet sitt høstprogram.

I vår feiret Tromsø Jazzklubb sitt 20-årsjubileum. I høst er jubileumet over, men det mangler ikke spennende og gode navn på programmet av den grunn.

Allerede søndag 10. september ble programmet sparket i gang med et lite stjernelag med bodøtrommisen Roger Johansen i spissen.

15. september er det duket for øksfjordgitaristen Hallgeir Pedersen som har med seg sin trio pluss den svenske saksofonisten Bernt Rosengren og den finske saksofonisten Jukka Perka. Det er tradisjonell bebop som er nøkkelordet her. De spilte for en fullsatt 4. etasje på Driv sist gang de var her, et lokale som knuser Haakon scene på alle måter. Denne gangen er det

Lillescenen på Kulturhuset som er åstedet, noe som gjelder for de aller fleste konsertene på høstens program.

Oktober står i trioformatets tegn. Og det er trioer med svært ulike besetninger det handler om. Først er det sangeren og komponisten Elin Rosseland som har med seg den eminente bassisten Mats Eilertsen (Food, Kornstad Trio, Parish) og den amerikanske vibrafonisten Rob Waring.

Rosseland har vært med i svært mange ulike band og prosjekter og gjestet på en rekke plater med alt fra frijazzbandet The Source til saksofonisten Karl Seglem. Hun er nå aktuell med plata *Moment* fra 2004. 1. oktober gjester hun Lillescenen.

Tre dager senere kommer Trio Tøykeät fra Finland. Pianotrioen har ifølge jazzklubbprogrammet holdt over 2000 konserter over hele kloden i de 17 årene de har eksistert. Stikkordene er finsk galskap,

halsbrekkende virtuositet og forrykende konserter.

Senere samme måneden kommer den fremadstormende fiolinisten Ola Kvernberg på besøk med sin trio, og vibrafonisten Ivar Kolve har med seg sin.

I november går Barentsjazz, Tromsøs første internasjonale jazzfestival av stabelen. Jazzklubben går inn som medarrangør da den amerikanske sangeren Dianne Reeves gjester Storsalen på Kulturhuset. Hun har vunnet grammyer for sine tre siste plater og fått seg et begeistret publikum over hele verden på grunn av sin svært særegne sangstil. Jazzklubben beskriver konserten som høstens høydepunkt.

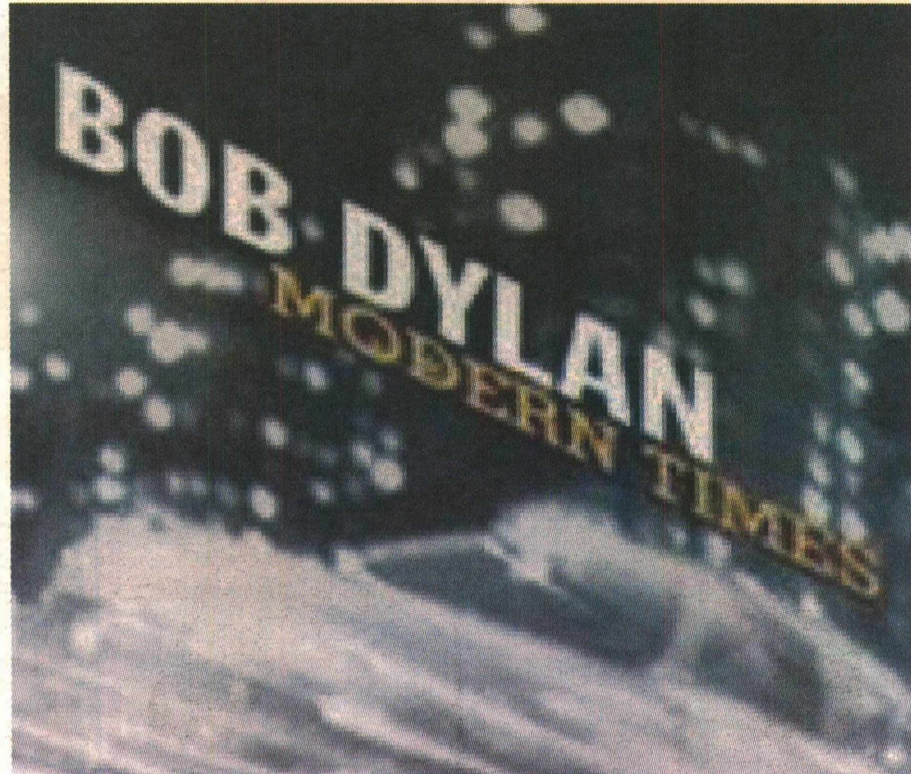
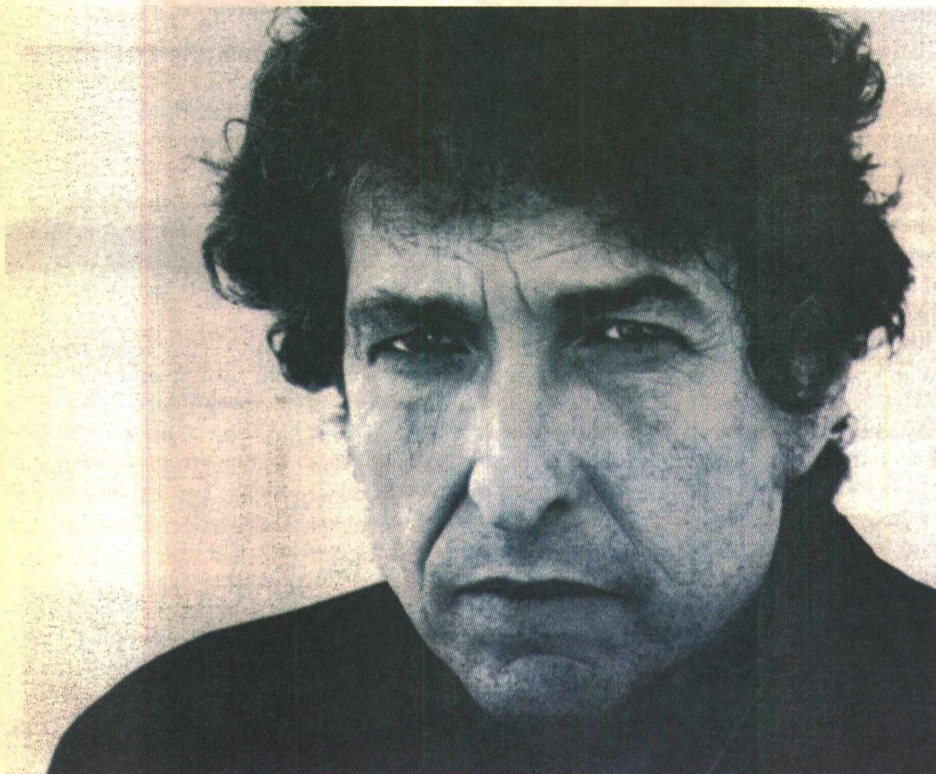
Personlig gleder jeg meg enda mer til slutten av måneden da den franske trompetisten Pierre Bastien gjester byen med sitt orkester bestående av nærmere seksti roboter han har bygd av meccanosett og

elektromotorer. Dette blir en konsertoplevelse man garantert ikke får så ofte.

Jazz og orgel er ikke en uvanlig kombinasjon. Men jazz spilt alene på kirkeorgel er noe mer uvanlig. 26. november kommer den tyske jazzorganisten Barbara Dennerlein til Ishavskatedralen for å gi oss en orgelkonsert utenom det vanlige. Hun har spilt i mange ulike sammenhenger med forskjellige folk som Randy Brecker, Joe Zawinul og Dennis Chambers og gitt ut en mengde album. Da har det som regel vært hammondorgel og analoge syntner som har vært instrumentene hennes. Men nå er det kirkeorgel det handler om.

Som avslutning på jazzsemesteret får vi som vanlig den årlige romjulsjazzen på vertshuset Skarven. 27. desember braker det løs med ti band fordelt på tre scener. Dette arrangementet blir som regel utsolgt en god stund i forveien, så det lønner seg å skaffe billetter snarest.

Bob Dylan nok en gang

TEKST: WILLIAM MARTINSEN
FOTO: PRESSE

Bob Dylan (Robert Allen Zimmerman, 24 mai 1941). Folk-rocker, protestsanger og en låtskriver utenom det vanlige.

Hans repertoar strekker seg langt og lengre enn langt, både på kryss og tvers. Så med hans debut i '62 og et liv innen musikk helt fram til i dag, er det ikke å gjemme under en stol at det har hopet seg opp noen låter. Gjennom hans lange karriere har hans låtskrivertalent vært en enorm inspirasjonskilde for en rekke artister. I tillegg har han som vokalist brutt forestillingen om at en artist nødvendigvis må ha en god stemme.

Navnet og Woody Guthrie

Gitar og munnspill lærte han seg som liten gutt og dannet rock'n roll bandet Golden Chords. Han begynte å studere kunst på University of Minnesota, men fant fort ut at han ikke følte for å møte opp, fordi han var mer opptatt av å spille gitar. I denne perioden begynte han å spille folkesanger på forskjellige kafeer under navnet Bob Dylan, som han visstnok skal ha hentet fra poeten Dylan Thomas.

Han oppdaget tidlig at det var musikk som var tingen og ble spesielt inspirert av én artist, Woody Guthrie. Han var nok den største grunnen til at Dylan begynte å skrive egne tekster, som hadde noe mer dybde enn mange andre artister på denne tiden. Den såkalte beatkulturen, som var en blanding av poesi og musikalitet, skulle bli Dylans kjennetegn. Den hadde ligget og ulmet i USA på slutten av 50-tallet og kom

nå for fullt med forfatterne Jack Kerouac og Allen Ginsberg, i takt med Dylans gjennombrudd.

Hans virkelige gjennombrudd kom i 1962 med albumet *Bob Dylan*, der sangen "Song to Woody" ligger som en hyllest til Woody Guthrie. På dette albumet er det for det meste gamle blues og folkesanger, foruten to originale. Siden den gang har han fulgt opp med hele 49 andre album. Og det er vel ikke akkurat et produkt av latskap?

Budskap og idiotiske spørsmål

Albumet *Times, They Are-a-Changing*, som kom i 1964, satte en ny standard for hans tekstskriving. Tekstene ble til tolkningsoppgaver, og førte til mange spørsmål fra pressen. Men Dylan var selv ikke sikker på hva de handlet om og syntes det var greit at han gjennom pressen fikk vite det og hva tekstene virkelig betydde. Men pressen kunne til tider bli vel slitsom. Så med lite gjennomtenkte spørsmål av typen *How many protest singers are there in the world today*, har han parert med sarkastiske kommentarer av typen "143. It's 143 or 157". Med det fikk han nok den småtarderte delen av pressen til å forstå at det kan være lurt å tenke før man snakker.

Etter hvert som hans popularitet steg mer og mer, kom han også i kontakt med andre store artister på denne tiden. Deriblant Joan Baez, som han hadde et nært forhold til. I tillegg introduserte han The Beatles, som den gang var nysgjerrige små gutter, for en litt annen type stimuli enn alkohol. Men litt eksperimentering med ymse rusmidler var, som kjent, ikke helt fjernt for de fleste på den tiden.

Modern Times

Hånd i hånd med hans store gjennombrudd til pop-verdenen, kom utgivelsen av sangen *Like a Rolling Stone* i 1965. Han var på dette tidspunkt fortsatt innenfor folke-musikk. Men det at Dylan alltid har brutt opp det han før har gjort, har blitt et sær-trekk ved ham. Så han skuffet nok mange hengivne folkesangentusiaster da han brøt opp det akustiske lydbildet sitt og tok opp den elektriske gitaren på Newportfestivalen i 1965. På tross av dette hadde han med utgivelsen av dobbel cd'en *Blonde on Blonde* i 1966 solgt over 10 millioner album verden over. Og nå, med hans nyeste plate, over 40 år etter hans gjennombrudd, som et ekko av *The times they are-a-changing*, kommer bekreftelsen på at tidene virkelig forandret seg med det passende navnet på plata, *Modern Times*.

Den lille mannen med det store håret og den særegne stemmen er altså tilbake med sitt første nye album på fem år. Etersom mange ser på Bob Dylan som en nedbrent fyrstikk kan det virke som om forventningene til dette albumet ikke er så altfor store. Og etter en rekke mindre eksplosive konserter (der han vandrer inn på scenen og setter seg bak sitt keyboard som en trøtt zombie, uten å i det hele tatt hilse på publikum og setter i gang med sine gamle sanger) de siste årene, begynner kanskje folk å tro at denne mannen, i en siste krampetrekning, prøver å huke tak i gammel heder og ære. Men likevel, etter å ha hørt gjennom cd'en et par ganger, kan jeg ikke si at jeg føler meg som en gaveløs unge på julaften. Heller det stikk motsatte. Han har kanskje endret sound fra den gode gamle Bob Dylan-kassegitareren og munnspill-nasale og spe stemme-

sounden, men han har utviklet lydbildet til noe større og fyldigere. Det hersker vel ingen tvil om at *The times they are a changing*.

Med en stemme som ikke lyver om et liv som har fått sin del av moroa, akkompagnert av et band med dyktige musikere, kan det muligens minne om en variant av Mark Knopfler til tider. Men la ikke dette skremme deg til å tro at dette er gammelt oppspinn og noe du har hørt før. Her finnes nye impulser, vendinger og en rekke kramgoda låter! *Modern Times* inneholder 10 splitter nye sanger. Det er både rolige søndagslåter, som den kraftige balladen "When the Deal Goes Down" og låter som "Thunder on the mountain", som får råkedefoten til å hoppe skikkelig tilbake i tid. For mange av melodiene kan virke gammeldagse, som om de er hentet fra innspillinger fra 30-40 tallet. Men likevel er det noe bak kulissene som gir hele lydbildet et moderne preg.

Mange har ment at med dette albumet har Dylan overgått seg selv og skapt en helt ny figur innen låtskrivingsarenaen. Jeg vil heller si at han verken skuffer eller blåser oss av stolen. Men alt i alt er det imponerende å høre at den nitriste gamle mannen fra Roskilde-festivalen har kommet med et så levende og varmt album.

En sannhet annerledes enn alt annet

Global oppvarming

TEKST: ELIN ØSTVIK

Al Gore sier at den globale oppvarminga er farlig, og allerede i gang. Det er Jan-Gunnar Winther, direktør for Norsk Polarinstitutt, helt enig i.

Vi kan forvente oss en temperaturøkning som er mye større enn det vi har hatt på flere hundre tusen år.

Al Gores nye film *An Inconvenient Truth* gir et skremmende bilde av hvilke konsekvenser global oppvarming vil gi. Isbreer som smelter, hav som stiger, stormer og orkaner. "Humanity is sitting on a ticking time bomb. We have just ten years to avert a major catastrophe that could send our entire planet into a tail-spin of epic destruction." Det er ikke småtterier vi snakker om. Winther, som har bakgrunn som klimaforsker, har sett filmen. Han ble ikke sjokkert.

For oss som jobber med dette, er det kjent stoff. Filmen bygger på en solid kunnskapsbase. Uttalelsen om at vi bare har ti år igjen for å unngå en katastrofe er imidlertid en spissformulering fra Gore, sier Winther.

Dramatisk stigning av havet

Over halvparten av forskerne på Polarinstituttet jobber med klima. Polarområdene er blant de viktigste områdene når det gjelder klimaendringer, og direktøren ved instituttet kan lett bekrefte at dette er alvorlige saker.

Vi ser at enkelte deler av ismassene i

Antarktis reduseres. Det samme gjelder Grønlandsisen. Når is på land smelter, renner vannet ut i havet, og havnivået stiger. I løpet av 100 år vil havet mest sannsynlig stige med mellom en halv og en meter. Det vil få svært alvorlige konsekvenser for land som ligger lavt, advarer Winther.

I-land og U-land

FN har sagt at 200 millioner mennesker som bor langs kysten av Afrika og Asia trues på livet dersom havnivået stiger med en halv meter. I tillegg kan høyere temperatur føre til forørkning og vannmangel. Fattige land rundt ekvator rammes hardest.

- Politikerne må se på de etiske og moralske sidene ved den globale oppvarminga, oppfordrer Winther.

- Norge kan totalt sett komme godt ut av det. Vi kan for eksempel få bedre forhold for matproduksjon. Andre land vil oppleve store negative konsekvenser, og det er gjerne de samme landene som ikke har midler til å beskytte seg. Dette har et klart i-land/u-landsperspektiv, sier Winther.

Usikker fremtid for isbjørnen

En annen følge av den globale oppvarminga er tap av biologisk mangfold. Det er ikke greit å være isbjørn når isdekket i Arktis trekker seg tilbake. Man kan frykte at nettopp Tromsøs litt uførtjente turismagnet kan være en av artene som får problemer når verden blir varmere. Den som har fulgt med i sine naturfagstimer skjønner at om noen arter forsvinner, får det konsekvenser for hele økosystemer, og da veit vi ikke hvor det ender.

Den globale oppvarminga er alvorlig og altomfattende. Den skyldes menneskeskapte utslipp av klimagasser. Løsninga er å kutte dem, og ikke så reint lite heller.

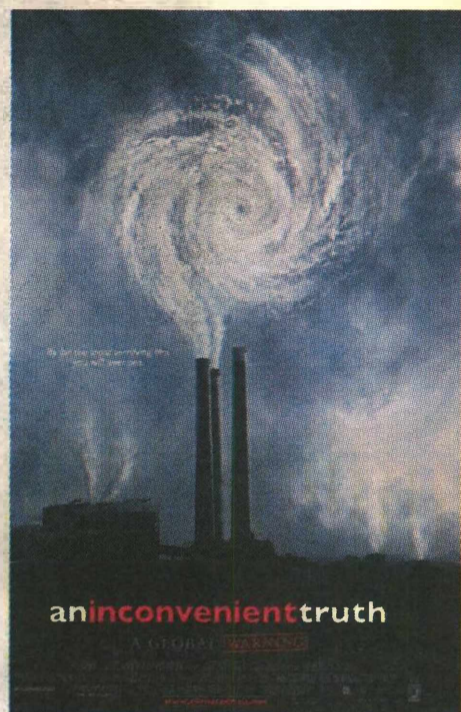
- For at temperaturen ikke skal gå vesentlig over dagens nivå må vi redusere utslippene med 70-80 %, forklarer Winther. Det gjøres noe i dag, men innsatsen må økes betraktelig, påpeker han.

Filmen bruker mye plass på årsaken til klimaendringene, men er mindre konkret når det gjelder tiltak. Det er jo egentlig det som er det interessante. Hva kan vi egentlig gjøre?

- Selv om vi kutter utslippene nå, vil de gassene vi allerede har sluppet ut oppholde seg i atmosfæren og påvirke klimaet i flere hundre år.

Winther tror vi må tenke både på utslippsreducerende tiltak og på hvordan vi kan tilpasse oss klimaendringene. For de er allerede i gang. Det finnes mange måter å kutte utslippene på. Begrensning av bilbruken, renseteknologi, lagring av CO₂ og fornybare energikilder er bare noen av mulighetene. Det handler om å være bevisst, og om å ta problemet seriøst nok. Kanskje kan *An Inconvenient Truth* bidra til nettopp det.

- Alt som kan vekke større oppmerksomhet rundt og innsikt i klimaproblemet er bra. Denne filmen engasjerer. Den vil nå ut til andre, og flere, enn det vi forskere gjør. Det trengs virkelig, avslutter Winther.

Denne filmen omhandler absolutt en ubehagelig sannhet, global oppvarming! Det er en dokumentarfilm som tar for seg power point slide-showet om global oppvarming som Al Gore (tidl visepresident i USA) har reist verden rundt med siden han tapte valget i 2000 mot George W. Bush.

Al Gore er mesterlig i sin retorikk og overbeviser med statistikker som viser utviklingen og økningen av global oppvarming, slår harde fakta på bordet og bruker vel valgte sitater. Fra *Futurama* til grafer og en lidenskap og en nødvendighet i hans tale bæres dette slide-showet framover og får deg virkelig til å tenke!

"The solution is in our hands" sier Gore og viser en illustrasjonsvideo om en frosk som hopper opp i kokende vann og straks skvetter ut igjen, så hopper den i lunkent vann, blir værende og kommer ikke opp før den blir reddet! Sånn sier Gore, fungerer menneskehjernen også. Så hvorfor trenger vi å tenke på global oppvarming? Gore stiller de viktige spørsmålene, gir svar, understreker og får deg til å forstå viktigheten av å handle før det er for sent!

I filmen snakker han også om sitt personlige liv, fra han lærte om global oppvarming og hva som har fått han selv til å forstå hvilken enorm fare dette egentlig utgjør for oss. Og hvorfor det er viktig å formidle det budskapet. Man må starte med seg selv, tenke globalt og handle lokalt.

Dette er en sterk film som uten tvil er den viktigste filmen jeg har sett på lenge, kanskje noensinne! Gå og se den!

TOBIAS EILERTSEN

Murderballads og cowboyrock

Helldorado + Desert Highways (Support)
06.09.06
Kaos

TEKST: JØRN NORMANN PEDERSEN
FOTO: THERESE MERETHE LINDSETH

Onsdag 6. september var det duket for en helaften med Helldorado. Med et musikalsk bilde beskrevet av bandet sjøl som rockens svar på Morgan Kane, var det duket for en kveld som skulle ta oss fra Kaos i Tromsø til en skitten saloon out west, nappet fra en spaghattiwestern fra 60-tallet. Som oppvarming var det studioklare Tromsø-bandet Desert Highways satt opp. Jeg har sett bandet en rekke ganger, og må si de ikke skuffet denne gangen heller. Med sin seige, country-inspirerte rock leverte Desert Highways en oppvarming som virkelig satt som en kule. Dette er et suverent kult og tight liveband. Med vekslingen mellom country- og blues-aktige rolige låter og de mer actionfylte titlene, var Desert Highways en perfekt oppvarming for en kveld som uten tvil sto i countryrockens navn. Så til kveldens hovedattraksjon: Helldorado leverte suverent fra åpningen med det Nick Cave-lignende tittelsporet fra 2005-albumet, *The Ballad of Nora Lee*. Jeg merket

raskt et voksende behov for en cowboyhatt og ei flaske Jack Daniels, i det Helldorado leverte låt etter låt som best kan beskrives som norsk countryrock på sitt beste. Etter den rolige og stemningsfylte starten, river bandet i med en suveren cover av The Sonics' uødelige schlæger *Boss Hoss*. Av egne låter sparte heller ikke Helldorado på kruttet. Etter murderballads og mer laid-back western-låter, ble bandet gradvis mer varm i trøya. Med låter som *The Snake Girl Song* fra skiva *Director's Cut* fra 2004 utviklet konserten seg mer og mer i aggressiv retning. Mexico var heller ikke urørt territorium for Stavanger-bandet, som spilte en lengre Los Plantronics-lignende instrumental-låt, med klare surfelementer og mexicanske referanser, til stor begeistring for undertegnede. Stemningen var god under hele konserten, både på scenen og blant publikum. Helldorado leverte countryrock som svarte til forventningene hele veien, men høydepunktet var utvilsomt ekstranummeret. Bandet kom på scenen og leverte en vilt bra cover av The Gun Clubs *For the Love of Ivy* og avsluttet med den politiske statementen *Women Shouldn't Drink* fra overnevnte *Director's Cut*. Oppsummeringsmessig kan jeg si at Helldorado utvilsomt er et av de beste livebandene på norsk jord. At ikke flere har fått opp øyene for dette, er for meg en gåte.

Nynorsk Rammstein!

Ramsund
31.08.06
Driv

TEKST: FINN-HENNING JOHANNESSEN
FOTO: ASGEIR MORTENSEN

En varm og god torsdagskveld skulle et mystisk band spille på Driv. Bandet hadde tatt tak i noe jeg betraktet som utenkelig. Nemlig å oversette Rammsteins geniale tyske tekster over til nynorsk. Så der satt jeg, inne på Drivs vakre lokaler og ventet til klokken skulle slå ti. Og det gjorde den, og vi ventet fortsatt. Men etter vel et kvarter kom bandet endelig på scenen, og røyken begynte å stige. Fem stykker, kledd og sminket slik at man skulle tro det var Rammstein selv som stod der. Ali på synth, Bjørn på trommer, Kyrring på bass, Nikko på gitar og Gråbein (!) som vokalist.

Jeg ble helt revet med! Før jeg viste om det begynte Rammsteinfølelsen å koke inne i meg. Det er helt klart musikken som gjør det, og ikke teksten. Og Ramsund er absolutt dyktige med å få fram låtene. Jeg kunne ikke pirke ved noe. Det eneste som beviste at det ikke var Rammstein som var på scenen var at det hele

var på Nynorsk. Og jeg må innrømme at det ikke var så ille. Jeg ble svært imponert over hvor bra nynorsk kan brukes istedenfor Tysk.

Alt i alt må jeg si at dette var en av de beste konsertene jeg har vært på, her i Tromsø. Musikkstilen var akkurat slik jeg liker den, og den var herlig gjennomført. Til tider gjorde bandet absurde ting som fikk tilskuerne til å juble. Svelging av dildo og leking med oppblåsbar sexdukke var med i showet. Det eneste som trekker ned på selve konsertopplevelsen er mangel av tilskuere. Men personlig mener jeg mange gikk glipp av en førsteklasses konsert!

savnerne

savner du noen?
du er aldri langt unna med
widerøes ungdomsbillett.
fra 483,- én vei

Se wideroe.no/savn widerøe

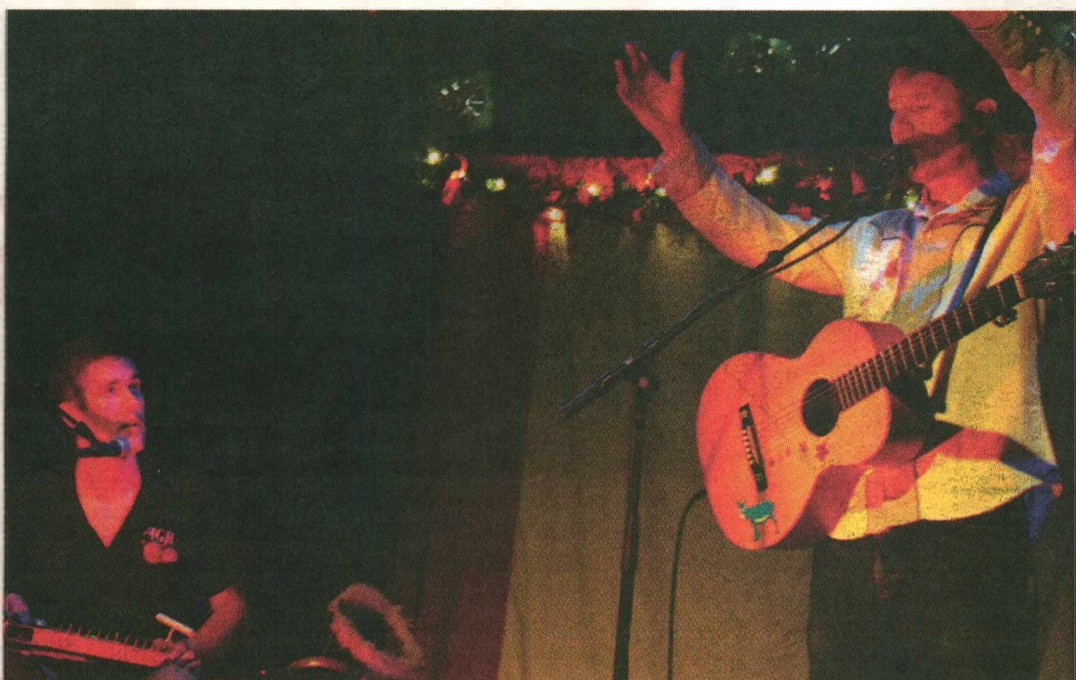
Love, Tolerance and Mooovement

TEKST: MARIANNE STØRSETH
FOTO: INGRID N. HALVORSEN

HGH (Hagfors Gebhardt
Hickstars)
07.09.06
Driv

HGH spiller en musikkjanger som de selv kaller trashgrass. Muntert banjospill dominerte lydbildet, akkompagnert av akustisk gitar og mandolin. Noe av det som gjør musikken deres interessant, er at de eksperimenterer med lekepiano, munnspill, kazoo, diverse lydeffekter og en trommeboks til 25 kr.

Det er lett å la seg rive med denne sjarmerende duoen, og delta i alle de merkelige eventyrene de har vært ute på. En av sangene handler om en dame som Hagfors traff på månen etter å ha spist sopp. Et sentralt tema i musikken deres er "sebismen". Grunnleggeren av "sebismen" er Father Seb, en mann duoen traff på turne. Father Seb har i ettertid fungert som en spirituell

veileder, og har lært HGH å leve etter mottoet love, tolerance and mooovement. Dette budskapet var de nøye med å fremme under konserten.

På scenen sto et lerret som var vakkert innrammet med røde gardiner og julelys. Publikum fikk oppleve et psykedelisk overheadshow, under hele konserten. Martin Hagfors og Håkon Gebhardt har et røren-

de venneforhold, og publikum var tydelig beveget etter sangen "Brother" som hyller deres vennskap.

Det var tydelig at de fleste i salen var gamle HGH-filhengere. Stemningen i salen var god, og det var stor applaus etter de fleste sangene. Konserten var intim og varm, en perfekt balanse mellom humor og følelser. En av de mer rolige sangene "Paranoia"

framkallet nok gåsehud på samtlige armer. Alt i alt var dette en knallbra konsert, verdt å få med seg. De fleste forlot nok lokalet med et smil om munnen den kvelden.

KONSEPTER

Lille lørdag: hver onsdag
Torsdagsvin: hver torsdag
Lørdagsdisco: alle lørdager

FREDAGSJAM PREMIERE: 15. SEPTEMBER

HELE DRIV: 16. SEPTEMBER

TOGAPARTY: 29. SEPTEMBER

FREDAGSQUIZ: 22. SEPTEMBER

HUGINS REPORT: 12. SEPTEMBER

Lørdagsuniversitetet:
16. september: "Tause budskap formidlet gjennom 'grå dress'"
23. september: "Kommunikasjon som translasjon"

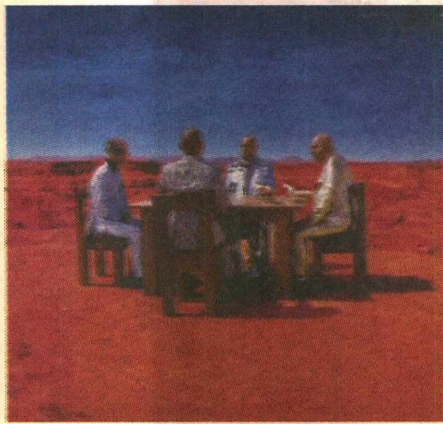
KONSERTER

BLACK DEBBATH: 21. SEPTEMBER

MARIA SOLHEIM: 27. SEPTEMBER

WWW.DRIV.NO

Black holes and revelations

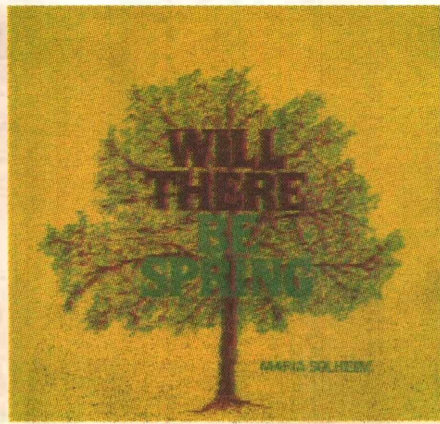
MUSE
BLACK HOLES AND REVELATIONS
WARNER BROS. RECORDS

I 1994 ble et britisk progrockband født. Matthew Bellamy, Christopher Wolstenholme og Dominic Howard dannet bandet Muse. Første EP'en kom ut i 1998, før de ble signa av plateselskapet Maverick og ga ut sitt første album, *Showbiz*, i 1999. Bandet har fra da av tatt verden med storm om og om igjen, fra førsteskiva via *Origin of Symmetry*, *Hullabaloo* og *Absolution*, fram til i dag med *Black Holes and Revelations*. Med sitt psykedeliske uttrykk har de satt tydelige spor etter seg innen progrock, og oppnådd en enorm fanskare verden over.

Black Holes and Revelations varierer i ekte Muse-stil fra de låtene som får taket til å løfte seg, til de roligere låtene som får deg til å flyte på en evig sky av eufori. Førstesingelen "Supermassive Black Hole" imponerer ikke mer enn nødvendig, men taler heldigvis ikke for resten av skiva. Av sanger som trekker skiva opp må "Starlight", "Map of the Problematique" og "Assassin" nevnes. Skikkelig godsanger som for første gang på lenge får meg til å kicke skikkelig på Muse. Musikkstilen er den samme som før og skiva høres i grunn ut som en oppfølger til *Absolution*, noe som ikke nødvendigvis trenger å være negativt. Alt i alt: Ei god skive, som absolutt bør kjøpes, hvis man liker Muse.

TRUDE THORNES HØITORP

Will There Be Spring

MARIA SOLHEIM
WILL THERE BE SPRING
KIRKELIG KULTURVERKSTED

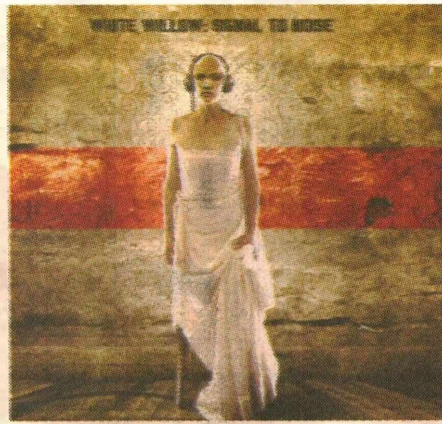
Det er gått fem år siden Maria Solheim fra Alsvåg i Vesterålen debuterte med plata *Barefoot*. Nå er hun 24 og har sluppet sitt fjerde album i et variert poplandskap. Emil Nikolaisen fra Screena Maneesh har som på forgjengeren *Frail* (2004) stått for produksjonen, og han har virkelig boltret seg i studioet, både som produsent og ikke minst som musiker, der han har spilt på det meste han har hatt for hånden. Ellers er det Maria selv, hennes faste band og en rekke kjente gjestemusikere som står for instrumenteringen.

Der hennes to første skiver var preget av låter som satt i øret med en gang, er låtene på de to siste skivene låter som krever mer jobbing. Låter som ikke alltid er like lett tilgjengelige samt mye musikalsk og lyd-messig eksperimentering bidrar til at plata må jobbes ikke sitter like lett som før. Men på meg vokser den stadig, og 32 minutters spilletid gjør at det er lett og høre den mange ganger etter hverandre. Og lytter man oppmerksomt og ikke bruker skiva som bakgrunnsmusikk er det svært mange lekre og interessante detaljer og spore. Men det er nå uansett Marias stemme, låter og tekster som står i fokus, og de viser også denne gangen at hun er en svært dyktig låtskriver med et behov for å formidle sine tanker om livet. Kjøp!

Maria Solheim spiller på Driv 27. september.

GLENN FAGERVIK

Oversminket progrock

WHITE WILLOW
SIGNAL TO NOISE
THE LASER'S EDGE

White Willow har med deres femte album, *Signal to Noise*, gjort progrocken stueren. Problemet er at den ikke har noe der å gjøre. At plata inneholder melodios skjønnhet og solid dynamikk er det ingen tvil om. Dessuten er Trude Eidtangs vokal nærmest helende i sin fløyelssvøpte klang. Likevel sitter undertegnede igjen med et noe forvirret inntrykk. Grunnen er at det er for glatt. Med inspirasjon fra 70-tallets prog-mestere som King Crimson og Magma til tross, blir denne nyprogen, som plata serverer, en slags ufullendt produksjon. Hele *Signal to Noise* vitner om et meget rutinert og spennende band, noe deres forrige utgivelse, *Storm Season*, står som triumferende bevis på. Men klimakset på denne nye skiva uteblir. Sammenblandingen av for mange inspirasjonskilder, og i overkant kreativ nyskapning, gjør at stilene heller støter mot hverandre enn at de forenes. De mange interessante melodiske sprangene fra blant annet Jacob Holm-Lupos gitar drukner i et slags virvar av ulike effekter og klanger, og potensielt sett sterke låter, som "Splinters" og "Joyride" ligner på svake ballader i et noe tvilsomt episk uttrykk. Det kan faktisk til tider undres på om White Willow har hentet inspirasjon fra Sunset Beach-vignetten og en dæsj alternativt Andrew Lloyd Webber. Men at skapergledden blomstrer i denne gruppa er det bare å slå fast. Klarer de bare å få rensket vekk litt av støyen vil White Willow etter all sannsynlighet få sin velfortjente respekt. *Signal to Noise* er likevel en godkjent utgivelse og absolutt verdt et forsøk, men litt for "fin" og pop for undertegnades del, altså.

FRITHJOF EIDE FJELDSTAD

Musikalsk luksus

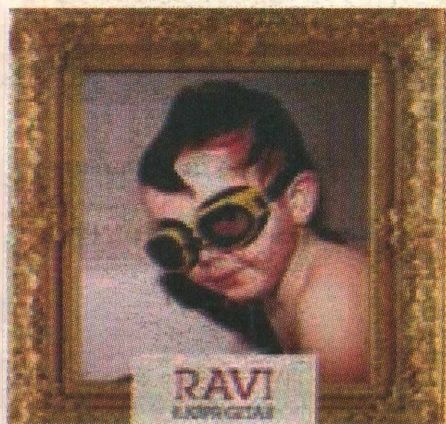

SONIC YOUTH
RATHER RIPPED
Geffen

Sonic Youth har en legendarisk utgivel-sesstatistikk å vise til, og med *Rather Ripped* som deres 26. album har de nok en gang bevist at de er avantgarde. New York-bandet, som siden 1981 har krydret rocken med dyp sjel og smertefullt hörbar musikk, har skrevet seg inn som støyrockens definitive vertskap og har aldri bukket under for kommersialiseringens hårde hånd. *Rather Ripped* er en annerledes plate enn hva vi er vant til fra Sonic Youth. Etter fem år med Jim O'Rourke på bassen kommer omsider det som vil markere en tydelig overgang mellom før og nå. Bandet som vanligvis fyller låtene med finurlig gitarstøy og en gloret, nærmest rebelsk sound, har nå konvertert til en mer avbalansert stil, nærmest litt pop. Likevel har de greid å holde på signaturen ved å putte inn elementer vi kjenner så godt fra blant annet *Daydream Nation*, *Sonic Nurse* og *Goo*. Et av de mest positive aspektene ved *Rather Ripped* er Kim Gordons langt synligere tilstedeværelse enn på de senere utgivelsene. På låtene "Reena" og "Turquoise Boy" gjør hun sine beste prestasjoner siden "Kissability" og "Kool Thing". *Rather Ripped* er jevnt over roligere og på en måte mer sofistikert enn forventet, men alt annet enn en skuffelse. Det er rett og slett en plate med kjøpeplikt som bare vokser og vokser. Rydd plass i hylla, la rommet fylles med tolv splittet nye Sonic Youth låter og la deg lules inn i verdens mest usminkede popmusikk. Fy faen, så heldig du er! Og til dere som mener at Sonic Youth nå har glidd over i plateindustriens pengefikserte griskhet: Hva dere enn gjør; finn på noe annet.

FRITHJOF EIDE FJELDSTAD

Ravi "kjøpr gitar"

RAVI
KJØPR GITAR
EPIC/SONY BMG

Ravi "kjøpr" gitar og durer videre med sin uproblematiske listepop. Savner du sommermotbydeligheten "Ås to i Oslo" finner du denne på skiva. Plata er velgissert folkelig pop på et fundament av hip-hop med vår alles kjære partygnom på vokal. DJ Løv er dessverre fraværende på denne plata, og det merkes enkelte steder at Ravi kunne trengt sin sparringspartner. Som kompensasjon tar han inn andre gjestartister som Karin Krogh og Laila Samuelsen.

Avhengig av hvor kritisk du velger å innstille deg til rødtoppen, når Ravi nye høyder produksjonsmessig når han mikser seg selv inn med jazzsangere og De Lillos.

Ravi lager musikk som for de fleste blir enten eller, og hvis du liker noe av Ravi liker du sannsynligvis alt av Ravi. Er du av denne støpningen vil du like stort sett hele plata. Han følger formelen blindt.

Det virker som vår rødhårede raring har funnet seg selv vokalmessig. Han bruker sine sterke sider med den største naturlighet og dette er kanskje noe av problemet. Ravi gjør ikke mye nytt på denne plata. Alene blir han stående litt platt og repeterende, sammenlignet med når han gjør greier med andre artister. Ravi har blitt litt for komfortabel i rollen sin og går ingen nye veier på "kjøpr gitar". Hele greia har blitt utvannet av manglende nytenkning. Det glir over i selvmedlidenhet på avslutningen av plata i låten "Fæn".

"Alle sammen trenger en fan, og jeg er din største fan." og "Jeg digger deg skjønt du er sær" utløser Ravifobi. "Når alle sammen har talent" og "Jo det har du bare vent" så hviskes det vel i korridorene om ikke denne ironien slår tilbake på Ravi sjæl. Like slitsomt som det er å lese ravisk vil det bli å eie en radio neste sommer hvis ikke mannen oppdaterer lydbildet sitt.

Fin på no nyt!

SIMON OSEN

Drivende dramedy

TEKST: INGA MARIE HOLST OG HENRIETTE PAULSEN

FOTO: PRESSEFOTO

Joachim Triers debutfilm, Reprise, ligner ikke andre norske filmer. Alvor og humor på en gang, vakker filming og kult lydspor – dette er nytt.

Vi møter forfatterspirene og bestekompisene Erik (Espen Klouman Høiner) og Philip (Anders Danielsen Lie) idet de slipper hvert sitt første manus i postkassa. Presset om å lykkes ligger klamt over dem begge. Bare Philips manus blir til bok, mens Erik får bekreftet at han ikke duger til noe. Philip opplever flammande forelskelse og gode kritikker. Men boksuksess er ikke det samme som personlig suksess. Medgangen og Philips voldsomme forelskelse sender ham inn i en psykose og til et halvt år på psykiatrisk sykehus. Etterpå er ingenting som før. Erik sliter med å leve opp til sitt kravstore kunstnerbilde. Philips kjæreste, Kari (Victoria Winge), er vekk. Skrivelysten også. Venneggiengen de alltid har vært en del av, slår sprekker.

Til å kjenne seg igjen i

- Jeg følte sterkt for å vise et kulturspesifikt miljø (les: Oslos vestkant) og karakterer jeg har nært kjennskap til, sier Trier om sin debutfilm. Likevel er ikke Reprise en film bare regissøren selv kan kjenne seg igjen i.

Reprise viser oss et overraskende realistisk bilde av 90-tallsgenerasjonen i Norge. Den maskuline gjengmentaliteten skildres. Det handler om identitet man ikke riktig har funnet enda, og om den lammende friheten ved å gjøre *akkurat det man vil* (bare husk å lykkes med det!). Og om kjærlighet, selvfølgelig.

Dramedy

Trier har tidligere uttalt at han mener norsk film har fått et dårlig rykte, og mener norske filmer må bli mer forskjellige for å riste av seg dette. Kanskje riktig?

Selv har han i alle fall laget en film du ikke har sett før her på berget. De tunge temaene er ikke som "se taust ut av vinduet"-scenene vi har sett så ofte før. Den trekkes ikke ut. Alt er ikke svart. Humoren dukker opp som små godbiter gjennom hele filmen, og er med på å lette den ellers dystre stemningen. Først kan humoren virke malplassert – *Dette er da ikke en komedie?* Men så forstår man at det passer inn.

Trier forklarer engasjert

- Jeg ville lage en film som er *både* morsom og alvorlig, en film som ikke bare viser én side av virkeligheten. Ofte viser film et ensidig bilde. Enten hjertesorg eller latter.

Det amerikanske magasinet Variety kalte denne blandingen av drama og komedie

for "dramedy".

Sjangerblanding er ikke det eneste virkemiddelet som tas i bruk for å gi filmen særpreg. Plutselige tilbakeblikk, kunne-ha-vært-scenarier og voice-over (fortellerstemme) er virkningsfulle effekter. Samtidig gjør dette at filmen kan virke kaotisk. Ryddigere blir det ikke av at alle unge-voksne-temaene skal tas opp i en og samme film. Men det er også litt av poenget. Noe av gjenkjennelseeffekten ligger i det at livet gjerne *er* kaotisk, fylt av digresjoner og undertoner av alle slag. Livet som tju-og-noe er innholdsrikt, og det er denne filmen også.

Sterk debut

Reprise er en film det absolutt er verdt å se. Det er en annerledes film som engasjerer. Dessuten er det gøy å se en film som er stolt av å ha andre enn Ane Dahl Torp, Aksel Hennie eller Nicolai Cleve Broch i hovedrollene. Trier har lagt vekt på å la skuespillerne bli godt kjent i før-arbeidet med filmen, og det har gitt resultater. De er unge og til dels ukjente, men de spiller talentfullt og troverdig. Det er bare å si det rett ut: Kom deg på kino.

REGI: JOACHIM TRIER

MED: ESPEN KLOUMAN HØINER, ANDERS DANIELSEN LIE OG VICTORIA WINGE

KULTUR

teater

kinotid

Mysteriet nesten løst

TEKST: HENRIETTE PAULSEN
FOTO: OLA RØE

MYSTERIER
07.09.06
HÅLOGALAND TEATER

Sørlandsidyllen fyller scenebildet på Hålogaland Teater. Hvite trehus, svaberg og sol fra skyfri himmel. Det hele gjenspeiles vakkert i havet. Vi hører rolige pianotoner, med innslag av melankoli. Idyllen er komplett. Nesten. En skikkelse ligger og flyter i vannkanten, død. Iført den umiskjennelige gule dressen og med fiolinkassen i hånden ankommer Johan Nilsen Nagel den lille kystbyen. Den mystiske og fremmede mannen som i løpet av teaterstykket skal sette det lille samfunnet på hodet. Nye relasjoner oppstår, andre smuldrer opp. Nagels utvikling skjer i takt med livet rundt ham og menneskene han omgir seg med. Hans indre kamp understrekes av blåsyra han til stadighet bærer med seg på innerlomma. *Mysterier* er et av Hamsuns tidligste verker, skrevet i 1892. Boka, som kan kalles kriminalroman, kjærlighetsroman og kunstnerroman, er nå satt opp på Hålogaland Teaters høstprogram. Sjelelivet står i sentrum. Drømmer skal frem i lyset, og menneskelige relasjoner skal skildres. Hamsun lyktes godt i bokform. Hvor godt verket egner seg til dramatisering kan diskuteres. Utfordringene står i kø, og det er ingen tvil om at manusforfatter og regissør Hans P. Henriksen har blitt satt på prøve. Modernistiske og alternative teknikker er tatt i bruk. Drømmene leses opp av en fortellerstemme. Handlingen

blir til tider lest opp av skuespillerne selv, uten å spille det ut på scenen.

Bassenget, som dekker det meste av scenen, blir åsted for både drukning, begravelse og romantiske skogsturer. Vannet gir et vakkert scenebilde, og symbolsk kan det våte element være med på å understreke stykkets temaer; liv, død, dåp og renselse.

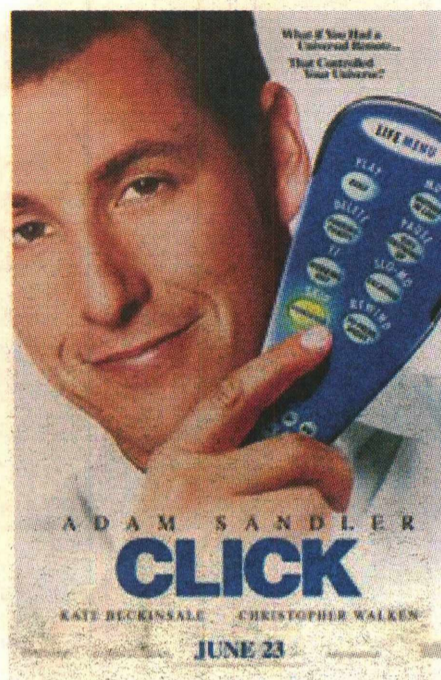
Sceneteknikk og visuelt kan stykket til tider bli i overkant mektig og mot sin hensikt være med på å tilsløre handlingen og de gode skuespillerprestasjonene. Spesielt gjør Martin Loïc Lotherington en fremragende rolle som Minutten, samtidig som J.N. Nagel tolkes godt av Joachim Rafaelsen.

Mystikken rundt Nagel bevares, og hovedpersonens kaotiske sinn forblir et uløst mysterium for publikum. Hans uforutsigbarhet, og til tider irrasjonelle reaksjonsmønstre, gjør ham levende. Troverdigheten hadde kanskje blitt fullendt ved å la skuespillerne handle mer (det å faktisk kysse Frk. Kielland ømt) istedenfor å lese det opp ("han kysset henne ømt") som i et hørespill.

Totalt sett er *Mysterier* et vakkert gjennomført teaterstykket. Det ville vært ennær mest umulighet å oppføre Hamsuns mesterverk med alle dens dimensjoner i behold. De viktigste er bevart, og bokens mysterier forblir en gåte.

REGI OG MANUS: HANS P. HENRIKSEN
MED: JOACHIM RAFAELSEN, MARTIN LOÏC LOTERINGTON, MARTE MAGNUSDOTTER SOLEM, NINA ANDREASSEN, LINDA WAIRUMU, KAI KENNETH HANSON M.FL.

Click

Hva om du kunne ta kontroll over livet ditt via en universalfjernkontroll. Jepp! Med denne flotte saken kan du spole fram og tilbake i tid og senke volumet på bikkja di. Eller hva med muligheten til å ta en velfortjent pause i hverdagens kaos?

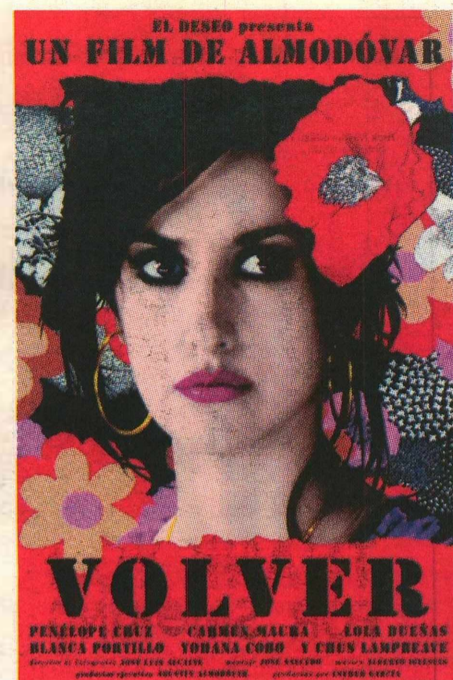
Adam Sandler får muligheten til nettopp dette. Han spiller en familiefar med to barn og en vakker kvinne. Men han arbeider grusomt mye, faktisk så mye at han ikke får tid til familien sin. En dag får han tak i en slik fjernkontroll, og livet hans blir drastisk endret. Han kan hoppe over alt han ser på som irriterende. Men så viser det seg at han hopper for langt fram i tid. Han har mistet mer enn tid nå, familien står på spill.

Filmen er morsom. Adam Sandler er overbevisende i rollen som familiefar. Han er også flink til å gjøre det slik at jeg må trekke på smilebåndet. Men filmen handler ikke bare om å få folk til å le. Du får også følelsen av hvor viktig en familie er. Og du føler virkelig at man må passe på, ellers så kan man miste alt. Moralen i filmen er helt klart det at man må sette pris på det man har, og at man burde prioritere familien framfor arbeid.

Jeg lo og gråt under filmen. Den spiller på familiefølelser, og det liker jeg. En absolutt severdig film i mine øyne. Muligens ikke for de minste, men god underholdning for resten av familien. Nå venter jeg bare på at DVD utgaven kommer ut og håper på masse "bloopers" i ekstrasematerialet. En koselig film!

FINN-HENNING JOHANNESSEN

Volver

Volvers handling ligger mye i den norske tittelen Å vende tilbake. Almodovars film tar et oppgjør med en kvinne som har en uoppgjort og udiskutert fortid. Og for virkelig å kunne leve lykkelig trenger hun å gi slipp på og ta et oppgjør med denne mørke fortiden. Likevel er ikke dette en mørk film, det er en lys film både i bilder og i stemning.

Filmen kunne ha vært stykket opp i hundrevis av stillbilder og da vært en utrolig flott og spennende utstilling på et kunstgalleri. Almodovar er en virkelig kunstner som projiserer og former sterke og fargerike bilder.

Det filmen mangler er en sterk trengsel. Trengselen og risikonivået for konsekvensene av handlingene til kvinnene er for lav, og mister deg dermed litt, men en flott film er det visuelt sett.

En film som har dette høye risikonivået er Javier Bardems *Havet innenfor* som var en stor suksess sist år. I den filmen er det mye på spill for flere parter, risikoterskelen er høyere og filmen beveger deg dermed mer enn denne filmen gjør, men det er heller ikke så vanskelig å se samarbeidet nok en gang mellom Pedro Almodovar og Penelope Cruz (les *Live Flesh*) som i "hjemlige" omgivelser og på eget språk framstår som en fullvoksen kvinne hvor hun går inn i morsrollen med autentisitet og overbevisende spill.

Filmen er ikke kjedelig, den er vakkert laget og en sterk film med både humor og god stemning. Filmen er alt i alt bra men har enda et stykke opp til tidligere Almodovarhøyder som *Alt om min mor* og *Snakk til henne*.

TOBIAS EILERTSEN

KULTUR

Røyking er ut

Filmen er en vanvittig artig satire. En bunnsolid debut av Jason Reitman (sønn av Ivan "Ghostbusters" Reitman). Skriptet og stemningen i filmen er superb og latteren henger løst i luften. Filmen inkluderer kjente fjes som Aaron Eckhart i rollen som karmatiske Nick Naylor, lobbyist og talsmann for Big Tobacco.

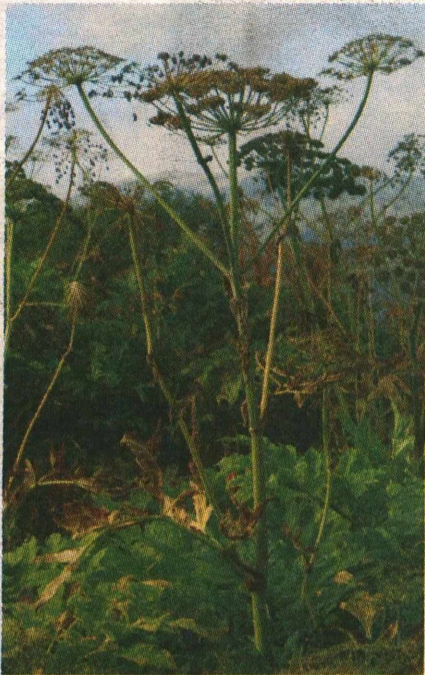
"Think for yourself and find out" sier han til barna. Hvert menneske skal ha frihet til å ta egne valg og bestemme selv, uten at folk skal regulere dem og i dette tilfellet er det røyking det er snakk om.

Filmen hadde nok vært mer kontroversiell om den hadde kommet for halvannet år siden da røykeloven kom, for denne filmen kan ses ifra begge sider og dømmer verken pro- eller anti-røykerne.

William H. Macy i rollen som senator Finistirre i sitt korstog mot røyken gjør filmen vanvittig artig. Hvorfor tar vi ikke og bruker digital kunnskap til å fjerne røyken fra gamle filmklassikere og erstatte det med, la oss si, en lollipop!

Filmen blir ikke sentimental eller dømmende på noen måte og det er også dette som gjør at den vil bli stående som en helt ekstraordinær film. Den kunne lett ha blitt en av delene, men blir i stedet en film hvor du må dømme selv! Røyk er farlig ja, men det er et valg folk må ta, og ja det kan diskuteres, men som Nick Naylor sier til sin sønn Joey "If you argue correctly you're never wrong".

Palmetrut

TEKST: MARIANNE STØRSETH
BILDE: INGRID HALVORSEN

Det er tromsøpalmen (*Heracleum Cacinium*) som dominerer landskapet i nord.

Tromsøpalmen fortjener en plass i denne spalten, på grunn av dens sentrale rolle i

hverdagen til mange nordlendinger. Det første man legger merke til ved denne forvokste hundekjeksken er den ekstreme størrelsen. Hvis du føler deg som en feilplassert dverg ved siden av den, er det helt normalt.

Det har vært observert eksemplarer som er over 2,8 meter høye, og den kan vokse 5 cm. i døgnet. Selv om denne planten er veldig fascinerende for oss som kommer utenfra, så blir den av de innfødte ofte sett på som en landeplage. Mange tromsøpalmer blir brent på bålet, men de har kjempet for sin rett for tilværelsen de siste 170 årene. Denne skremmende store planten kommer fra Sørvest-Asia, kan etterlate seg titusener av frø, og er veldig hardfør. Den er derfor en idiotsikker vekst for de uten grønne fingre. Det er dog ulovlig å plante denne arten i flere land bl. a i Storbritannia og Nord-Europa.

Kampen mot tromsøpalmen har vært lang og hard, men dette botaniske mysteriet ser ut til å vinne kampen. Denne planten har flere skitne triks opp i ermet. Den kjemiske krigføringen starter allerede som frø, der den hemmer veksten av annen vegetasjon. På grunn av dens fiendelighet mot andre vekster, blir den ofte omtalt som en pest. Tromsøpalmen angriper så og si alt og alle i umiddelbar nærhet. Fototoksisitet

er et av artens mest sofistikerte kjemiske våpen. I samarbeid med solen forårsaker giftstoffet furokumarin stygge brannsåre. Disse brannsårene kan vare i opp til et år. Vi anbefaler derfor på det sterkeste å forstå fra all form for berøring. Skulle du likevel falle for fristelsen, så ha for gudsskyld på deg hansker! En dårlig måte å kvitte seg med dette botaniske monstret på, ville være å gå løs på den, lett kledd med motorsag.

Overraskende nok var denne veksten på 1830 tallet populær som prydblade. Tromsøpalmen begynte å rømme fra hagene da populariteten nådde sitt høydepunkt. Slike innførte arter blir sett på som den største trusselen mot det biologiske mangfoldet på jorda. Noe positivt er det likevel å si om planten. De fine junglene forsyner barn med spennende lekeplasser. Stenglene er nyttige som blåserør, slagvåpen, kikkert, og til hyttebygging. Uforsiktede barn ender ofte opp med "palmetrut" som karakteriseres som en rød ring rundt munnen. Et annet kjent fenomen er "vaskebjørnøyne", straffen for å bruke stengelen som kikkert. Spredningen av tromsøpalmen er langt ifra under kontroll, vi må derfor forberede oss på å leve side om side med palmen i lang tid fremover.

AB VIA

Utopia for 50 år siden:

Utopia om 1 år:

Sander Åmgo er lei av å omgås mennesker – Nå henger jeg bare med rotter, sier han i en.

Utopia om 5 år:

- Nå går verden snart under, insisterer Alt Går.

Utopia om 10 år:

Hvorfor kan ikke jeg være rotte når det er helt rått? Spør Sander Åmgo.

Hørt på desken:

Husk at også Hitler var demokratisk valgt.

Hørt på desken 2:

CMYK'er du bildene Ingrid? – Nei, har ikke noen bilder av smykker.

Hørt på desken:

- Denne boka er jævlig stygg.

Lest i avisa

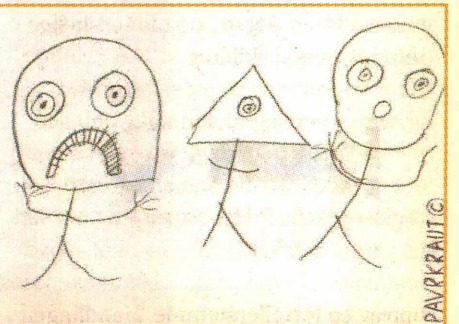
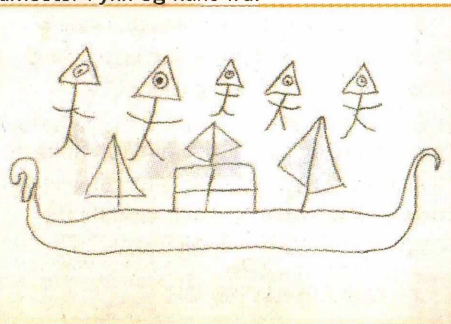
Jan Gunnar Winther er redd for å smelte bort.

Setning som nesten kom med i Utopia:

HomseTromsø og den store grillspydtesten.

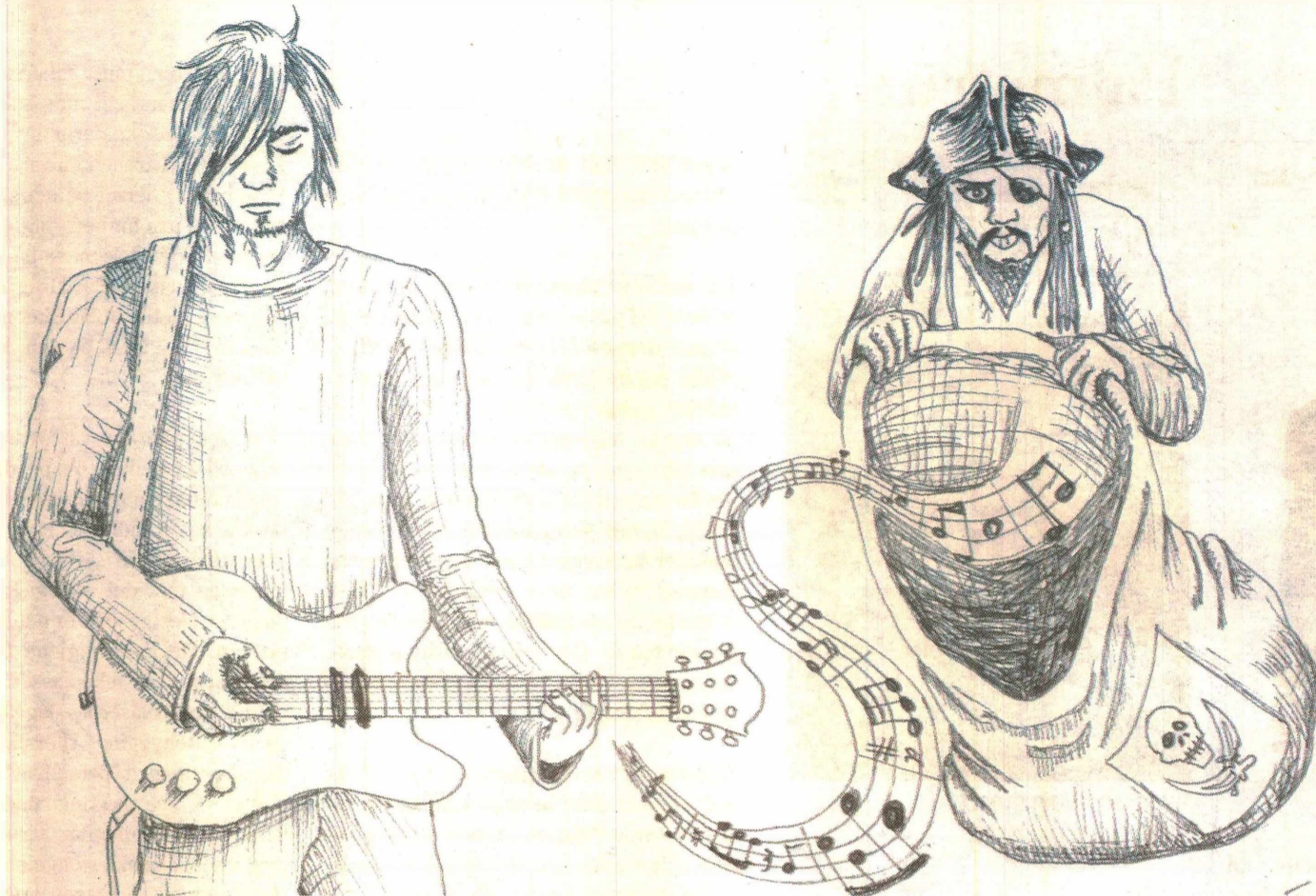
Kristian Donald Duck

Rektor hadde en vond drøm. Han var blitt forvandlet til et ovnsrør. Hvordan kunne dette skje? Var det Trekanthodene som hadde skylden? Det var jo de som hadde skremt vannet av politimester Fyhn og hans fru.

MENING Piratkopiering

Pirates of the Carribean3: Online Piracy

TEKST: FINN-HENNING JOHANNESSEN
ILLUSTRASJON: MARIANNE ELOISE STØRSETH

En ny form for sjørøveri har funnet sin plass i vår hverdag. Bør disse piratene stanses?

Ikke akkurat "Pirates of the Caribbean". Her er det snakk om digitale pirater. Ipod har gjort sitt inntog og har blitt ekstremt populært. Men de skiller seg ikke ut fra andre MP3 spillere, de trenger fremdeles musikkfiler for å duge til noe. Hvordan får du tak i denne digitale musikken? De fleste velger å laste ned fra internett. Problemet er at hvis du ikke eier musikken fra før, så er dette faktisk ulovlig. Du stjeler rett og slett. Du er mer eller mindre en pirat!

Toktet mot The Pirate Bay

Det samme gjelder filmer. Og i det siste har nedlastingen av filmer økt utrolig mye. Grunnen til dette kan skyldes den økende bredbåndshastigheten som har kommet de siste årene. Diverse nettsteder og programmer på nettet tilbyr muligheten for å laste ned hele dvd filmer, musikk, spill og programmer. Klart dette blir en irritasjon for de som produserer produktene det er snakk om. Og blant de som har irritert seg mest er filmbransjen i USA. I mai/juni i fjor fikk MPAA (Motion Picture Association of America) nok! De ville stoppe denne unødvendige fildelingen som kostet dem dyrt. Og de bestemte seg for å sikte mot Sverige. Nærmere bestemt mot en gruppe som kaller seg for "The Pirate Bay".

Denne gruppen har en nettside som gjør

det mulig å koble maskiner sammen for å dele filer, uansett slag. Og det er slike sider som er mest populære for de som vil laste ned filmer og slikt. Her ligger hovedproblemet for USA. I følge svensk lov gjør ikke nettsiden egentlig noe galt. De tilbyr ikke filene direkte selv, så på alle måter er de helt lovlige. Men dette ble ikke god tatt, og USA bestemte seg for å sende et brev til Sverige, hvor de uttrykte bekymring for at Sverige holdt på å bli en trygg havn for piratkopiering, og at det var i Sveriges beste interesse å gjøre noe med den famøse nettsiden. Ikke lenge etter at brevet ble lest ble kontorene til "The Pirate Bay" raidet av Svensk politi. Harddiskene ble konfiskert og nettsiden ble lagt ned. USA jublet over seieren. Dette var et bevisst slag mot piratkopiering, mente de.

Hevnen

Men i kjølevannet av hendelsen var det ikke særlig mye til gledesrop. Svensk politi måtte forsvare seg selv for hvorfor et slikt raid tok plass i det hele tatt. Og spesielt siden harddiskene de beslagla ikke inneholdt noe annet enn det absolutt nødvendige for å holde nettsiden oppe. Ikke bedre ble det da brevet som USA hadde sendt ble offentliggjort, og dette vakte sterkt kritikk mot mange. Skal Sverige bli styrt utenom sine egne lover av en utenforstående part som USA? Og er dette den rette måten å bekjempe piratkopiering på? "The Pirate Bay" fikk nettsiden sin opp igjen og ble enda mer populær på grunn av den uønskede PR kampanjen USA hadde startet.

Et lovlig alternativ

Norge er ikke utenforstående i piratkopierings saker. Vi er i samme farvann som Sverige og har stadig fått pepper fra filmbransjer, og spesielt fra USA. I slutten av juli i år fikk vår justisminister, Knut Storberget, beskjed om å øke kampen mot piratkopiering av USA. Grunnen skal være de økonomiske tapene film, musikk og tv-selskaper taper på grunn av piratvirksomhetene. Det er mest mulig ikke snakk om hvordan man skal jakte på piratene her, men hva straffen skal være, noe som ikke er helt klart ennå.

Om dette er eneste måten å forhindre piratkopiering er omdiskutert. Å jakte ned de "kriminelle", for så å gi dem en saftig straff, har lenge vært den eneste og beste måten å bekjempe piratkopiering på. Men det er mange som har begynt å tenke litt lengre. Grunnen til at piratkopiering er så utbredt er fordi det enkelt og greit er lett. Selv barn klarer å koble seg til en nettside og laste ned musikkfiler. De må jo det for å ha noe på de fine MP3-spillerne deres. Og det beste av alt, det er gratis. Men de fleste skjønner at det er galt å ikke betale for produktene man laster ned. Ikke alle er klar over at det finnes lovlige alternativer for å skaffe seg musikk og filmer på gjennom nett. Hvis du absolutt ikke har lyst å betale noe for det du hører på, finnes det band som gir ut noen av låtene sine på nettet gratis. Mange artister innser dessuten at å tilby gratis musikk er gratis PR. Jo mer folk hører på låtene, jo større kan sannsynligheten være for at albumet også blir kjøpt. Men hvis du har lyst på de mest populære

låtene er det tvilsomt at disse finnes gratis tilgjengelig. Men det finnes nettsider og programmer som gjør det mulig å laste ned enkeltlåter for en liten sum. Programmet iTunes fra Apple tilbyr låter fra de fleste artister for åtte kroner. Og det finnes nettsider som har nedlastings tilbud for filmer.

Men selv med disse tilbudene er piratkopiering en økende trend. Hva er grunnen til dette? Personlig mener jeg at det er altfor dårlig satsing og utvikling innenfor de alternative måtene å selge musikk, filmer, programmer og spill på. For få kjenner til disse alternativene og velger derfor å gå i det kjente. Hvis det ble gjort så lett å omtrent hvem som helst kunne få det til, så hadde vi antakelig også nærmet oss slutten på piratkopiering.

FAKTA:

- I fjor sendte advokater fra MPAA ut et brev til svensk politi, hvor det ble påkrevd en razzia mot svenske The Pirate Bay.

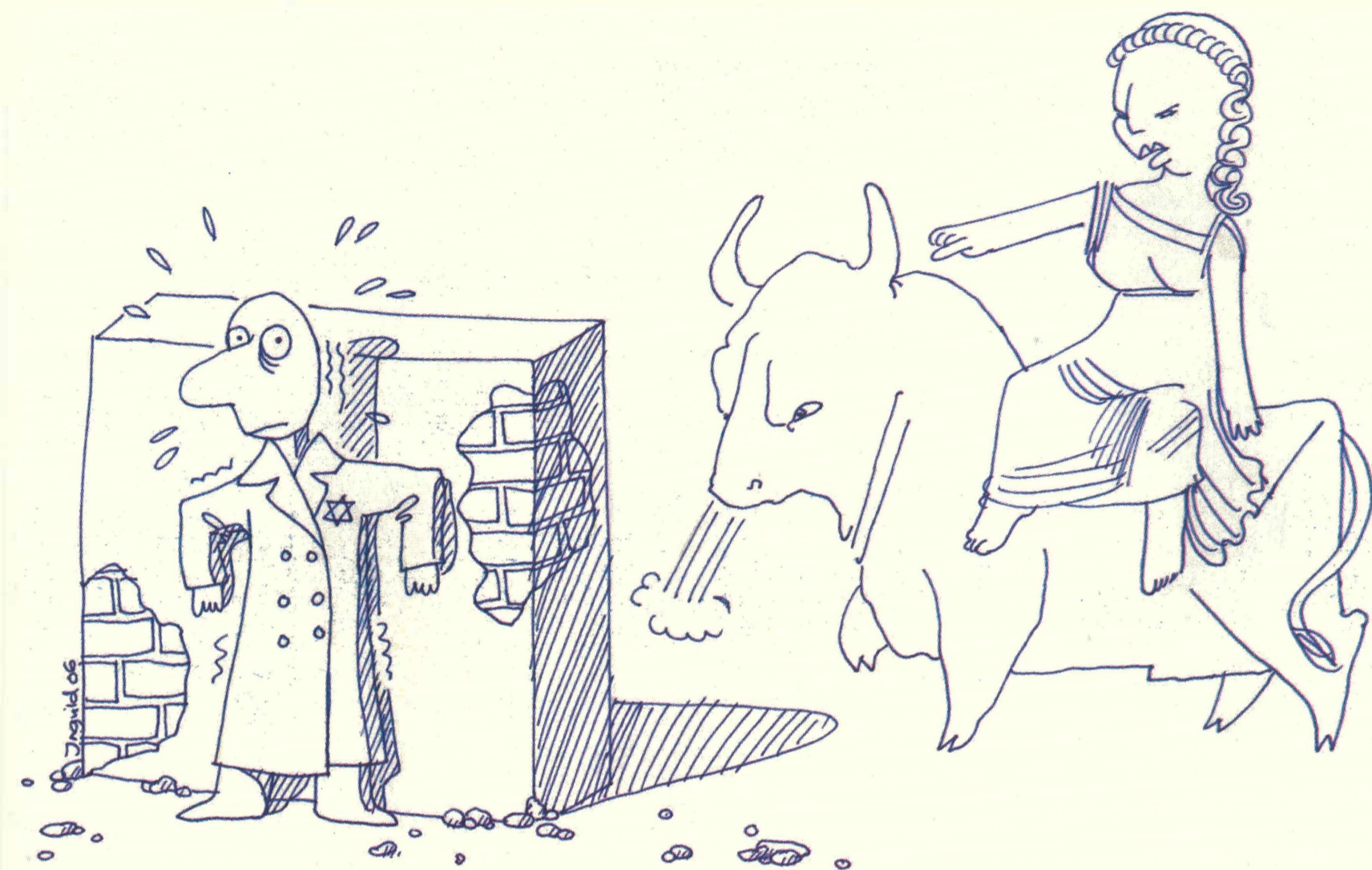
- The Pirate Bay er bare en av mange (blant annet Mininova og PiontBlank) som formidler filer til piratkopiering.

- Tall fra EU viser at piratkopiering har økt med 1000% siden 1998 og at dette nå, i følge OECD, utgjør 5-7% av verdenshandelen.

KRONIKK Svar til Gaarder

To the European world

AMIR APPELBAUM, GRADUATE OF PEACE AND CONFLICT
TRANSFORMATION, UNIVERSITY OF TROMSØ
ILLUSTRATION: INGILD BUHAUG

Understand that you are upset by us, about Israel. Indeed, it appears that you are quite upset, even outraged. Indeed, every few years you seem to become upset by us. Today, it is the "brutal repression of the Palestinians", yesterday it was Lebanon, before that it was the bombing of the nuclear reactor in Baghdad and the Yom Kippur war and the siani campaign. It appears that Jews who defend themselves and who, therefore, live, upset you most extraordinarily.

Not the repression of the Chechnyans by the Russians, or the genocide of the blacks by Arabs in Sudan. Not the imperialist war of the U.S, Great Britain and their European allies in Iraq and Afghanistan or the right of the Basque for their free state. Not the racist separation walls that the EU built in the Spanish enclaves in Maroco or your racist immigration laws.

Not NATO-bombings of Kosovo that killed hundreds of innocent civilians or the settler communities of Australia, New Zealand and others, only the Jews and Israel seems to upset you.

Of course, dear world, long before there was an Israel, we – the Jewish people – upset you. We upset the German people

who elected Hitler and upset the Austrian people who cheered his entry into Vienna and we upset a whole slew of slavic nations – Poles, Slovaks, Lithuanians, Ukrainians, Russians, Hungarians and Romanians. And we go back a long, long way in the history of world upset: We upset the Cossacks of Chmielnicki who massacred tens of thousands of us in 1648-1649, we upset the European crusaders who, on their way to liberate the holy land, were so upset at Jews that they slaughtered untold numbers of us.

For centuries, we upset a Roman Catholic church that did its best to define our relationship through inquisitions, and we upset the arch-enemy of the church, Martin Luther, who, in his call in 1542 to burn the synagogues and the Jews within them, showed an admirable christian ecumenical spirit.

And it is because we became so upset over upsetting you, dear European world, that we decided to leave you – in a manner of speaking – and establish a Jewish state. The reasoning was that living in close contact with you, as resident-strangers in the various countries that comprise you, we upset you, irritate you

and disturb you. What better notion, then, than to leave you (and thus love you) – and have you love us and so, we decided to come home.

Home to the same land we were driven out of 1900 years earlier by a Roman world that, apparently, we also upset. Alas, dear European world, it appears that you are hard to please. Having left you and your pogroms and inquisitions and

”
Of course, dear world, long before there was an Israel, we – the Jewish people – upset you.”

crusades and holocausts, having taken our leave of the general world to live alone in our own little state, we continue to upset you. You are upset that we repress the Palestinians. You are deeply angered over the fact that we do not give up the land of 1967 (or 1948, or is it all Israel, comrades of the "Palestinakomitee"?)

But if 1967 land is the *whole* problem, why did Palestinians slaughter 67 Jews in one day in 1929 in Hebron, and why were 510 Jewish men, women and children slaughtered in Arab riots between 1936-39? Was

it because Arabs were upset over 1967? And when you, dear world, proposed a UN-partition plan in 1947 that would have created a "Palestinian state" alongside a tiny Israel and the Arabs cried "no" and went to war and killed 6000 Jews – was that "upset" caused by the aggression of 1967? And by the way, dear European world, why did we not hear you cry of "upset" then?

Dear European world, you stood by during the holocaust and you stood by in 1948 as seven states launched a war that the Arab league proudly compared to the Mongol massacres. You stood by in 1967 as Nasser, wildly cheered by wild mobs in every Arab capital in the world, vowed to drive the Jews into the sea, and you would stand by tomorrow if Israel were facing extinction.

Like every other nation, the Israeli Jews will do everything possible to remain alive in their own state. I that bothers you, dear European world, well – think of how many times in the past you bothered us. In any event, if you are bothered by us, here is one Jew who could not care less.

MENING Aktuelt

Den triste sannhet om Måseide og Nafstad

Etter at den triste sannhet om Institutt for filosofi nå er sluppet ut av sekken, synes jeg underskriverne fra Institutt for filosofi på oppropet i Nordlys heller burde analysere situasjonen slik den virkelig er, enn å dekke over handlingene til instituttstyrer på Institutt for filosofi Atle Måseide og dekan ved det Samfunnsvitenskapelige fakultet Petter Nafstad.

Kort etter at Atle Måseide blir ansatt som instituttbestyrer ved Institutt for filosofi sender han brev til en rekke ansatte ved Instituttet, der det blant annet heter: **"DEN NYE ORGANISERINGA AV INSTITUTTA, DER INSTITUTTSTY-**

REREN ER DEN FAGLEGE ANSVARLEGE, INNEBER AT INSTITUTTSTYREREN ALEINE I PRINSIPP KAN VEDTA KVA SOM SKAL VERE PENSUM I ETIKK." Det går videre frem av brevet at noe tilsvarende gjelder også andre avgjørelser enn pensum, ja,

" Det er knapt er noe område som ikke faller direkte inn under instituttstyrerens enevelde avgjørelsesmyndighet."

at det knapt er noe område som ikke faller direkte inn under instituttstyrerens

enevelde avgjørelsesmyndighet. Han skriver sågar at dersom noe er feil med den måten avgjørelsen i pensumsaken er tatt, så må det være det at styreren i det hele tatt har rådført seg med noen andre enn seg selv. Med utgangspunkt i denne håpløse fortolkningen av prinsippet om faglig ansvar, som gjør instituttbestyreren fullstendig allmektig, gjennomfører han i disse dager sitt forsøk på å detaljstyre både pensum og de ansattes hverdag, i alle fall hverdagen til de ansatte som han misliker. Hele tiden med understrekning av at beslutningene skal godtas uten diskusjon og med trussel om personal sak om vedkommende ikke bøyer seg. Det

kan altså fort bli flere enn den ene oppsigelsessaken vi har på gang i dag

Og Petter Nafstad godtar galskapen. Han har skriftlig gitt uttrykk for at hans oppgave som dekan er "å gi Atle Måseide handlingsrom" i form av en blankofullmakt til å gjennomføre de beslutninger Måseide synes er nødvendige.

Viggo Rossvær
Professor i Filosofi ved UiTø

Fakta versus fiksjon

Stian M. Landgaard har debutert som romanforfatter. Ein vesentleg del av boka, "Herrer i åndenes hus", handlar om episodar frå Institutt for filosofi ved UiTø. Nå må ein roman reknas som fiksjon.

" Problemet dreiar seg dermed om framstillinga sin informasjonsverdi."

Ein skal difor vere varsam med å skulde forfatternen for å ha framstilt ting ved instituttet på ein måte som ikkje har rot i røyndommen.

Nå er det likevel klart at ikkje alt er fiksjon. Ein viktig episode mot slutten av boka er ikkje fiktiv. Det er den, seier han i intervjuet "Utopia" har med han onsdag 30.08, som fekk han til å skrive boka.

Kortversjonen han gir, er at "Det som satte i gang prosessen var en deleksamen på mastergraden, som også er skildret i boka, hvor veilederen min var trygg på at jeg hadde skrevet en eksamen som holdt til A, men hvor jeg fikk en B, hovedsakelig fordi sensor ikke hadde kompetanse på emnet, vedkommende hadde ikke engang lest tekstene som sto på pensum. Når jeg så klagde på dette, endte jeg opp med å få en C. Dette fikk meg til å begynne å skrive boka".

Problemet dreiar seg dermed om framstillinga sin informasjonsverdi. Her ser det ut til at sensors manglande kompetanse når det galdt to av Platons dialogar, har gjort at forfatternen ufortent har fått B, ikkje A som han etter rett skulle ha. Implikasjonen som ligg her, er at sensor tok feil, medan rettleiaren si vurdering var

korrekt.

La oss sjå på kva som må ha hendt. Bruken av bokstav-karakterane fortel oss at har rettleiar sett A på oppgåva, må sensor ha sett C for at samla karakter skal kunne bli B.

Forfatternen klaga så på sensurvedtaket, m.a. med tilvising til sensors manglande faglege kompetanse. For å bøte på dette oppnemnde Institutt for filosofi ein ny kommisjon, der dei to medlemmene kom frå Filosofisk Institutt ved Universitetet i Oslo. Desse to er mellom dei fremste kjennarane i Norge av gresk filosofi. Det skulle såleis ikkje vere mogleg å skulde dei for manglande kompetanse innan det aktuelle emnet. Begge eksterne sensorar gav karakteren C. I samsvar med reglementet for klagesaker fekk ingen av dei

vite om opphavelig karakter før dei fekk klagarens essay tilsendt.

Eit apropos til det siste: Det var meir enn ein som klaga på karakteren B i dette emnet, og som fekk C ved endeleg sensur. I artikkelen "Filosofiinstituttets krig mot masterstudentene" hevdar Viggo Rossvær at den endelege karakteren, C, var resultat av ein hemnaksjon, og at resultatet er at "ingen lenger tør å klage på eksamen". Dette er med respekt å melde tøv. I tillegg er det ei skuldning om fusk frå instituttets og dei nye sensoranes side.

Spørsmålet vi dermed står overfor, er følgjande: Kven si vurdering var mest i samsvar med den faglege ekspertisen: sensor, som gav C, eller rettleiaren, som gav A?

Atle Måseide
Instituttleder/Institutt for filosofi

Feilaktig om kollega

Jeg har for eventuell kommentar blitt tilsendt et leserinnlegg til Utopia skrevet av Viggo Rossvær. Det henvises der til en "oppsigelsessak" som skal være igangsatt. I intervju med Rossvær i avisen Nordlys henvises det likeledes til en "arbeidsrettsak". Ettersom det fransettes uriktige påstander om at en lett identifiserbar kollega skulle være under rettslig behandling fra arbeidsgivers side finner jeg det nødvendig med en beriktigelse. Det er ikke riktig at det er satt i gang slik sak. På vegne av fakultetet vil jeg overfor den aktuelle kollegaen sterkt beklage at andre ansatte framsetter slike påstander.

skal ha gitt instituttleder ved filosofi en blankofullmakt osv. Dette er ikke tilfelle. Det er selvsagt slik at en instituttleders fullmakter er bestemt gjennom universitetets regelverk og stillingsbeskrivelser, ikke gjennom dekanens oppfatninger om beslutningenes innhold. Like selvsagt er det at dekanen ikke skal legge seg opp i pensumspørsmål.

Petter Nafstad
Dekan SVF

For øvrig hevdes det at undertegnede

MENING

Forsiktige tanker rundt sammenslåing mellom Universitet og Høgskole

For kort tid siden raste det en debatt i landsdelen. Den dreide seg om Høgskolen i Bodøs iver etter å erverve universitetsstatus. I kjølvannet bør blikket rettes mot vårt eget universitet. I årevis har UiTø og HiTø smakt på tanken om sammenslåing. Målsetningen er å bli en større og en mer autoritativ utdanningsaktør.

Utviklingen går forbausende raskt i utdannings-Norge, og da er det ikke faglig utvikling jeg snakker om. Jeg snakker om utdanningsinstitusjoner i forandring. I stadig økende tempo iverksettes toppstyrte reformprosjekter, med sikte på å renovere institusjoners ytre skall. Institusjonene skal bli lekrere, sterkere, større, bredere og mer moderne. Prosjektene som ofte er initiert i de administrative kretser, får en stakket studentstyreleder til å bekymre

seg for fagtilbudet. Hva skjer med utdanningstilbudet vårt? Medfører endring faglig gevinst, eller er det ledervisjoner, størrelse og strategisk posisjonering som legitimerer prislappen på slike reformprosjekter. Burde ressursene vært brukt annerledes? Hvor blir det av fokuset på kvalitet i utdanning?

På den annen side er det bra at ledere ser viktigheten av å drive tidsriktig og stort. Det fortjener de anerkjennelse for. Mye organisasjonsforskning peker likevel i retning av at toppstyrte endringsprosesser får liten effekt internt i institusjonene. Fakulteter og institutter lever som enheter, og er relativt frikoplet fra den administrative strukturen.

Helt overordnet kan man spørre, er størrelse veien til anerkjennelse og faglig ut-

vikling? Ofte er svaret ja. Forskningsmiljøer bør ha størrelse. I Tromsøs tilfelle er jeg derimot usikker og tvilende. Spesielt fordi det er lite faglig å hente på sammenslåing. I tillegg til stor kulturell avstand mellom UiTø og HiTø, er den pedagogiske tilnærmingen også diametralt ulik. Dette punktet må ikke undervurderes, da det er hovedårsaken til at vi har en todelt utdanningssektor i Norge. Mitt spørsmål blir derfor, helliger målet middelet?

UiTø og HiTø er to meget komplementære utdanningsinstitusjoner, med teknologifag som en av få fellesnevner. Ledelsen ved UiTø sier at sammenslåingsprosjektet er unikt. Da spør jeg; er det et argument for å gjennomføre det?

Jeg vil med disse tanker og spørsmål åpne

for debatt om saken. Jeg vil jobbe for at Studentstyret behandler saken på neste møte. Jeg ser frem til at studentdemokratiet avklarer sitt syn.

Øyvind Johnson
Studentstyreleder

UTROPIA BEKLAGER

I forrige nummer kom vi i skade for å kalle forfatter Stian M. Landgaard for Stig M. Landgaard. Vi beklager dette.

www.snn.no

Fordelspakke for studenter

Privat Student 18 - 29 år

For 25 kroner i måneden får du:

- Brukskonto med valgfritt motiv på SpareBank 1 Visa Smartkort
- Ingen årsavgift på kortet
- Fri bruk av kortet ved varekjøp i butikk, inklusiv kontantuttak
- Fri bruk av våre minibanker - hele døgnet
- Fri bruk av elektroniske betalingstjenester: NettGiro, TeleGiro og AvtaleGiro
- Redusert pris på bruk av MobilBank SMS

Som **Privat Student**-kunde kan du få forskudd på studielån uten etableringsomkostninger, og vi hjelper deg gjerne med lån til depositum hvis du skal leie leilighet.

Snakk med oss om fordelspakke for studenter.

Kom innom din Lokalbank eller kontakt oss på telefon 02244.

Vit at vi er der.

SpareBank 1 Nord-Norge

Mens vi venter på Nord-Norgebanen

13. sept (onsdag):

- Andromede og Battlestar Galactica
Lille aud. Mat.nat.
Kl. 18.00

Science Fiction foreningen, arctic sector
viser dere fremtiden på storskjerm. Gå
ikke ikke glipp av den!

- 19 kroners pils (0,4l) på Strøket!
Er du blakk og atten år?Kvelden er din.

- River City Tanlines (USA)
Kaos
Kl.23.00
Dra med deg kroppen, gjerne i protese-
form! Her kommer garagerock fra Mem-
phis, Tennessee.

- Fanteanna (film)
Verdensteateret
Kl. 19.00

14. sept: (torsdag)

- Susanne Lundeng m/ band
Kulturhuset
Kl. 21.00
Nord-Norges bergtagende felespiller/
fiolinist gir deg det ekte, det varme, det
skjønne.
Cc: 190,-/150,-

- Åpent seminar om biobankloven
Aud. 4, MH-bygget
Kl. 10.00

- Internasjonalt seminar
Verdensteateret
Kl. 21.00
Visning og premiere av filmen "Å leve i et
minefelt".

- Møte med Lars Ove Seljestad
Verdensteateret (kafeen)
Kl. 19.00
Forfatter og sosiolog, Lars Ove Seljestad,
prater om sine bøker Blind og Bastard.

- Vin og musikk fra Italia
Sjøgata XII
Kl. 20.00
Vivaldi og Corelli blir oppdaget på nytt i
vakker kammerkonsert.

15. sept (fredag):

- Lønningspils
Driv
Kl.13.00

- Fredagsjam
Driv (Haakon scene)
Kl. 23.00
Spill som du vil! Bring ditt talent og sam-
spillvesen.

- Hallgeir Pedersen Trio
Kulturhuset (Lillescenen)
Kl. 21.00
150,-/100,-
Jazz i sin reneste og tradisjonelle form.
Det er vel noe å få med seg!

Arr: Tromsø jazzklubb

- Septemberdans
Kulturhuset
Kl.19.30
Har du lyst til å ta deg en svingom på
fredag? La det være, og se noen som vir-
kelig kan det!
290,-/190,-

- Vinkveld for homofile
Ragr
Kl. 21.00
Stikk innom Ragr, din nye stamkneipe,
og utvid mulighetene! Lykken, den kan
smile, selv til homofile...

16.sept (lørdag):

- Hele Driv
Driv (1., 2., 3. og 4. etg.)
Kl.22.00
Herregud! Nå gjør de DET...IGJEN!!!
Blir det ny rekord igjen? Kom og finn det
ut, da vel.

- Nubisk dans
Rådstua teaterhus
Kl. 15.00 – 17.00
Susannes helgekurs er læx! Hvorfor?
Fordi det passer for ALLE, uansett tid-
ligere erfaring med dans. Bli med på
orientalsk dans med Susanne lørdag og
påfølgende søndag.
350,-

- Mysterier
Hålogaland Teater
Kl. 18.00
Hva? Har du enda ikke sett dette? Slutt
opp. Reis deg og mann, kvinne. Ingen tid
for å sitte inne! Marsj av sted.
250,-/150,-

- Natten
Verdensteateret
Kl. 15.00
Tromsø Filmklubb har visning av denne
italienske, modernistiske filmen.

17. september (søndag):

- Riverdance
Kulturhuset
Kl. 20.30
Spretne dansere i verdensklasse hopper
lette og glade over storsalen i kulturhuset.
Husker du "The lord of the dance"? Nå
er det, hold deg fast..."The Magic of the
dance". Nok sagt.
390,-

- Hanne Hukkelberg
Circa
Jazz/pop artisten kommer til Tromsø for
å sette sin nye plate, *Rykestrasse 68*, i live
sammenheng. God lytt!

18. september (mandag):

- Once Upon a Time in the West
Verdensteateret
Kl. 19.00
Tromsø Filmklubb kjører Sergio Leone,
endelig. Du som ble skuffet over å ikke
finne den på filmklubbens filmdag har
møteplikt.

- Black Sunset
Kaos
Kl. 22.00
Dette vet undertegnede ikke noe om, så
derfor er det verdens beste ide å få med
seg dette.

- Afro-latinsk workout
Kulturhuset
Kl. 20.00
Dans, dans, o herlige dans. Rutinert dan-
seinstruktør driller deg i dansetrinn fra
Afrika og Latin-Amerika.
100,- for prøvetime!

9. september (tirsdag):

- Dette er dagen det ikke skjer (med for-
behold om endringer)

20. september (onsdag):

- Lillelørdag
Driv
Kl. 21.00
Gjør dagen til en fest. Ta deg noen pils og
vinn på lodd.

- Bonk
Kaos
Kl.22.00
Bandet som enda ikke har slått gjennom
trenger din hjelp. Alt blir Kaos når bandet
kommer til Tromsø. Kom kom!

- Karate
Kraft
20.30
Shorin Ryu Karate (TSI Karate) gir gratis
trening i sensei Myagis kunst fra 6.-22.
september. Wax on, wax off!

21. september (torsdag):

- Gaia Epicus
Kaos
Kl. 23.00
Prog, prog, prog. Med inspirasjon fra
Dream Theater og Rhapsody kan du like
gjørne skyte meg med en gang.
- Å gjøre kunnskap tilgjengelig
UB- auditoriet
Kl. 12.00
Fri tilgang til forskningsresultater!WOW

- Black Debbath
Driv (Haakon scene)
Kl. 22.00
Den femte statsmakt.

22. september (fredag):

- Quizzzzz
Driv (Haakon scene)
Kl. 20.00
Drivs verdensberømte....quiz er i gang.
Skaff deg et lag i dag du og, og du er med
i trekningen av et bedre liv.

- Folkemusikkpøbb
Kulturhuset (Lillescenen)
Kl. 21.00
Kultiver deg!Dra!
100,- (kun dørsalg)

- Helldorado
Blå Rock
Kl. 22.00
Men...Det er jo ikke så lenge siden de
spilte på Kaos?Mer!Mer!

23. september (lørdag):

- Forskningstorget 2006
Strandtorget
Kl. 11.00
Det er allerede i gang. Gå ikke glipp av
resten! Masse artig forskning, sies det.

- Disco
Driv
23.00
Hey ya!

- Tromsøjenta 2006
Tromsøhallen
Mosjonsløp for jenter. And I wish had
been born a girl instead of what I am...

24. september (søndag):

- Dead Moon
Blå Rock
Kl. 21.00
Konsert. Fyll og spetakkel. Lykke til!

- Ola Bremnes
Kulturhuset (storsalen)
Kl. 19.30
Konsert. Poesi og stearinlys. Lykke til!

- Tromsø vs. SK Brann
Alfheim stadion
Kl. 20.00
Testosteronløp og hanekamp!

25. september (mandag):

- Afro-latinsk workout
Kulturhuset
20.00
Suksessen spinner videre for fullt!Er det
din kopp med te?

26. september (tirsdag):

- Lisa Ekdahl
Kulturhuset (Verkstedet)
Kl. 21.00
Öppna upp ditt fönster! Møteplikt.
270,-/220,-